

Liselerde Öğrenim Gören Ergenlerin Problem Çözme Becerilerinin ve Karar Verme Stratejilerinin İncelenmesi

Şerifali Dokuzlar

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsüne Rehberlik ve
Psikolojik Danışmanlık dalında Yüksek Lisans Tezi olarak
sunulmuştur.

Doğu Akdeniz Üniversitesi
Şubat 2017
Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. Mustafa Tümer
L.E.Ö.A Enstitüsü Müdürü

Bu tezin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarım.

Doç. Dr. Canan Perkan Zeki
Eğitim Fakültesi Bölüm Başkan Vekili

Bu tezi okuyup değerlendirdiğimizi, tezin nitelik bakımından Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarız.

Yrd. Doç. Dr. Sertan Kağan
Tez Danışmanı

Değerlendirme Komitesi

1. Doç. Dr. Yeliz Akıntuğ

---

2. Doç. Dr. Sibel Dinçyürek

---

3. Yrd. Doç. Dr. Sertan Kağan

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate problem solving skills and decision making strategies and to find out the relationship between problem solving skill scales'(PSS) sub scales and decision making strategies (DMS) subscales of the adolescence who are studying in Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC) High Schools. It was also aimed to investigate the differences between PSS and DMS regarding to some socia-demographic variables (Sex, class, parent education levels, family income and abode).

The sample of the study consist of 549 girls and 318 boys, totally 867 students who are attending to high schools which are associated to TRNC National Education and Cultural Ministry. The data for this study has been collected with Personal Information Form, Problem Solving Inventory and Decision Making Strategies Scale and has been analysed with SPSS 20.

It was found that the problem solving skills of adolescents who are studying in TRNC has low problem solving skills and more likely to have impetuous approach in problem solving and were leaning to use dependent decision making strategies. In this study, significant relationship had been found between problem solving skills and decision making strategies of the adolesence. There were a significant difference in problem solving skills and decision making strategies of the adolescents according to socia-demohraphic variables.

Keywords: Problem Solving, Decision Making.

ÖZ

Bu araştırmada Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde öğrenim gören ergenlerin problem çözme becerilerinin ve karar verme stratejilerinin belirlenmesi, problem çözme becerileri ve alt ölçekleri ile karar verme stratejileri alt ölçekleri arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlamaktadır. Bununla birlikte bazı sosyo-demografik değişkenlere (cinsiyet, sınıf, anne-baba eğitim düzeyi, aile gelir düzeyi, yaşanılan yer) göre farkını incelemeyi amaçlamaktadır.

Araştırmanın örneklemini KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı'na bağlı devlet liselerinde 2015-2016 eğitim öğretim döneminde eğitimine devam eden 549 kız ve 318 erkek olmak üzere toplam 867 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veriler Kişisel Bilgi Formu, Problem Çözme Envanteri (PÇE) ve Karar Stratejileri Ölçeği (KSÖ) aracılığıyla toplanmış olup, Sosyal Bilimler İstatistik Paket Programı (SPSS) 20.00 ile analiz gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada KKTC'de öğrenim gören ergenlerin problem çözme becerilerinin düşük olduğu, problem çözümede aceleci yaklaşımı daha fazla uyguladıkları ve bağımlı karar verme stratejilerini daha fazla kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada ergenlerin problem çözme becerileri ve alt ölçekleri ile karar stratejileri ölçeğinin alt ölçekleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı Analizi sonucunda, problem çözme becerileri ile karar stratejileri arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Gerçekleştirilen Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçlarında ise problem çözme becerilerinin ve karar verme stratejilerinin sosyo-demografik değişkenlere göre fark gösterdiği saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Problem çözme, Karar verme.

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT.....	iii
ÖZ	iv
TABLO LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR	xix
1 GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu	1
1.2 Araştırmanın Amacı	6
1.3 Araştırmanın Önemi	7
1.4 Sınırlılıklar.....	7
1.5 Tanımlar	8
2 KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	9
2.1 Problem	9
2.1.1 Problem Çözme	9
2.1.2 Problem Çözme Becerisi	10
2.1.3 Problem Çözme Aşamaları	10
2.2 Problem Çözme ile İlgili Kuramlar	12
2.2.1 Yansıtımlı Düşünce Kuramı.....	12
2.2.2 Thorndike ve Deneme-Yanımla Yolu İle Problem Çözme	13
2.2.3 Bandura'nın Problem Çözme ve Kendine Yeterlik Modeli	13
2.2.4 Köhler ve Kavrama Yoluyla Problem Çözme Yaklaşımı.....	14
2.2.5 Alex Osborn'un Sorun Çözme Kuramı	14
2.2.6 Mountrose'nın 5 Aşamalı Problem Çözme Yöntemi	15
2.3 Problem Çözme Becerisini Etkileyen Faktörler	16

2.4 İlgili Araştırmalar	17
2.4.1 Problem Çözme Becerileri ile İlgili Yurtiçinde Yapılmış Çalışmalar.....	17
2.4.2 Problem Çözme Becerisi ile İlgili Yurtdışında Yapılmış Çalışmalar.....	23
2.5 Karar Verme	26
2.5.1 Karar Verme Sürecinin Aşamaları.....	28
2.5.2 Karar Verme Stratejileri	29
2.6 Karar Verme ile İlgili Kuramlar	31
2.6.1 Krumboltz Sosyal Öğrenme Kuramı	31
2.6.2 Baron'un Fayda Kuramı	32
2.6.3 Vroom'un Beklenti Kuramı	32
2.6.4 Oyun Kuramı	33
2.6.5 Bilişsel GÜdü Kuramı	33
2.7 Karar Verme Davranışını Etkileyen Faktörler	34
2.8 İlgili Araştırmalar	35
2.8.1 Karar Verme Stratejileri ile İlgili Yurtiçinde Yapılmış Çalışmalar.....	35
2.8.2 Karar Verme Stratejileri ile İlgili Yurtdışında Yapılmış Çalışmalar.....	40
3 YÖNTEM.....	43
3.1 Araştırmanın Modeli	43
3.2 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	43
3.3 Veri Toplama Araçları.....	44
3.4 Verilerin Toplanma Süreci	46
3.5 Verilerin İstatistiksel Analizi.....	47
3.6 Verilerin Analiz Süreci.....	47
4 BULGULAR	49

4.1 KKTC Lise Öğrencilerinin Problem Çözme Beceri Düzeylerine İlişkin Bulguların Analizi	49
4.2 KKTC Lise Öğrencilerinin Karar Verme Düzeylerine İlişkin Bulguların Analizi	50
4.3 Ergenlerdeki Problem Çözme Becerileri İle Karar Verme Stratejileri Arasında Anlamlı Bir İlişki Olup Olmadığına Dair Bulguların Analizi.....	51
4.4 Ergenlerin Problem Çözme Becerileri Ölçeğinin Toplam Puanları İle Problem Çözme Becerileri Ölçeğinin Alt Ölçekleri Puanlarının Sosyo-demografik Değişkenlere Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine Dair Bulguların Analizi..	55
4.4.1 Problem Çözme Becerileri Ölçeğinin Toplam Puanları İle Problem Çözme Becerileri Ölçeğinin Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Tabloları.....	57
4.4.2 Problem Çözme Becerileri Ölçeğinin Toplam Puanları İle Problem Çözme Becerileri Ölçeğinin Alt Ölçek Puanlarının Sınıflara Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Tabloları.....	62
4.4.3 Problem Çözme Becerileri Ölçeğinin Toplam Puanları İle Problem Çözme Becerileri Ölçeğinin Alt Ölçek Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Tabloları	67
4.4.4 Problem Çözme Becerileri Ölçeğinin Toplam Puanları İle Problem Çözme Becerileri Ölçeğinin Alt Ölçek Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Tabloları	72
4.4.5 Problem Çözme Becerileri Ölçeğinin Toplam Puanları İle Problem Çözme Becerileri Ölçeğinin Alt Ölçek Puanlarının Aile Gelir Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Tabloları	78

4.4.6 Problem Çözme Becerileri Ölçeğinin Toplam Puanları İle Problem Çözme Becerileri Ölçeğinin Alt Ölçek Puanlarının Yaşanılan Yere Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Tabloları.....	84
4.5 Ergenlerin Karar Stratejileri Ölçeğinin Alt Ölçekleri Puanlarının Sosyodemografik Değişkenlere Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine Dair Bulguların Analizi	89
4.5.1 Karar Stratejileri Ölçeğinin Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Tabloları.....	90
4.5.2 Karar Stratejileri Ölçeğinin Alt Ölçek Puanlarının Sınıflara Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Tabloları.....	93
4.5.3 Karar Stratejileri Ölçeğinin Alt Ölçek Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Tabloları	96
4.5.4 Karar Stratejileri Ölçeğinin Alt Ölçek Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Tabloları	99
4.5.5 Karar Stratejileri Ölçeğinin Alt Ölçek Puanlarının Aile Gelir Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Tabloları	103
4.5.6 Karar Stratejileri Ölçeğinin Alt Ölçek Puanlarının Yaşanılan Yere Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Tabloları	107
5 TARTIŞMA VE YORUMLAR	109
5.1 KKTC Lise Öğrencilerinin Problem Çözme Beceri Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu.....	109
5.2 KKTC Lise Öğrencilerinin Karar Verme Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu.....	110
5.3 Ergenlerdeki Problem Çözme Becerileri İle Karar Verme Stratejileri Arasında Anamlı Bir İlişki Olup Olmadığına Dair Bulguların Tartışma ve Yorumu	111

5.4 Ergenlerin Problem Çözme Becerileri Ölçeğinin Toplam Puanları İle Problem Çözme Becerileri Ölçeğinin Alt Ölçekleri Puanlarının Sosyo-demografik Değişkenlere Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine Dair Bulguların Tartışma ve Yorumu.....	116
5.5 Ergenlerin Karar Stratejileri Ölçeğinin Alt Ölçekleri Puanlarının Sosyo-demografik Değişkenlere Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine Dair Bulguların Tartışma ve Yorumu.....	122
6 SONUÇ VE ÖNERİLER.....	126
6.1 Sonuçlar.....	126
6.2 Öneriler.....	130
KAYNAKLAR	132
EKLER.....	149
EK 1: Genel Resmi Liselerde Uygulanan Anketlere Yönelik İzin Belgesi	150
EK 2: Mesleki Teknik Liselerde Uygulanan Anketlere Yönelik İzin Belgesi	151

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Ergenlerin PÇE toplam puanları, PÇE alt ölçekleri (Aceleci Yaklaşım, Düşünen Yaklaşım, Kaçınan Yaklaşım, Değerlendirici Yaklaşım, Kendine Güvenli Yaklaşım ve Planlı Yaklaşım) Puanlarının Betimsel İstatistiksel Değerleri.....	49
Tablo 2: Ergenlerin Karar Verme Stratejileri Alt Ölçekleri (Mantıklı/Sistemik Karar Verme, İçtepisel Karar Verme, Bağımlı Karar Verme ve Kararsız Karar Verme) Puanlarının Betimsel İstatistiksel Değerleri.....	50
Tablo 3: Ergenlerin problem çözme becerileri ölçeğinin toplam puanları, problem çözme becerileri alt ölçekleri ve karar verme stratejileri envanterinin alt ölçekleri arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı sonuçları.....	51
Tablo 4: Problem çözme becerileri ölçeğinin toplam puanları ile problem çözme becerileri ölçeğinin alt ölçek puanlarının cinsiyete göre ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri	56
Tablo 5: Problem Çözme Becerilerinin Toplam Puanlarının Cinsiyete Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	57
Tablo 6: Ergenlerin Aceleci Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre ANOVA Sonuçları.....	57
Tablo 7: Ergenlerin Düşünen Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre ANOVA Sonuçları.....	58
Tablo 8: Ergenlerin Kaçınan Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre ANOVA Sonuçları.....	58
Tablo 9: Ergenlerin Değerlendirici Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre ANOVA Sonuçları.....	59

Tablo 10: Ergenlerin Kendine Güvenli Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre ANOVA Sonuçları	59
Tablo 11: Ergenlerin Planlı Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre ANOVA Analizi Sonuçları.....	60
Tablo 12: Problem çözme becerileri ölçeğinin toplam puanları ile problem çözme becerileri ölçeğinin alt ölçek puanlarının sınıfa göre ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri	60
Tablo 13: Ergenlerin PÇE Toplam Puanlarının Sınıflara Göre ANOVA Sonuçları..	62
Tablo 14: Ergenlerin Aceleci Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Sınıflara Göre ANOVA Analizi Sonuçları	62
Tablo 15: Ergenlerin Düşünen Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Sınıflara Göre ANOVA Sonuçları.....	63
Tablo 16: Ergenlerin Kaçingın Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Sınıflara Göre ANOVA Sonuçları.....	64
Tablo 17: Ergenlerin Değeriendirici Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Sınıflara Göre ANOVA Sonuçları.....	64
Tablo 18: Ergenlerin Kendine Güvenli Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Sınıflara Göre ANOVA Sonuçları.....	65
Tablo 19: Ergenlerin Planlı Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Sınıflara Göre ANOVA Sonuçları	65
Tablo 20: Problem çözme becerileri ölçeğinin toplam puanları ile problem çözme becerileri ölçeğinin alt ölçek puanlarının anne eğitim düzeyine göre ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri.....	66
Tablo 21: Ergenlerin Problem Çözme Envanteri Toplam Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	67

Tablo 22: Ergenlerin Aceleci Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	68
Tablo 23: Ergenlerin Düşünen Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	68
Tablo 24: Ergenlerin Kaçingın Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	69
Tablo 25: Ergenlerin Değerlendirici Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	69
Tablo 26: Ergenlerin Kendine Güvenli Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	70
Tablo 27: Ergenlerin Planlı Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	70
Tablo 28: Problem çözme becerileri ölçeğinin toplam puanları ile problem çözme becerileri ölçeğinin alt ölçek puanlarının baba eğitim düzeyine göre ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri.....	71
Tablo 29: Ergenlerin Problem Çözme Envanteri Toplam Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	72
Tablo 30: Ergenlerin Aceleci Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	73
Tablo 31: Ergenlerin Düşünen Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	73
Tablo 32: Ergenlerin Kaçingın Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	74
Tablo 33: Ergenlerin Değerlendirici Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	74

Tablo 34: Ergenlerin Kendine Güvenli Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	75
Tablo 35: Ergenlerin Planlı Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	75
Tablo 36: Problem çözme becerileri ölçeğinin toplam puanları ile problem çözme becerileri ölçeğinin alt ölçek puanlarının aile gelir düzeyine göre ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri	76
Tablo 37: Ergenlerin Problem Çözme Envanteri Toplam Puanlarının Aile Gelir Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	78
Tablo 38: Ergenlerin Aceleci Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Aile Gelir Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	79
Tablo 39: Ergenlerin Düşünen Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Aile Gelir Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	79
Tablo 40: Ergenlerin Kaçingın Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Aile Gelir Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	80
Tablo 41: Ergenlerin Değerlendirici Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Aile Gelir Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	81
Tablo 42: Ergenlerin Kendine Güvenli Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Aile Gelir Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	81
Tablo 43: Ergenlerin Planlı Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Aile Gelir Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	82
Tablo 44: Problem çözme becerileri ölçeğinin toplam puanları ile problem çözme becerileri ölçeğinin alt ölçek puanlarının yaşanılan yere göre ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri	82

Tablo 45: Ergenlerin Problem Çözme Envanteri Toplam Puanlarının Yaşanılan Yere Göre ANOVA Sonuçları	84
Tablo 46: Ergenlerin Aceleci Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Yaşanılan Yere Göre ANOVA Sonuçları	84
Tablo 47: Ergenlerin Düşünen Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Yaşanılan Yere Göre ANOVA Sonuçları	85
Tablo 48: Ergenlerin Kaçingın Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Yaşanılan Yere Göre ANOVA Sonuçları	86
Tablo 49: Ergenlerin Değerlendirici Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Yaşanılan Yere Göre ANOVA Sonuçları	86
Tablo 50: Ergenlerin Kendine Güvenli Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Yaşanılan Yere Göre ANOVA Sonuçları	87
Tablo 51: Ergenlerin Planlı Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Yaşanılan Yere Göre ANOVA Sonuçları	88
Tablo 52: Karar stratejileri ölçeğinin alt ölçek puanlarının cinsiyete göre ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri.....	89
Tablo 53: Ergenlerin Mantık/Sistematik Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre ANOVA Sonuçları	90
Tablo 54: Ergenlerin İçtepsel Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre ANOVA Sonuçları	90
Tablo 55: Ergenlerin Bağımlı Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre ANOVA Sonuçları	91
Tablo 56: Ergenlerin Kararsız Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre ANOVA Sonuçları	91

Tablo 57: Karar stratejileri ölçeğinin alt ölçek puanlarının sınıflara göre ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri.....	92
Tablo 58: Ergenlerin Mantıklı Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Sınıflara Göre ANOVA Sonuçları.....	93
Tablo 59: Ergenlerin İçtepesel Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Sınıflara Göre ANOVA Sonuçları.....	93
Tablo 60: Ergenlerin Bağımlı Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Sınıflara Göre ANOVA Sonuçları.....	94
Tablo 61: Ergenlerin Kararsız Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Sınıflara Göre ANOVA Sonuçları.....	94
Tablo 62: Karar stratejileri ölçeğinin alt ölçek puanlarının anne eğitim düzeyine göre ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri.....	95
Tablo 63: Ergenlerin Mantıklı/Sistematik Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	96
Tablo 64: Ergenlerin İçtepesel Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	96
Tablo 65: Ergenlerin Bağımlı Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	97
Tablo 66: Ergenlerin Kararsız Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	97
Tablo 67: Karar stratejileri ölçeğinin alt ölçek puanlarının baba eğitim düzeyine göre ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri.....	98
Tablo 68: Ergenlerin Mantıklı/Sistematik Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	99

Tablo 69: Ergenlerin İçtepsel Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	99
Tablo 70: Ergenlerin Bağımlı Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	100
Tablo 71: Ergenlerin Kararsız Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	100
Tablo 72: Karar stratejileri ölçeğinin alt ölçek puanlarının aile gelir düzeyine göre ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri.....	102
Tablo 73: Ergenlerin Mantıklı/Sistematik Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Aile Gelir Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları	103
Tablo 74: Ergenlerin İçtepsel Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Aile Gelir Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	103
Tablo 75: Ergenlerin Bağımlı Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Aile Gelir Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	104
Tablo 76: Ergenlerin Kararsız Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Aile Gelir Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları.....	105
Tablo 77: Karar stratejileri ölçeğinin alt ölçek puanlarının yaşanılan yere göre ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri.....	106
Tablo 78: Ergenlerin Mantıklı/Sistematik Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Yaşanılan Yere Göre ANOVA Sonuçları	107
Tablo 79: Ergenlerin İçtepsel Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Yaşanılan Yere Göre ANOVA Sonuçları	107
Tablo 80: Ergenlerin Bağımlı Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Yaşanılan Yere Göre ANOVA Sonuçları.....	108

Tablo 81: Ergenlerin Kararsız Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Yaşanılan Yere Göre ANOVA Sonuçları.....	108
---	-----

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ANOVA	Tek Yönlü Varyans Analizi
Bağımlı	Bağımlı Karar Verme
BDT	Bilişsel Davranışçı Terapi
Bölge	Yaşanılan Yer
DMS	Decision Making Strategies
İçtepesel	İçtepesel Karar Verme
Kararsız	Kararsız Karar Verme
KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
KSÖ	Karar Stratejileri Ölçeği
Mantıklı	Mantıklı Sistematik Karar Verme
PÇE Toplam	Problem Çözme Envanteri Toplam Puanı
PÇE	Problem Çözme Envanteri
PSS	Problem Solving Skill
TC	Türkiye Cumhuriyeti
TRNC	Turkish Republic of Northern Cyprus

Bölüm 1

GİRİŞ

1.1 Problem Durumu

Günümüz toplumunda ergenlik dönemindeki gençlerin yaşamlarını zorlaştıran durumlar gittikçe artmaktadır. Ergenlik döneminin kendi problemleriyle birlikte ailelerin beklentileri, teknoloji, sosyal ilişkiler, romantik ilişkiler ve gelecekle ilgili planların getirdiği sorunların giderek artması, ergenlerin yaşamlarını zorlaştırdığı düşünülmektedir. Giderek artan zorluklar ve stres karşısında uyum sağlayabilen ergenler, yaşamlarındaki problemlerle baş edebilirken aynı zamanda psikolojik sağlıklarını da koruyabildikleri varsayılmaktadır.

Latince “adolescence” fiilinden türeyen ergenlik sözcüğü büyümek, gelişmek ve olgunlaşmak anlamında kullanılmakta ve durumu ifade etmekten çok süreci ifade etmektedir (Çiftçi, 2015).

Yaş sınırları genel olarak; gelişimin başladığı ve ergenliğe geçiş dönemi olan erenlik 12-15 yaşları aralığında, ilk ergenlik 15-17 yaşları aralığında ve ergenlik dönemi sonu 17-24 yaşları aralığı olarak kabul edilmekte, ve 12-24 yaş aralığı ergenlik dönemi şeklinde adlandırılmaktadır. Ergenlik dönemi fiziksel, psikolojik ve sosyal gelişimlerin hızlı ve gözle görülebilen bir şekilde arttığı, çocukluktan yetişkinliğe doğru geçişi kapsayan bir dönem olarak tanımlanmaktadır. Yaşam deneyimlerinin geliştiği, sosyal uyumun arttığı, aileden bağımsızlaşmanın gerçekleştiği, cinsiyet rollerinin geliştiği, sorumlulukların arttığı, meslek seçimi ve

yetişkinlik rollerinin gerçekleştiği bu dönem beraberinde stresi de getirmektedir (Basut, 2006; Ulusoy, Demir ve Baran, 2005).

Tekgül, Dirik, Karademirci, Bıçakçı ve Öngel (2012) ise çocukluktan erişkinliğe geçiş dönemi olarak kabul edilen ergenlik döneminde bir takım fiziksel, duygusal, sosyal, cinsel ve bilişsel değişimlerin gerçekleştiğini vurgulamakta, bu değişimlerin ergenleri bağımsızlaşma sürecine götürürken, aynı zamanda psikolojik kaygıları da doğurduğunu söylemektedirler.

Bağımsızlaşma sürecine giren ergenler, aile ve akranları tarafından uygulanan engellemeler ile kendi istekleri arasında çatışmaya girmekte, bir takım aktiviteleri yapmaktan hoşlanırken diğer yandan sorumluluklar ve gelecekle ilgili kaygılar yaşayabilmektedirler (Andiç, 2013).

Yaşanan çatışmalar ve engellemeler sonucunda artan stres ve kaygı beraberinde bir takım problemleri de getirmektedir. Problem, bireyin ulaşılacak istediği yer ile bulunduğu yer arasındaki fark, ulaşılacak istenen yere giderken karşısına çıkan engel veya bireye güçlük yaratan durumlar olarak tanımlanabilmektedir (Arkan, 2011; Yıldırım, Hacıhasanoğlu, Karakurt, ve Türkleş, 2011).

Problem, Morgan'a göre bireyin amacına ulaşma sürecinde karşısına çıkan engeller olarak tanımlanmaktadır. Bireyin amacına ulaşmasına engel teşkil eden problemleri anlamaya ve bunları aşmaya yönelik gösterilen çaba ise, problem çözme becerisidir. Problem her birey için farklı algılanmakla birlikte problemi çözme şekli de bireylere göre farklılık gösterebilmektedir (Yıldırım, Hacıhasanoğlu, Karakurt ve Türkleş, 2011, s. 907).

Birtakım bilişsel, duygusal ve davranışsal etkinlikler ile karmaşık bir süreç olan problem çözme, bireyin ne yapacağını bilmediği durumları sırasıyla gözden

geçirip, durumla ilgili bilgiler toplayıp, işe yarar olan bilgileri seçtikten sonra, uygun bilgileri düzenleyip kullanma ve yeni çözüm yolları bulma çabasına girdiği bir süreçtir. Problem çözme becerisi ise, bu süreçte karşılaşılan problemlere uygun çözüm yolları üretebilme becerisidir (Çetinkaya, 2013).

Problem karşısında varolan bilgilerinde sorunla ilgili cevaplar yer almadığından, yeni cevaplar üretme sürecine giren bireyler üst düzey düşünebilme, etkili çözümler üretebilme ve uygun olanı seçebilme gibi becerilere sahip olmakla birlikte, problemlerle etkili bir şekilde baş ettiklerinden psikolojik sağlıklarını da koruyabilmektedirler. Buna karşılık problem çözme becerisi yeterli düzeyde olmayan bireylerin, karşılaştıkları problemler karşısında kaygı düzeylerinin arttığı, kendilerini ve başkalarını anlamada yetersiz oldukları, duygusal problemlerin üstesinden gelemedikleri ve uyum sorunları yaşadıkları bilinmektedir (Oğuztürk, Akça ve Şahin, 2011; Tezel, Arslan, Topal, Aydoğan, Koç ve Şenlik 2009).

Problem çözme becerisine sahip bireyler; üst düzey düşünebilme, etkili çözümler üretebilme ve uygun olanı seçebilme gibi becerilere sahiptirler. (Tezer, Arslan, Topal, Aydoğan, Koç ve Şenlik, 2009).

Ergenlik dönemindeki gençlerin yaşadıkları hızlı değişimler, engellemeler ve stres düzeylerinin artması, beraberinde daha fazla problemi getirmektedir. Artan problemlerle karmaşık bir süreç içerisine giren ergenler, var olan tek bir probleme odaklanmak yerine birçok probleme aynı anda odaklanmaları gerekmektedir. Hangi probleme öncelik vermeleri, yaşamlarındaki değişimlere uyum sağlamaya nereden başlanacağı gibi konular ise farklı bir kavram olan karar verme stratejilerini gündeme getirmektedir.

Karar verme, farklı seçenekler arasından bireyin en uygun seçeneği seçmesidir. Seçeneklerin az olması, zamanın yeterli olması ve kararın geleceği büyük

ölçüde etkilemeyeceği durumlarda kolay olan seçim süreci, aksi durumlarda bireyin yaşamını zorlaştırabilmektedir (Kozak ve Coşar, 2014). Ergenler ise gelecekle ilgili kararlarının sürekli gündemde olması, zaman kısıtlamalarının olması ve birçok seçeneklerinin bulunmasıyla zor ve karmaşık bir sürece girebilmektedirler.

Bireylerin yaşamlarında önemli etkilere neden olabilecek kararlar vermeleri gerektiğinde, seçenekler üzerinde daha fazla düşünmeleri gerekmektedir. Ancak kararın verilebilmesi için sorunun birey tarafından hissedilmesi, farklı seçeneklerin bulunması ve bireyin bu seçeneklerden birini seçme özgürlüğünün bulunması gerekmektedir. Bu koşullar gerçekleştiğinde ise farklı karar verme stratejileri ortaya çıkmaktadır. Bu stratejiler Kuzgun tarafından mantıklı, içtepisel, bağımsız ve kararsız olmak üzere 4 gruba ayrılmıştır. Mantıklı karar verme ile birey seçenekleri inceledikten sonra olumlu ve olumsuz yönlerini değerlendirerek bir karara ulaşmaktadır. İçtepisel karar verme stratejisini kullanan birey, seçenekleri fazla düşünmeden içinden geldiği gibi karar vermektedir. Bağımsız karar verme stratejisini kullanan birey, başkalarından yardım almadan kendi başına seçim yapmaktadır. Kararsız bireyler ise seçtikleri kararın arkasında duramamakta ve kararları sürekli değiştirmek istemektedirler (Çoban ve Hamamcı, 2006).

Karar verme sürecini sağlıklı bir şekilde gerçekleştiren bireylerin güven duyguları artmakta, daha iyi ilişkiler geliştirebilmekte, sorumluluklarını rahatlıkla yerine getirebilmekte ve gelecek planlarını daha rahat gerçekleştirebilmektedirler. Dolayısıyla bireyin karar verme sürecini sağlıklı atlatmasıyla, karmaşıklıktan uzaklaşmasına ve kendisini iyi hissetmesine olanak sağlamaktadır (Dereli ve Acat, 2011).

Karar verme, düşünme ve harekete geçme arasındaki ilişkiyi fark etmeye olanak sağlayan bir yapıdır. Günlük yaşamda karşılaşılan önemsiz kararlarla birlikte,

tüm yaşamı etkileyen oldukça önemli kararlar bireyin hayatının her alanında karşısına çıkabilmektedir. Bireyin kendisini, çevresini ve toplumu etkileyebilecek sonuçları doğuran kararlar olabileceğinden kimi zaman karar verme birey için oldukça önemli bir unsur olabilmektedir (Acat ve Dereli 2012). Ergenlik dönemindeki bir bireyin yaşamını etkileyen birçok önemli karar verme durumlarıyla karşı karşıya kaldığı düşünüldüğünde karar vermenin önemi dikkat çekmektedir.

Çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemi olan ergenlik dönemindeki bireyler, ailenin ve çevrenin beklentileri doğrultusunda yaşamlarını önemli düzeyde etkileyecek birçok karar vermek durumunda kalmaktadırlar. Ergenlerin verecekleri kararlar arasında bazıları önemsizken bazıları da yaşamları olumlu ya da olumsuz bir şekilde etkilenebileceğinden ergen bireyler için doğru kararlar vermeleri son derece önemlidir (Öztürk, Kutlu ve Atlı, 2011).

Bireyi karar verme davranışına iten şartların oluşması durumunda birey bu davranışa yönelecektir. Bu şartlar; karar alma isteğini gündeme getiren bir seçimin mevcudiyeti ve bunun birey tarafından duyumsanması, zorluğu ortadan kaldıracabilecek birden fazla seçenek durumunun bulunması ve var olan seçeneklerden birini seçme özgürlüğünün bulunması gerektiği şeklindedir (Çoban ve Hamamcı, 2006).

Daha önce de belirtildiği gibi problem çözme becerilerinin yetersiz kaldığı durumlarda birey engellenmiş hissetmekle birlikte, kaygı ve stres düzeyinin de arttığı görülmektedir. Ergenlerin olumsuz olaylar karşısında artan kaygı ve stres seviyeleri, yaşamlarına olumsuz etki etmektedir. Ergenlik dönemindeki gençlerin yaşadıkları değişimler ve artan sorumlulukları problem çözme becerilerinin ihtiyacını doğurmaktadır. Aynı zamanda problemlerin neresinden ve ne şekilde başlanacağı konusunda karar verme güçlüğü çeken ergenlerin karmaşık bir sürece girmeleriyle

karar verme stratejilerinin önemi dikkat çekmektedir. Ergenlik dönemindeki öğrencilerin sorunlarını belirlemek, yaşamlarındaki engellemeleri fark etmelerine yardımcı olmak ve yaşamlarını kolaylaştıracak becerilerin geliştirilmesini sağlamak önleyici rehberlik hizmetlerinin görevleri arasındadır. Ayrıca problemlerle baş edemeyen ergenler kararsızlık sürecine girebilmekte ve yaşamlarına önemli etkide bulunacak kararlar almakta zorlanabilmektedirler.

Bu araştırma ile ergenlik dönemindeki gençlerin yaşamlarını olumsuz yönde etkileyen problemlerin ve gelecek kararlarını olumsuz etkileyen karar stratejilerinin belirlenmesi amacıyla; rehberlik hizmetlerinin planlanabilmesi ve geliştirilebilmesi açısından önemlidir. Dolayısıyla Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde (KKTC) yaşayan ergenlerin, problem çözme beceri düzeylerinin ve karar verme stratejilerinin belirlenmesi, problem çözme becerileri ile karar verme stratejileri arasındaki ilişkinin incelenmesi ve sosyo-demografik değişkenlere (cinsiyet, sınıf, anne-baba eğitim düzeyi, aile gelir düzeyi ve yaşanılan yer) göre farka bakılması araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

1.2 Araştırmanın Amacı

Araştırma, KKTC liselerinde öğrenim görmekte olan ergenlerin problem çözme becerileriyle karar verme stratejilerinin belirlenmesini, problem çözme becerileriyle karar verme stratejileri arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlamaktadır.

1.2.1 Problemler

- Ergenlerde problem çözme becerileri ne düzeydedir?
- Ergenlerin kullandıkları karar verme stratejileri düzeyleri nelerdir?
- Ergenlerde problem çözme becerileri ile karar verme stratejileri arasında bir ilişki var mıdır?

- Ergenlerin problem çözme becerileri sosyo-demografik özellikleri (cinsiyet, sınıf, anne-baba eğitim düzeyleri, aile gelir düzeyi ve yaşanılan yer) bakımından farklılık göstermekte midir?
- Ergenlerin karar verme stratejileri sosyo-demografik özellikleri (cinsiyet, sınıf, anne-baba eğitim düzeyleri, aile gelir düzeyi ve yaşanılan yer) bakımından farklılık göstermekte midir?

1.3 Araştırmanın Önemi

Yoğun değişimlerin yaşandığı ergenlik dönemindeki gençlerin problemlerle karşılaştıklarında, bu problemleri çözebilmeleri yaşamlarını kolaylaştırdığından ve gelişimlerine katkı sağladığından problem çözme becerileri önem kazanmaktadır. Ergenlik dönemi, gelecek ile ilgili planların sürekli gündemde olması ve gelecekle ilgili önemli kararların verildiği bir dönem olmasıyla, karar verme stratejilerinin gerekliliği de dikkat çekmektedir. Dolayısıyla ergenlik dönemindeki bireylerin sorunlar karşısında problem çözme becerilerini ve karar verme stratejilerini belirlemek ve aralarındaki ilişkiyi incelemek, okul psikolojik danışmanlarının uygun rehberlik hizmetleri planlayabilmeleri ve geliştirebilmeleri amacıyla araştırma önem taşımaktadır.

1.4 Sınırlılıklar

1. Araştırmanın deseni Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet liselerinde, 2015-2016 yılında öğrenim gören öğrenciler ile sınırlandırılmıştır.
2. Araştırmada değişkenler cinsiyet, sınıf, ailenin eğitim durumu, ailenin gelir düzeyi, yaşanılan yer şeklinde sınırlandırılmıştır.
3. Araştırmada kullanılacak ölçekler "Kişisel Bilgi Formu", "Problem Çözme Envanteri" ve "Karar Stratejileri Ölçeği" ile sınırlıdır.

1.5 Tanımlar

Ergenlik: fiziksel, psikolojik ve sosyal gelişimlerde hızlı bir artışın görüldüğü, genel olarak 12-24 yaş aralığını kapsayan, çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemidir. (Basut, 2006; Ulusoy, Demir ve Baran, 2005).

Problem: Bireyin zihninde karmaşaya neden olan ve bireyi belirsizliğe iten her şey olarak tanımlanmakla birlikte, hedefe ulaşmasında karşılaşılan engeli ifade etmektedir (Yaşar, 2016).

Karar Verme: var olan seçenekler içerisinde bireyin ihtiyacını karşılamaya yönelik bir seçme işlemidir (Satan, 2014; Yarman ve Ünal, 2015).

Bölüm 2

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 Problem

Latince de problema kelimesinden gelen problem sözcüğü “proballo” yani ortaya çıkan engel kelimesinden türemiştir. Türk Dil Kurumu ise problemi, çözülmesi istenilen soru/sorun olarak tanımlamaktadır (Demirtaş ve Dönmez, 2008).

Problem üstesinden gelinmesi gereken bir zorlukla karşılaşma durumudur (Ada, Dilekmen, Alver ve Seçer, 2010). Problem, bireyin zihninde karmaşaya neden olan ve bireyi belirsizliğe iten her şey olarak tanımlanmakla birlikte, bireyin hedefine ulaşmasında karşısına çıkan engeli ifade etmektedir (Yaşar, 2016).

Gerçekte var olan durum ile istenilen durum arasındaki çatışma olarak tanımlanan problem, bireyin kendisinden, çevresinden, bireysel farklılıklardan ve bireyin algısından dolayı ortaya çıkabilmektedir (Şirin ve Güzel, 2006).

2.1.1 Problem Çözme

Problem çözme çoğunlukla matematik problemlerini çözme şeklinde düşünülse de, günlük yaşam problemleriyle karşılaşıldığında problemlerin çözümü üzerine düşünülen ve çözüm için çaba harcanan, düşüncenin eylem halini aldığı bilişsel bir aktivitedir (Kazu ve Ersözlü, 2008).

Problem çözme bireyin amacına ulaşmasında karşısına çıkan engelleri aşma süreci şeklinde tanımlanmaktadır. Problem çözme ile birey, karşısına çıkan engelleri değerlendirme, önemli bilgilerin edinme, alternatif çözümleri üretme, işe yarar olan

çözümleri eleme ve en uygun çözümü seçme gibi karmaşık düşünce sürecine girmektedir (Aksan ve Sözer, 2007).

2.1.2 Problem Çözme Becerisi

Bireyin günlük yaşamında karşılaştığı problemlere çözüm yolları bulmayı kapsayan bilişsel davranışsal ve duyuşsal bir süreç olan problem çözme, bireyin geçmiş yaşantıları aracılığıyla elde ettiği bilgileri kullanılması yerine yeni yaşantılara yeni çözümler bulabilmesini gerektirmektedir (Hamamcı ve Çoban, 2009).

Problem çözme becerisi, bireyin karşılaştığı problemlere uygun çözümler üretebilmesine yardımcı olanak sağlayan öğretilbilir bir beceridir (Hamamcı ve Çoban, 2009). Kişinin çevre ile baş etmesine olanak sağlayan problem çözme becerisi, sosyal uyumu destekleyen zihinsel bir süreç şeklinde tanımlanmaktadır (Dündar, 2008).

2.1.3 Problem Çözme Aşamaları

Problem çözme aşamaları farklı araştırmacılar tarafından farklı şekillerde sunulmuştur.

D’Zurilla ve Goldfried problem çözme sürecini genel yaklaşım, problemi tanımlama, seçenekleri oluşturma, karar verme ve değerlendirme olarak 5 aşamaya ayırmıştır. Bu aşamalar aşağıdaki gibidir.

- 1- Genel yaklaşım: ilk aşama kişinin çözümü benimsemesine veya reddetmesine olanak tanıyarak, belirli bir davranışa yönelten zihinsel etkinliktir.
- 2- Problemin tanımlama: problemi tanımlama ve problemin şekliyle ilgilidir. Problem çözme konusunda başarılı bireylerin sorun hakkında yeterli bilgi sahibi oldukları, sorunun özünü anladıkları ve yaptıkları ilk işlemin sorun hakkında bilgi toplamak olduğu bilinmektedir.

3- Seçeneklerin oluşturulması: seçimi gerektiren, hedefe yönelik bir süreçtir.

Geçmiş deneyimleri kullanabilme becerisinin önem kazandığı bu süreçte seçeneklerin sayısı, bireysel sorunlara yüklenen duygusal değere göre değişebilmektedir.

4- Karar verme: seçenekler arasından birini seçmeyi içeren eyleme yönelik bir süreçtir.

5- Değerlendirme: eyleme yönelik planın uygulamaya konularak sonucun belli standartlara göre karşılaştırıldığı süreçtir. Eylemlerin karşılaştırılması ve test edilmesiyle birey eylemlerinden yeni sonuçlar üretmekte ya da eylemlerini sonlandırmaktadır. (Kışkı, 2011'de belirtildiği gibi)

Bingham ise problem çözme sürecini oluştururken John Dewey'in yansıtımlı düşünce kuramından yararlanarak basamaklara ayırmış ve bu şekilde sıralamıştır;

- Problemi tanıyarak problemle uğraşma ihtiyacı duymak,
- Problemi açıklama, niteliği ile alanı tanıma ve problemle yönelik ikincil problemleri kavramak için çaba göstermek,
- Problemle ilgili bilgiler edinmek,
- Problemin doğasına uygun olan bilgileri seçmek ve düzenlemek,
- Toplanan ve problemle ilgili olan bilgilerin doğrultusunda çeşitli olası çözüm yollarını belirlemek,
- Çözüm yollarını değerlendirmek ve duruma uygun düşenler arasından en iyisini seçmek,
- Kararlaştırılan çözüm yolunu uygulamak,
- Kullanılan problem çözme yöntemini değerlendirmek (Güler, 2006'da belirtildiği gibi).

Öğülmüş problem çözme sürecini problemin fark edilmesi, problemin tanımlanması ve çözüm arama şeklinde 3 aşamada toplamıştır. Bu aşamalar;

- Problemin fark edilmesi; bir güçlük durumunun tesadüfi olarak ya da sistematik bir şekilde incelenerek hissedilmesidir. Bununla birlikte problemler çoğunlukla doğal olarak ortaya çıkıp, birey üzerinde stres, gerginlik ve çatışma durumları yaratarak kendilerini gösterirler.
- Problemin tanımlanması; problemin açığa kavuşturularak, ne olduğu, kimlerden veya nelerden kaynaklandığı anlaşılmalıdır. Problemin acillik durumunun tespit edildiği, yapısıyla ilgili bilgilerin edinildiği ve edinilen bilgiler doğrultusunda problemin yeniden ifade edildiği aşamadır.
- Çözüm arama; eleştirinin bulunmadığı, yeterince çözüm önerisinin rahatlıkla sunulabildiği, önerilerin rahatça geliştirilebildiği beyin fırtınası tekniğinden yararlanıldığı aşamadır. Farklı çözümlerin üretilmesinin ardından, çözümler birleştirilerek sentezlenmektedir (Esen, 2012'de belirtildiği gibi).

2.2 Problem Çözme ile İlgili Kuramlar

2.2.1 Yansıtımlı Düşünce Kuramı

Problem çözme süreci ile ilgili temel çalışmalar John Dewey ile oluşmaya başlamıştır. Problem çözmeme metodunu 5 aşamada tanımlayan Dewey, problemin farkına varılması, gerekli bilgilere ulaşmak ve sınıflandırmak, uygun hipotezleri oluşturmak, uygun hipotezleri sınamak ve sonuçları doğrularak değerlendirmek şeklinde sıralamıştır. Bu aşamaların değişmez olmadığı, herhangi bir sıranın izlenmesinin gerekmediğini ve sürecin istenilen herhangi bir basamağından başlanabileceğini belirten Dewey, aşamaların genişletilebileceğini ve bazılarının çıkartılabileceğini vurgulamaktadır (Sungur, 1997).

2.2.2 Thorndike ve Deneme-Yanılma Yolu İle Problem Çözme

Davranışçı kuramın öncüsü olan Thorndike, sınama yoluyla problem çözme kavramını ilk kez ortaya koyan kuramcıdır. Deneme yanılma yolu ile problem çözme kuramına göre birey, problem karşısında birçok farklı davranış sergilemekte, gelişmiş güzel denemelerden davranışlardan sonuca götüreni rastlantı sonucu keşfederek davranışları tekrarlamaktadır. Sınanarak keşfedilen davranışlardan tatmin edici etki yaratan davranışlar pekişerek kalıcı şekilde öğrenilmekte, işe yaramayanlar ise sönerek unutulmaktadır.

Davranışların teker teker denenmesi zaman kaybına neden olacağı düşünülse de, çözüme götüren davranış bir kez öğrenildikten sonra benzer durumlarda sonuca hızlı bir şekilde ulaşılabilir. Bu yöntemin en sık kullanıldığı durumlar ise anlamlı ilişki örüntüsüne sahip olmayan problem durumlarında ve problem hakkındaki bilgiler yetersiz olduğunda başvurulmaktadır (Erden ve Akman, 2008).

2.2.3 Bandura'nın Problem Çözme ve Kendine Yeterlik Modeli

Bandura Sosyal Öğrenme kuramında, kişinin çevresinde yer alan bireylerin davranış şekillerini gözlemleyip taklidini yaparak problem çözme davranışını öğrendikleri görüşünü ortaya koymaktadır. Bandura kendine yeterlik modeliyle kişinin yeteneğine, başa çıkma becerisine ve problem çözme becerisine yönelik inançlarının problem çözmek için gösterilecek olan çabanın miktarını etkileyeceği görüşündedir.

Bilişsel süreçler ile birey, yeni davranışlar kazanarak bu davranışları öğrenme sürecine girmektedir. Bireyin sergilemiş olduğu tepkilere karşılık diğer kişilerin vermiş olduğu karşı tepkiler ile davranışı devam ettirmekte veya bırakmaktadır. Diğer kişiler aracılığıyla alınan tepkiler ile davranışların etkililiği gözlemlenerek çözüm için uygun davranışlar yavaşça şekillenmektedir.

Kendine yeterlik inancı, davranışların başlamasını, başa çıkmanın devamını ve sorunların üstesinden gelmek için çabalamayı etkilemektedir (Altuntaş, 2008'de belirtildiği gibi)

2.2.4 Köhler ve Kavrama Yoluyla Problem Çözme Yaklaşımı

Geştalt kuramcısı olan Köhler, kavrama yolu ile problem çözme yaklaşımını ilk kez açıklayan kişidir. Maymunlarla yaptığı deneyler sonucunda aç maymunlara, kafeslerinin ulaşamayacakları kısımlarına muzlar yerleştirmiştir. Maymunların muzlara ulaşmasının tek yolu ise kafesin içerisinde farklı yerlerde bulunan kutuların üst üste dizilmesi ve 2 adet sopanın birleştirilmesi ile mümkündür. Köhler gözlemleri sonucunda maymunların öncelikle amaca ulaştırmayan davranışlarda bulunduğu, ardından ise araçları doğru bir şekilde kullanarak amaçlarına ulaştıklarını sonucuna ulaşmıştır. Maymunlar muza erişmeyi içeren amaç ile kutular ve sopaları kapsayan araç ilişkisini kavrayıp problemi çözebilmişlerdir (Erden ve Akman, 2008).

Maymunlar ile yapılan çalışmalar sonucunda deneme yanılma yöntemi yerine çözümün aniden ortaya çıktığı, problem çözüldükten sonra ise tekrar karşılaşıldığında basitçe çözüldüğü gözlemlenmiştir. Bu durum karşısında çözümün ani gerçekleştiği, bir kez kavrandığı zaman tekrar edilebilir olması ve yeni problemlere uyarlanabilmesi oldukça önemlidir. Çözüm gerçekleştikten sonra bilgi kalıcı olarak öğrenilir ve benzer problemlerde tekrar geri çağrılır (Gökbüzoğlu 2008'de belirtildiği gibi).

2.2.5 Alex Osborn'un Sorun Çözme Kuramı

Alex Osborn problem çözmeyi, sorunu bulma, düşünce bulma ve çözüm bulma şeklinde 3 aşamayı kapsayan bir süreç olarak ele almıştır.

Sorun bulma; sorunu karmaşanın içinden çıkarılarak tanımlama işlemini ve gerekli verilerin toplanılarak çözümlenmesiyle hazırlık işlemini kapsamaktadır.

Sorunlar tanımlanırken geniş odaklı düşünülerek başlayıp, daraltılarak alt sorunların tespit edilmesini gerektirir.

Düşünce bulma; düşüncenin üretilmesi ve düşüncenin geliştirilmesini kapsayan bir süreç olan düşünce bulma, düşünce üretilirken olabildiğince fazla düşünceyi ortaya sunmayı gerektirmektedir. Düşünce geliştirilirken ise ortaya sunulan düşünceler birbirine eklenerek tekrar işlenmesi ve en uygun sonucun seçilmesi şeklinde gerçekleşmektedir.

Çözüm bulma; değerlendirmenin ve seçimin gerçekleştirdiği aşama olan çözüm bulmada, değerlendirme ile çeşitli çözüm yollarının test edilmesi veya başka yollarla kontrol edilmesini içermektedir. Seçme aşamasındaysa bir düşüncenin başkaları ile karşılaştırılmasını ve son çözüme iliştilmesini kapsamaktadır (Sungur, 1997).

2.2.6 Mountrorse'nın 5 Aşamalı Problem Çözme Yöntemi

Mountrorse duyguların yer aldığı 5 aşamadan oluşan bir problem çözme yöntemi önererek, yetişkinlerin çocukları ne yapmaları gerektiğiyle ilgili yönlendirmelerini içeren klasik problem çözme yöntemine başvurduklarını belirtmekte ancak davranışın değiştirilebilmesi için altında yatan duygu ve düşüncenin ortaya çıkarılması gerektiğini savunmaktadır. Ebeveynlerin çocukları ile iletişimi daha iyi hale getiren 5 aşamalı yöntem;

Problemi tanımlama; yetişkinlerin çocuklarına problemlerinin neler olduğunu sorarak dikkatle dinlemesi, sabırlı ve sakin olmasını gerektirmektedir.

Duyguları dile getirme; çocuğun hissettiklerini ifade edebilmesi için çocuğu destekleme ve yardımcı olunması gerekir.

Olumsuz inancı bulma; probleme sebep olan olumsuz inancın keşfedilmesine izin vermeyi kapsar.

Olumlu inancı bulma; düşüncelerin olumsuzluğu doğrulanarak, sonuçları ve değişim ilkeleriyle olumlu düşünceye dönüştürmeyi içerir.

Geleceği zihinde canlandırmak; olumsuz inancın olumlu inanca dönüştürme işlemini gerçekleştiren birey, problemi tekrar inceleyerek gelecekte olabilecekleri hayal etmesi işlemini kapsar (Hoxa, 2011’de belirtildiği gibi).

2.3 Problem Çözme Becerisini Etkileyen Faktörler

Özgüven: problem çözümedeki başarı, diğer insanların başarı karşısında gösterdikleri güven ve yeterlik hissi problemleri sosyal bağlamda çözmeyi öğrenmede oldukça önemlidir. Özgüven düzeyi yüksek olan bireylerin, problemleri tanıma, kabullenme ve problemi ele alma çabaları daha fazladır. Özgüven seviyesi yüksek olan çocuklar problem çözme sürecinde aktif bir şekilde rol aldıkları, kendilerine güvenlerinin daha yüksek olduğu bilinmektedir (Feyzioğlu, 2008’de belirtildiği gibi).

Geçmiş yaşantı ve deneyimler: geçmiş yaşantı deneyimlerinin kişinin problemleri çözümede etkili olduğu düşünülmekte, geçmişte karşılaşılan problemleri çözümede başarı veya başarısızlık durumunun yeni problemlere gösterilecek davranışları ve tutumları etkileyebilmektedir (Şahin, 2015, s.51’de belirtildiği gibi).

Sorumluluk duygusu: bireyin problemleri çözmeye yönelik ilgisi artıran sorumluluk duygusu, problemlerin hızlıca anlaşılmasıyla birlikte problemi çözme ihtiyacını da yoğun bir şekilde hissetmesine neden olmaktadır (Nazlı, 2013, s.42’de belirtildiği gibi).

Problemle ilgili bilgi düzeyi: yetenek ile bilgi bağlantılı olduğunda çözüm, daha hızlı ve kolay gerçekleşebilir. Kişinin problem hakkında bilgi düzeyi arttıkça problem çözümede benzetme kullanım oranı artmakta, benzetmelerin artmasıyla ise planlı davranışlar artmaktadır (Yazıcı, 2011, s.29’da belirtildiği gibi).

Duygu ve düşüncenin etkisi: duygularını tanıyıp doğru bir şekilde ifade eden birey, karşısındaki kişinin duygularını anlayabilmektedir. Problem ile karşılaşıldığında çözüme ulaşılmadan önce üzüntü, kaygı, öfke, korku veya engellenme duygularına kapılan bireyler, problemin çözümüne ulaştıkları zaman mutluluk, gurur veya rahatlama duyguları yaşadıkları bilinmektedir (Danışık, 2005, s.36'da belirtildiği gibi)

2.4 İlgili Araştırmalar

2.4.1 Problem Çözme Becerileri ile İlgili Yurtiçinde Yapılmış Çalışmalar

Karabulut ve Ulucan (2011) araştırmalarında, yetiştirme yurdundaki öğrencilerin problem çözme becerilerini belirleyerek, cinsiyet, anne-babanın yaşıyor olması, anne-baba ile görüşülmesi, aktif spor yapmaları ve sportif olanakların yeterliliği değişkenlerine göre farkını incelemiştir. araştırmada 32 erkek, 39 kız, toplam 71 öğrenci bulunmaktadır. Çalışma sonunda babanın yaşıyor olmayışı problem çözme becerilerini negatif etkilediği, aktif sporla meşgul olmanın ise problem çözme becerisini olumlu etkilediği saptanmıştır. Cinsiyet değişkeninin annenin yaşayıp-yaşamadığı, aile bireyleri ile görüşülüp-görüşülmediği ise problem çözme becerisini etkilemediği saptanmıştır.

Şirin ve Güzel (2006) gerçekleştirdikleri araştırmada, Üniversitede öğrenim gören öğrencilerin öğrenme stilleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemiş ve öğrenme stilleri ile problem çözme becerilerinin mezun olunan alan ve üniversite giriş puanına göre değişip değişmediği incelenmiştir. Çalışmada öğrencilerin öğrenme stilleri ile problem çözme becerileri arasında bir fark bulunamamakla birlikte problem çözme becerileri ile yansıtıcı gözlem biçimi arasında olumlu ilişki bulunmuştur.

Batıgün ve Şahin (2003) yapmış oldukları araştırma ile 14 ile 62 yaş arası bireylerin başvurulan ilk çözüm yolu olarak intiharı seçip-seçmediklerini ve intihar eğiliminin; intihar riskine, problem çözme becerisine, öfke ve saldırganlık arasındaki ilişkiye bakmıştır. Araştırmanın örneklemini 351 kadından ve 267 erkekten oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda, 14-24 yaş aralığındaki bireylerin problem çözme becerilerini yetersiz gördükleri, dürtüsel davranışlar sergiledikleri, öfke düzeylerinin yüksek olduğu, stres yaratan durumlar ve olaylar karşısında çoğunlukla intiharı ilk başvurulan yöntem olarak akıllarına geldiği saptanmış ve bu yaş aralığının intihar bakımından risk taşıdığı tespit edilmiştir.

Korkut (2002) yapmış olduğu çalışmada, lise düzeyinde eğitim görmekte olan bireylerin problem çözme becerileri düzeylerini belirlemiştir. 239 kız ve 155 erkek, toplamda ise 394 öğrencinin katıldığı araştırmada yaşı daha yüksek olan öğrencilerin problem çözme becerilerini daha iyi kullandıklarını saptamıştır. Bununla birlikte babanın işine, okul türüne, sorunlarını konuştukları ve anlaşıldıkları kişilere göre de fark bulunmuştur. Öğrencilerin annelerinin işi ve anne- babanın eğitim düzeyine göre ise problem çözme becerisi açısından bir farkın olmadığını tespit etmiştir.

Gölgeleyen (2011) gerçekleştirdiği çalışmada meslek lisesi öğrencilerinin problem çözme becerilerinin; akademik başarı, aile gelir düzeyi, anne-baba ve öğretmen tutumu ve arkadaşlık ilişkilerinden memnuniyet durumu bakımından incelemiştir. 614 öğrencinin katılmış olduğu araştırmada, kız öğrencilerin problem çözme becerilerinin daha iyi bulunmuştur. Ayrıca öğretmen tutumunu demokratik ve otoriter algılayan, anne tutumunu otoriter gören, 11 ve 12. sınıfta okuyan, boş zamanını değerlendiren ve kendisini başarılı algılayan öğrenciler problem çözme becerileri açısından diğer öğrencilere göre daha başarılı olduğu tespit edilmiştir. Baba tutumunun, anne-babanın işleyip işlememesi, aile gelir düzeyi, anne-babanın

eğitim düzeyi, arkadaşlık ilişkileri, sosyal aktivitelere katılım, okul, bölümümü kendisine uygun bulma ve okul ve bölümü seçme değişkenleri açısından ise bir fark bulunamamıştır.

Gökbüzoğlu (2008) araştırmasında ergenlik dönemindeki bireylerin saldırganlık düzeyleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkiye bakmış, saldırganlık düzeyi ile problem çözme becerilerinin çeşitli değişkenlere göre farkı incelemiştir. Araştırmada 158 kız, 146 erkek sekizinci sınıf öğrencilerinden 304 ğrenci örneklemini oluşturmuştur. Araştırma sonucunda ergen bireylerin saldırganlık düzeyi ile problem çözme becerileri arasında ilişki bulunmuş, cinsiyet değişkeninin saldırganlık düzeyi bakımından fark yaratmazken problem çözme becerileri bakımından erkeklerin daha başarılı olduğu bulunmuştur. Yaş değişkeninde ise saldırganlık düzeyi bakımından fark yaratmaktadır. Ayrıca araştırmada, anne tutumunun problem çözme yeteneğine güven alt boyutunda fark yaratığı, annenin ve babanın eğitim durumunun saldırganlık ile problem çözme becerileri bakımından bir farkın bulunmadığı saptanmıştır.

Birel (2012) araştırmasında liselerde öğrenim gören öğrencilerin sınıf, cinsiyet, doğum sırası, aile ekonomik düzeyi ve kendi fiziksel görünümlerine göre rekabetçi tutumlarını, psikolojik belirtilerini ve problem çözme becerilerini incelemiştir. Liselerde ğrenim gören 539 kız ve 501 erkek ğrenci ile gerçekleştirilen araştırmada öğrencilerin, rekabetçi tutumlarıyla problem çözme beceri düzeyleri arasında manidar bir ilişki olduğu görülmüştür. Rekabetçi tutum düzeyi yüksek olan öğrencilerin problem çözme becerilerinin yükseldiği tespit edilmiş, rekabetçi tutum ile psikolojik belirti düzeyi arasında ise ilişki tespit edilmemiştir. Ayrıca Psikolojik belirti düzeyi artan öğrencilerin, problem çözme becerilerinin düştüğü saptanmıştır. Bununla birlikte öğrencilerin sınıf düzeyi arttıķa

problem çözüme becerisi de arttığı, fiziksel görünümü olumlu algılayan öğrencilerin problem çözüme becerilerinin de arttığı ve kız öğrencilerin problem çözüme becerilerinin daha yüksek tespit edilen sonuçlar arasındadır.

Kutlu (2014) araştırmasında 9. Sınıfta öğrenim gören öğrencilerin; cinsiyet, yaş, akademik başarı, aile gelir düzeyi, anne-babanın hayatta olup olmadığı, anne-baba eğitim düzeyi ve kardeş sayısı değişkenleri bakımından zorbalık düzeyleri, problem çözüme becerileri ve boyun eğici davranışları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 307 öğrenci ile gerçekleştirilen araştırma sonucunda ise, zorba kişilik ve kendine güven alt boyutları ile problem çözüme becerileri arasında anlamlı ilişkiye rastlamıştır.

Çetinkaya (2013) yapmış olduğu çalışmada lise öğrencisi erkek öğrencilere problem çözüme eğitimi verilmesi durumunda, öğrencilerin problem çözüme becerileri, ilişki tarzları ve öfke kontrolü becerilerinin değişip değişmediğini incelemiştir. Araştırmaya 30 öğrenci deney, 60 öğrenci uygulamalı kontrol ve 60 öğrenci uygulamasız kontrol grubunda yer almıştır. Araştırmada lise öğrencilerine uygulanan problem çözüme eğitiminin problem çözüme becerilerinin gelişmesine, öfke kontrolünün sağlanmasında ve kişiler arası ilişkilerin gelişmesine etkili olduğu belirlenmiştir.

Develioğlu (2006) gerçekleştirdiği çalışmada, problem çözüme becerileri bakımından üniversitede öğrenim gören öğrencilerin karar verme stratejileri ve bazı değişkenler bakımından incelemiştir. 520 üniversite 1. ve 4. sınıf öğrencisinin katıldığı çalışmada, problem çözüme becerisi az olan öğrencilerin içtepisel karar verdikleri, problem çözüme becerileri çok olan bireylerin ise mantıklı/sistemik karar verme stratejisini kullandıkları tespit edilmiştir.

Çiftçi (2015) yapmış olduğu araştırmada miyokard enfarktüsü geçirmiş olan hastaların problem çözme becerileri ile psikiyatrik belirtileri arasındaki ilişkiye 81 katılımcı ile incelemiştir. Sırasıyla somatizasyon, anksiyete, hostilite ve depresyon en fazla görülen psikiyatrik belirtiler olduğu tespit edilmiş, değerlendirici yaklaşımın ve kendine güvenli yaklaşımın alt boyutlarıyla cinsiyet arasında ilişki olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte somatizasyon ile kendine güvenli yaklaşım alt boyutu arasında ve psikiyatrik belirtiler ile problem çözme becerilerinin arasında da pozitif ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca değerlendirici yaklaşım ile depresyon ve olumsuz benlik algısı arasında negatif bir ilişki bulunmuştur.

Danışık (2005) araştırmasında 311 kadın, 214 erkek, toplamda ise 555 öğrenci ile ergenlerdeki sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının problem çözme becerileri üzerindeki etkisini sosyal paylaşımlar bakımından incelemiştir. Araştırma sonucunda, öğrencilerin problem çözme becerileri ile psikolojik semptomları, sosyal paylaşımları ve toplumsal cinsiyetleri arasında pozitif yönlü ilişkinin olduğunu tespit etmiştir. Bununla birlikte ergenlerin problem çözme becerileri ile öfke kontrolleri arasında da pozitif bir ilişkiye rastlanmıştır.

Çeşit (2011) araştırmasında, sanat eğitimi alan ve almayan 314 lise öğrencisinin problem çözme becerileri ile benlik saygılarını incelemiştir. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin benlik saygıları arttıkça problem çözme becerileri de artmaktadır. Bununla birlikte öğrencilerin benlik saygıları ile problem çözme becerileri cinsiyet değişkeni bakımından bir farka rastlanmazken, sınıf düzeyine göre bir farkın olduğu tespit edilmiştir. Sanat eğitimi alan ve almayan öğrencilerin problem çözme becerileri ve benlik saygı düzeyleri arasında ise anlamlı bir farkın olmadığı bulunmuştur.

Türkçapar (2007) gerçekleştirdiği çalışmada beden eğitiminde, spor bölümünde öğrenim gören öğrencilerin ve sınıf öğretmenliğinde öğrenim gören öğrencilerinin stres durumunda problem çözme becerilerini karşılaştırmıştır. 200 öğrencinin katıldığı araştırmada, elde edilen bulgulara göre sınıf öğretmenliği bölümü öğrencilerinde problem çözme becerileri bakımından sınıflar arası fark bulunurken, beden eğitimi ve spor bölümü öğrencilerinde cinsiyet ve sınıfa göre fark bulunmuş, ancak bölümler arası bir farka rastlanmamıştır. Bununla birlikte her iki bölüm öğrencilerinin problem çözme becerilerinin artması durumunda, stres durumlarının azaldığı tespit edilmiştir.

Ünüvar (2003) yapmış olduğu araştırmada algılanan sosyal desteğin, 15-18 yaşlarındaki bireylerin problem çözme becerilerine ve benlik saygılarına olan etkisine bakmıştır. 710 lise öğrencisinin katılımıyla elde edilen sonuçlar; problem çözme becerilerinin cinsiyete, anne çalışma ve eğitim durumuna, öğrenim alanına, okula, aile ve arkadaşlardan alınan sosyal desteğe göre fark bulunmuştur. Aile ve arkadaşlardan alınan sosyal desteğin artmasıyla problem çözme becerinin de arttığı, benlik saygısı yüksek olan öğrencilerin ise problem çözme becerilerinin de arttığı tespit edilmiştir.

Yılmaz (2013) araştırmasında, lise öğrencilerin internet bağımlılık düzeylerinin ve problem çözme becerilerinin cinsiyete, yaşa, okula, ekonomik düzeye, interneti kullanım amacına ve süresine göre etkisini incelemiştir. 400 lise öğrencisinin örnekleme oluşturduğu araştırmada, öğrencilerin internet bağımlılık düzeyi arttıkça problem çözme becerilerinin azaldığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte erkek öğrencilerin, Anadolu lisesi öğrencilerinin, interneti araştırma ve iletişim amacıyla kullanan öğrencilerin ve interneti 10 saat ve altı kullanan öğrencilerin problem çözme becerilerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Kurtyılmaz (2005) yapmış olduğu çalışmada, öğretmen adaylarının saldırgan davranışlarının bazı değişkenler ve problem çözme becerileri bakımından farkına bakılmıştır. 853 öğretmen adayının örnekleme oluşturduğu çalışma sonucunda, öğretmen adaylarının saldırganlık düzeylerinin orta düzeyde olduğu, erkeklerin saldırganlık düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte saldırganlık davranışları ile iletişim becerileri, problem çözme becerileri ve akademik başarı arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Ayrıca iletişim becerilerinin ve problem çözme becerilerinin saldırganlığı yordadığı tespit edilmiştir.

Derin (2006) çalışmasında, 8. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin bazı değişkenlere (okul, cinsiyet, yaşamın en uzun geçirildiği yer, anne-babanın halen birlikte olmaları, anne-baba eğitim düzeyi ve meslekleri, anne-baba ve öğretmen tutumu, aile sosyo-ekonomik düzeyi, sınıftaki başarı algısı) göre, problem çözme becerilerini, denetim odağı düzeylerini ve akademik başarı düzeylerini belirlemiştir. 434 öğrencinin katıldığı araştırmanın sonucunda, problem çözme becerileriyle denetim odağı arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmış ve akademik başarı düzeyinin artmasıyla problem çözme becerilerinin ve içten denetimlilik algısının arttığı saptanmıştır. Ayrıca cinsiyet, anne-babanın ayrı ya da boşanmış olması, babanın mesleği, anne tutumu, algılanan öğretmen tutumu ve kendi başarı algısı ile problem çözme becerileri arasında fark olduğu tespit edilmiştir.

2.4.2 Problem Çözme Becerisi ile İlgili Yurtdışında Yapılmış Çalışmalar

Carris, Sheeber ve Howe (1998) gerçekleştirdikleri çalışmada, ailenin katı tutumunun ergenlerin problem çözme becerilerindeki yetersizliğe olan etkisini ve problem çözümedeki yetersizliğin intihar eğilimine olan etkisini incelemişlerdir. 18 ile 20 yaş arasındaki ailesiyle birlikte yaşayan 297 birey ve bu bireylerin aileleriyle gerçekleştirilen çalışmada ailenin katı tutumunun ergenlerin problem çözme

becerilerini olumsuz etkilediği tespit edilmiştir. Bununla birlikte problem çözme becerileri olumsuz etkilenen ergenlerin intihara olan yatkınlıkları da yüksek olduğu bulunmuştur.

Dietz ve ark. (2014) depresyon tanısı almış ergenlerin problem çözme becerilerini ailenin, depresyon düzeyiyle karşılaştırmış ve ergen ile aileye 12-16 hafta uygulanan Bilişsel Davranışçı Terapi ile Sistemik Davranışçı Aile Terapisi sonrası etkiye bakmak amacıyla araştırmayı gerçekleştirmiştir. Klinik ortamda gerçekleştirilen araştırmada majör depresyon tanısı almış 13-18 yaş arası 107 ergen çalışılmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre annenin depresyon düzeyi düşükçe ergenlerin terapi sonrası problem çözme becerilerinin geliştiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte annenin depresyon düzeyinin yüksek olması, ergenlere uygulanan Bilişsel Davranışçı Terapiyi olumsuz yönde etkilediği dolayısıyla da problem çözme becerilerini olumsuz yönde etkilediği saptanmıştır.

Jaffee ve D’Zurilla (2009) gerçekleştirmiş oldukları araştırmada problem çözme becerisinin farklı kişilik özellikleri ve madde kullanımı üzerindeki etkisini incelemişler, bu amaç doğrultusunda lisede öğrenim gören 16 ile 20 yaş arası 307 ergenle çalışmışlardır. Araştırmada problem çözme becerisinin yetersiz olması durumunda açık bir şekilde umutsuzluğun ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte problem çözme becerilerinin zayıf olmasıyla birlikte umutsuzluğun ortaya çıkması, hayat boyu alkol ve uyuşturucu kullanımını etkilediği saptanmıştır. Ayrıca problem çözme becerilerinin zayıf olmasıyla umutsuzluğun, alkol ve uyuşturucu kullanımının da arttığı belirlenmiştir.

Miller, Brody ve Murray (2010) anne ve babanın çocuklarının sorunları karşısında problem çözme becerilerinin, ergenlerin utangaçlık ve sosyal kabullerine olan etkisini incelemek amacıyla anne-babası evli olan 231 ergen ve bu ergenlerin

aileleri ile çalışmıştır. Araştırmada çocuklarının cinsiyet, sosyal kabul ve utangaçlık düzeyi değişkenlerini dikkate alarak sorunlara yaklaşan ailelerin daha başarılı problem çözme becerilerine sahip olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca anne ve babanın eşit düzeyde problem çözme becerisine sahip olduğu, erkeklerin utangaçlık düzeylerinin daha yüksek olduğu, kızların sosyal kabul düzeylerinin daha yüksek olduğu ve babaların problem çözme becerilerinin ergenin sosyal kabulünde önemli etkisi olduğu saptanmıştır.

Ginevra ve Nota (2015) İtalyan ergenlerin iş seçimindeki mesleki cinsiyet yargılarını ve problem çözme becerilerini incelemiş, ergenlerin geleneksel ve yeni iş alanlarını nasıl algıladıklarına bakmışlardır. Araştırmada ergenlik dönemindeki kızların problem çözme becerileri arttıkça mesleki cinsiyet yargılarının azaldığı tespit edilmiştir. Ayrıca problem çözme becerisinin yüksek olmasıyla kalıplaşmış mesleki cinsiyet yargılarının kırıldığı saptanmış, mesleki cinsiyet yargıları yüksek olan ergenlerin ise problem çözme becerilerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Kwok, Yeung, Low, Lo, ve Tam (2015) duygusal başa çıkma yeterliliği ile sosyal problem çözme becerisinin fiziksel taciz ve intihara yatkınlık ile ilişkisini incelemek amacıyla, Çin'in Shanghai şehrindeki okullarda öğrenim gören ve yaş ortalaması 14 olan 527 öğrenci ile çalışmışlardır. Araştırmada problem çözme becerileri ile intihara yatkınlık arasında erkek öğrencilerde bir ilişki bulunamazken kız öğrencilerin problem çözme becerilerinin düşük olması durumunda intihara yatkınlıklarının arttığı saptanmıştır. Bununla birlikte fiziksel tacize uğramış kız öğrencilerin problem çözme becerilerinin düşük, intihara yatkınlık düzeylerinin ise yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Siu ve Shek (2010), ergenlerde ve genç yetişkinlerde sosyal problem çözme becerisinin iyi olma halinin belirleyicisi olup olmadığını araştırmak amacıyla 179

Çinli öğrenciyi incelemişlerdir. Araştırmada öğrenciler sosyal problem çözme becerilerinde kendilerinden emin olduklarını belirtmişler ancak aile ilişkilerinde, zorluklarla başa çıkmada, başkalarının kendilerine karşı negatif davranışlarıyla başa çıkmada, başkalarıyla yakınlık kurmada ve sevgilerini ifade etmede daha stresli oldukları tespit edilmiş ve sosyal problem çözme becerileri bakımından belirttikleri kadar yeterli olmadıkları bulunmuştur. Ayrıca araştırmada sosyal problem çözme becerilerinin depresyon, endişe ve aile içi huzurla yakından ilişkili olduğu saptanmıştır.

Kwok ve Shek (2009), sosyal problem çöme becerisi, aile işlevselliği ve intihara yatkınlığı incelemek amacıyla Hong Kong'da yaşayan 5557 ergen ile çalışmışlardır. Araştırma sonucunda, sosyal problem çözme becerisiyle İntiharı düşünceleri arasında anlamlı bir fark bulunamamış, ancak aile baskısının intihar düşünme eğilimini artırdığı saptanmıştır.

Spence, Sheffield ve Donovan (2003), yaşam boyu problem çözme programının ergenlerin depresyon düzeylerine etkisini incelemek amacıyla araştırmalarını gerçekleştirmişlerdir. Bu amaç doğrultusunda Avusturalya da yer alan 16 liseden yaşları 12 ile 14 arası toplam 1500 öğrenci örnekleme oluşturmuş, öğrenciler kontrol ve deney grubu olmak üzere 2 gruba alınmıştır. Araştırmada depresyon riski yüksek olan öğrencilerden deney grubunda olanların yapılan dışsal müdahaleler sonucunda depresyon seviyelerinin düştüğü ve problem çözme becerilerinin arttığı görülmüştür. Bununla birlikte müdahalede bulunulmayan kontrol grubundaki öğrencilerin depresyon düzeylerinin arttığı tespit edilmiştir.

2.5 Karar Verme

Karar kelimesinin sözlükteki anlamı “bir iş veya sorun hakkında düşünülerek verilen kesin yargı” şeklinde tanımlanmaktadır (Yıldırım, 2014). Ayrıca bir sorunu

tartışarak karara bağlamak, kararlaştırmak şeklinde de tanımlanabilmektedir. (TDK, 1988).

Karar verme mevcut seçenekler arasından seçme işleminin yapıldığı bir tercih olarak ifade edilmektedir. Bireyin gerçekleştirmiş olduğu davranışları, bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde vermiş olduğu kararların sonucu olmakta ve hayatın her alanında karar verme durumuyla karşı karşıya kalmaktadır. (Yarman ve Ünal, 2015).

Bireyin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla var olan seçeneklerin içinden kendisine en uygun geleni seçtiği bir süreç olan karar verme, meslek tercihi gibi karmaşık süreçlerde veya günlük önemsiz durumlarda bireyin karşısına çıkabilmektedir (Satan, 2014).

Önemli bir yetenek olarak değerlendirilen karar verme, kişinin yaşamı boyunca karşısına çıkan bir süreçtir. Bu süreçte birey içinde bulunduğu ortam, sahip olduğu bilgiyi işleme gibi durumlardan etkilenebilmektedir. Seçenekler arasından uygun olanın tercih edilmesiyle bilişsel süreç şeklinde değerlendirilen karar vermede bilgilerin sınıflandırılması, önem sırasına konulması, seçeneklerin ihtiyaçları karşılama derecesi yönünden incelenmesi gibi karmaşık işlemleri de beraberinde getirmektedir (Öztürk, Kutlu ve Atlı, 2011).

Bireyin hayatını şekillendirerek yön veren karar verme becerisi, etkili kararlar verildikçe yaşam doyumunun artmasına neden olmaktadır. Aile, akran baskısı, zihni kullanma becerisi, önyargı, bilgiyi işleme, duygu, motivasyon, stres, madde kullanımı, kişilik özellikleri gibi durumlardan rahatlıkla etkilenebilen karar verme becerisi öğretilen bir beceridir (Çolakoğlu ve Güçray, 2012).

Aktif olarak rol alınan karar verme sürecinde karar verme ihtiyacını ortaya çıkaran bir sorunun bulunması ve kişinin bunu hissetmesi, zorluğu ortadan kaldıracak seçeneklerin olması ve kişinin var olan seçeneklerden birini seçme

özgürlüğünün bulunması koşulları sağlandığı zaman kararın verilmesi beklenmelidir (Çoban ve Hamamcı, 2006).

2.5.1 Karar Verme Sürecinin Aşamaları

Aytaç ve Gürsakal (2015), karar verme sürecini 8 basamağa ayırmıştır. Bu basamaklar sırasıyla incelendiğinde;

Karar verilecek konunun ya da problemin tanımlanması: Karar verilecek konu tanımlanarak, kararın ne zaman, kim tarafından verileceğinin, önemlilik derecesinin, karar sonucunda kimlerin karardan etkileneceğinin ve kararın gerekliliğinin düşünüldüğü aşamadır.

Problemi ortaya çıkaran nedenlerin ortaya konması: Sorgulama yapılmadan, beyin fırtınası yöntemi kullanılarak problemin nedenlerinin sunulduğu ve bilginin toplandığı aşamadır.

Karar verilecek alternatiflerin belirlenmesi: Konuyla ilgili tüm alternatifler belirlenmeye çalışılarak alternatifler hakkında bilgi toplanır.

Alternatif seçeneklerin kontrol edilmesi: Elde edilen bilgiler ışığında alternatif seçenekler tekrardan değerlendirilerek olası sonuçlar incelenir.

Bazı seçeneklerin elenmesi: Seçeneklerin avantajlarına ve dezavantajlarına bakılarak uygun görülmeyen seçeneklerin elendiği aşamadır.

Gerçekçi olmayan seçeneklerin elenerek geçici kararın verilmesi: Gerçekleşme olasılığı düşük olan seçeneklerin elenmesinin ardından, seçilen alternatiflerin sonuçları değerlendirilerek geçici bir karar verilir.

En uygun seçeneğin seçilmesi: Geçici verilen karar ve diğer seçenekler tekrardan gözden geçirilerek kararın amacına en uygun olan seçeneğe karar verilir.

Verilen kararın uygulamaya konulması: En uygun seçenek seçildikten sonra kararın uygulandığı süreçtir. bu süreçte kararın sonuçları izlenmelidir.

2.5.2 Karar Verme Stratejileri

Bir kararın verilmesini gerektiren durumlar karşısında bireyler farklı stratejileri uygulamakta ya da farklı stratejiler birleşik olarak kullanılabilir. Uygulanan stratejiler birey tarafından önceden planlanarak uygulanmasıyla birlikte, durumla karşılaştığı zamanda plansız olarak seçilip uygulanabilmektedir (Ercan, 2014, s.17). Kuzgun (2005) ise karşılaşılan karar durumunda 4 temel stratejinin olduğunu belirtmektedir. Bu stratejiler;

Bağımsız Karar Verme Stratejisi: bireyin ihtiyaçlarına yönelik olarak kendi kendine karar vermesidir.

Mantıklı karar verme stratejisi: karar verme durumuyla karşılaştığında birey, seçenekler hakkında bilgi toplamakta, seçeneklerin avantajlarını ve dezavantajlarını inceleyerek bir değerlendirme gerçekleştirir ve bunun sonucunda kendisine en uygun olan seçeneği seçmesi olarak tanımlanmaktadır.

İçtepisel Karar Verme Stratejisi: olası seçenekler üzerinde yeterince düşünülmeden, aceleci ve tepkisel olarak karar verme ihtiyacının getirdiği rahatsızlığı ortadan kaldıracak bir seçeneği seçme şeklinde tanımlanmaktadır.

Kararsızlık: seçenekler hakkında bireyin kararsızlık yaşaması, tereddüt ve düzensizliğin bulunduğu durumdur.

Dinklage'in ilk kez ortaya sunduğu ve daha sonra da çeşitli araştırmacıların katkı koyduğu karar verme stratejileri aşağıdaki gibidir;

İçtepisel Karar Vericiler: seçenekler hakkında iyice durulmadan bireyin içinden geldiği gibi karar vermektedirler.

Kaderci Karar Vericiler: kararlar alınırken çevreye, koşullara veya kadere bırakılarak kararlar alan kişilerdir.

Boyun Eğici Karar Vericiler: diğer kişilerin planları doğrultusunda karar veren bireylerdir.

Erteleyici Karar Vericiler: probleme yaklaşma şeklini ve düşüncelerini erteleyen bireylerdir.

Kararsız Karar Vericiler: bu kişiler verdikleri kararları sürekli değiştirmek istemekte ve kararlarından her zaman hoşnut olamamaktadırlar.

Mantıklı Karar Vericiler: biliş ile duygu arasında denge kuran ve akılcı bir yaklaşımla karar veren bireylerdir.

Donup Kalarak Karar Vericiler: karara yaklaşma güçleri fazla olmasa da verdikleri kararların sorumluluğunu üstlenen kişilerdir.

Gerçekten Kaçan Karar Vericiler: araştırma yapmaktan uzaklaşan veya bir karar vermekten kaçınan kişilerdir.

Riske Girmek istemeyen Karar Vericiler: alternatif seçenekleri sürekli eleyerek, risk düzeyini en düşük seviyede tutan bireylerdir.

Bağımsız Karar Vericiler: diğer kişilerden etkilenmeden karar veren bireylerdir.

Bağımlı Karar Vericiler: karar verirken diğer kişilerin önerilerini dikkate alan, diğer kişilerin doğruyu bildiğine inanan bireylerdir.

Acelecı Karar Vericiler: yeterli zaman olmasına rağmen değerlendirme yapılmadan, iyi seçenekler atlanılarak karar veren kişilerdir (Şahin, 2013, s.74-75'de belirtildiği gibi).

2.6 Karar Verme ile İlgili Kuramlar

2.6.1 Krumboltz Sosyal Öğrenme Kuramı

Mesleki tercihlerde ve iş seçimlerinde gerçekleşen karar verme sürecini sosyal öğrenme kuramıyla açıklayan Krumboltz ve arkadaşları, karar verme için bir model geliştirerek 4 faktörün birbirleriyle olan etkileşimiyle kararın oluştuğunu sunmuşlardır. Bu 4 faktör;

Genetik etmenler ve özel yetenekler: genetik donanım ve özel becerilerin etkisiyle olasılıklar artabilmektedir.

Çevresel koşullar ve olaylar: bireyin isteği dışında gelişebilen çevresel olay ve koşullar, kararlar üzerinde yüksek veya düşük düzeyde etki sağlayabilmektedir.

Öğrenme yaşantıları: geçmişte veya şu andaki öğrenme yaşantılarıyla birey etkilenebilmektedir.

Performans becerileri: değerler, beceriler, yetenekler, alışkanlıklar, bilişsel süreçler ve duygusal tepkiler bireyi farklı şekillerde etkileyebilmektedir.

Dört faktörün etkileşimi sonucunda birey kendisini gözleme ile ilgili genelleme, göreve yaklaşım becerisi ve davranış örüntüsü durumlarını yaşamaktadır. Kendisini gözleme ile ilgili genellemede birey kendisinin gerçek veya hayali performansını gözlemleyerek kendini değerlendirip ifade etmektedir. Göreve yaklaşım becerisinde bilişsel ve performans becerisiyle gelecekteki gelişmeler ile ilgili yordamalar gerçekleştirilmektedir. Davranış örüntüsü ise yeni durumlar karşısında birey tarafından gösterilebilecek tepkilerdir (Yılmaz, 2011’de belirtildiği gibi).

2.6.2 Baron'un Fayda Kuramı

Baron tarafından sunulan fayda kuramı, beklenen fayda kuramı, çoklu yüklemeli fayda kuramı ve faydacılık olmak üzere üç başlığa ayrılmıştır. Bu başlıklar;

Beklenen fayda kuramı: bir kararda karşılaşılan alternatiflerden hangilerinin bireyin yararına olacağıyla ilgili olup, mevcut alternatiflerin getireceği sonuçlar incelenerek en fazla fayda sağlanan seçeneğe yönelme şeklinde tanımlanmaktadır.

Çoklu yüklemeli fayda kuramı: en çok yüklenen değer ve olma olasılığı en yüksek olan seçeneğe göre kararın verilmesidir. Çoklu yüklemeli fayda kuramında birey farklı amaçlardan birine yönelmektedir.

Faydacılık: kararın alınması durumunda bireye en çok fayda sağlayan eylem olmakla birlikte, bireye en fazla faydayı sağlamaktadır (Çorapçı, 2015, s.13'de belirtildiği gibi).

2.6.3 Vroom'un Beklenti Kuramı

Vroom (1964), bireyler ulaşabileceklerine inandıkları seçeneklere yönelerek, ulaşma olasılıklarının düşük olduğu hedefleri seçenek olarak algılamadıklarını öne sürmektedir. Birey Seçeneğe ulaşılma olasılığı arttıkça bireyin seçeneğe ulaşma isteği de artmaktadır. Birey tarafından seçeneğe ulaşma olasılığı algısı önem kazanmakta, bireyin algısı doğrultusunda seçeneklerin ulaşabilir olması değişkenlik gösterebilmektedir.

Seçeneklere ulaşmak için izlenecek adımlara yönelmek için, hedefe ulaşma isteğinin derecesi ile hedefe ulaşma olasılığı arasındaki ilişkinin varlığı gerekmektedir. Birey değer bakımından olumluluk derecesi yüksek, olumsuzluk derecesi düşük ve gerçekleşme olasılığı bakımından yüksek değere sahip seçenekleri tercih etmektedir (Kuzgun, 2009, s.75-76).

2.6.4 Oyun Kuramı

Oyun kuramını ilk kez ele alan matematikçi Emile Barel'dir. Davranış temelli olan oyun iki veya daha fazla bireyin yer aldığı yarışmayı, çatışmayı ve mücadeleyi içeren ancak hiçbir oyuncunun tam olarak kontrol sahibi olmadığı bir durumdur. Oyuncuların davranışları ve seçenekleri için harcanan çabanın oluşturacağı sonucu bildikleri sayılmasıyla birlikte, oyunda yer alan her oyuncunun kişisel avantajlarını artırmaya ve dezavantajlarını azaltmaya yönelik davranışlarda bulunduğu kabul edilmektedir (Öztürk, 1994).

İlk kez sistematik olarak geliştirilmesini sağlayan matematikçi John Von Neumann ve ekonomist Oskor Morgenstern 2. dünya savaşı sırasında çalışmalarını sürdürdüğü oyun kuramında, oyunun sonucunda tarafların kazanma, kaybetme veya oyundan çekilme sonuçları bulunmaktadır. Oyuncuların seçenekleri belirli ve sınırlı olmakla birlikte davranış kalıpları rakip veya rakipler tarafından bilinmektedir. Matematiksel yönü aracılığıyla tarafların seçeneklerini hesaplamayı amaçlayan oyun kuramının en etkili kullanım alanı ise savaşlar ve askeri problemlerdir. Bununla birlikte rekabete dayalı durumlarda da etkili olduğu bilinmektedir (Halaç, 1978).

Birden fazla bireyin yer aldığı karar durumlarında, bireyin grup içindeki çıkarlarını koruma amacıyla oyun kuramına ihtiyaç duyulmaktadır. Bireylerin grup içerisinde işbirliğini oluşturulduğu ancak ortak amaçların belirsizliğinin olduğu durumlarda, bireyler bencilce hareket etmektedirler ve kendi kazançlarını artırmaya yönelik kararlar almaktadırlar (Çorapçı, 2015).

2.6.5 Bilişsel GÜDÜ Kuramı

Davranışın güdüler aracılığıyla oluştuğunu ileri süren bilişsel güdü kuramında, güdülenme, algılama, öğrenme ve düşünme süreçleri, yani bilişsel süreçler, bir araya gelerek davranışı şekillendirmektedir. Birey hedefleri seçerken

kendisini, çevresini ve çevrede var olan hedefleri algılayış şekline göre hareket etmektedir. Bireyin çevresiyle olan uyum ve etkileşimi doğrultusunda, davranış ve düşünce bir eylemi gerçekleştirmektedir. Bilişsel güdü kuramına göre birey bilinçli bir şekilde seçmiş olduğu amaçlara yönelmesi ile davranış gerçekleşmekte ve amaçlarına ulaşmak için hangi davranışları gerçekleştireceğini bilmektedir. Amaçlara ulaşma sürecinde dünyayı algılama şekli oldukça önemli bir role sahiptir ve amaçlara ulaşmak için birçok farklı seçenek arasından birtakım tercihlerin yapılması gerekmektedir (Yılmaz, 2011).

2.7 Karar Verme Davranışını Etkileyen Faktörler

Bireyin karar verme davranışını etkileyen birçok faktör bulunabilmektedir. Bireyin yapacağı her seçimden kendisinin ve çevresinin etkilenebileceği düşünüldüğünde, her birey için farklı faktörler karar vermeye etki edebilmektedir. Çevresel faktörler gibi bazı faktörler ise bireye etki edebilmekte ve bireyin karar verme davranışı etkileyebilmektedir. Yaşar (2016), bireyin karar verme davranışını etkileyen faktörleri genel olarak şu şekilde sıralamıştır;

- Geçmiş yaşantı ve deneyimler,
- Karar verilecek konu hakkındaki bilgi düzeyi,
- Karar gerektiren durumun karmaşıklık düzeyi,
- Çevresel faktörler,
- Karar vermek için ayrılan çaba ve zaman,
- Bireyin karar gerektiren konu üzerindeki tutumu,
- Bireyin ihtiyaçları ve öncelikleri,
- Bireyin biliş düzeyi
- Kişilik özellikleri,
- Cinsiyet,

- Yaş,
- Eğitim seviyesi.

2.8 İlgili Araştırmalar

2.8.1 Karar Verme Stratejileri ile İlgili Yurtiçinde Yapılmış Çalışmalar

Akıntuğ ve Birol (2011) araştırmalarında, lisede öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ve karar verme stratejilerini incelemiş ve aralarındaki farka bakmışlardır. Araştırma 9. sınıfta öğrenim gören 167 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada öğrencilerin mesleki olgunluk düşük olduğu, en fazla kullanılan karar verme stratejisinin mantıklı karar verme stratejisi olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte öğrencilerin mesleki olgunluk ve karar verme stratejileri arasında pozitif yönde bir ilişki tespit edilmiştir.

Acat ve Dereli (2012) araştırmalarında, okul öncesi öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin karar verme stratejilerini, motivasyonlarını ve sorunlarını belirleyerek öğrenme motivasyonlarını, karar verme stratejilerini ve akademik başarıları arasındaki ilişkiyi belirlemişlerdir. 360 öğrencinin katıldığı araştırma sonucunda, öğrencilerin mantıklı karar verme stratejisini daha yoğun kullandıkları, karar stratejilerinin ve akademik başarının öğretmenlik mesleğiyle ilgili motivasyonları yordadığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte akademik başarı, mantıklı karar stratejisi, bağımsız karar stratejisi ile öğrenme için olumsuz faktörler motivasyon puanları arasında negatif yönde bir ilişki tespit edilmiştir.

Çoban ve Hamamcı (2006) gerçekleştirmiş oldukları araştırmada kontrol odakları farklı olan ergenlerin karar verme stratejilerini incelemişlerdir. Araştırmaya 344 lise öğrencisi katılmıştır. Çalışmada elde edilen sonuçlara göre lise öğrencilerinin yoğun olarak içsel kontrol odağı sahibi oldukları ve çoğunlukla mantıklı karar verme stratejisini seçtikleri saptanmıştır. Bununla birlikte mantıklı

karar verme stratejisiyle kontrol odağı arasında negatif yönde bir korelasyon, kontrol odağının içtepsel karar stratejisi ve kararsızlık ile korelasyonunun ise pozitif yönde olduğu tespit edilmiştir. İçsel kontrol odağı bulunan ergenlerin ağırlıklı olarak mantıklı karar verme stratejisini tercih ettikleri ve daha az kararsızlık yaşadıkları saptanmıştır.

Çakmakçı ve Özabacı (2013) araştırmalarında, ilköğretim 4. sınıf öğrencilerine karar verme becerisinin kazandırılmasında drama eğitiminin etkisini incelemişlerdir. 50 öğrencinin örnekleme oluşturduğu araştırmadan elde edilen bulgular, drama eğitiminin çocukların karar verme becerilerini geliştirmesinde önemli bir yere sahip olduğu yönündedir.

Dereli ve Acat (2011) yapmış oldukları araştırmada, okulöncesi öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğrencilerin karar verme stratejileri ile sınav kaygıları bakımından incelemişlerdir. Araştırmanın örneklemini 314 okulöncesi öğretmenliği bölümü öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmada karar stratejilerinin sınav kaygısı alt boyutları ile toplam sınav kaygısı puanlarını yordadığı tespit edilmiş, olumsuz karar stratejilerinin öğrencilerin sınav kaygılarını olumsuz yönde etkilediği tespit edilmiştir.

Köksal ve Gazioğlu (2007) araştırmalarında, ergen bireylerin duygusal zeka düzeyleri ile karar verme stratejileri arasındaki ilişkiye bakmak amacıyla 384 ergen bireyle çalışmışlardır. Araştırma elde edilen bulgular, kız öğrencilerin duygusal zekalarının daha yüksek olduğu, mantıklı karar verme stratejisi ile duygusal zeka arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bağımlı karar verme stratejisinin duygusal zekayla ilişkisinin olmadığı da saptanmıştır.

Alver (2005) çalışmasında, psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümünde okuyan öğrencilerin empatik becerileri ile karar verme stratejilerini incelemek

amacıyla 171 öğrenciyle çalışmıştır. Araştırmada kız öğrencilerin empatik becerilerinin daha yüksek olduğu, erkeklerde ise bağımsız ve içtepisel karar stratejilerinin daha fazla kullanıldığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte 17-21 yaş arasındaki öğrencilerin mantıklı karar verme ve kararsızlık puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Öztürk, Kutlu ve Atlı (2011) gerçekleştirdikleri araştırmada, ergenlerin anne ve babanın demokratik, otoriter ve koruyucu tutumlarının karar verme stratejileri üzerindeki etkisini incelemiştir. 560 öğrencinin örneklemini oluşturduğu araştırmada, anne-baba tutumunu demokratik, koruyucu ve otoriter algılayan öğrencilerin bağımlı karar verme stratejisi daha fazla kullandıkları tespit edilmiştir. Ayrıca cinsiyet ile anne-baba eğitim düzeyinin karar verme stratejilerine etkisinin olmadığı saptanmıştır.

Karaçay (2015) araştırmasında, lise düzeyinde öğrenim gören ergenlerin karar verme stratejilerini yaşa, sınıfa, aile eğitim düzeyine, aile gelir düzeyine ve ailelerinin kararlarını destekleyip desteklemediğine göre incelemiştir. Araştırmanın örneklemini oluşturan 935 lise öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmada mantıklı/sistemik, bağımlı ve kararsız karar verme alt ölçeklerinden kızlar daha yüksek puan aldığı, içtepisel karar verme alt ölçeğinden ise erkeklerin daha yüksek puanlar aldığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte 11. sınıfta okuyan öğrencilerin, 10. Sınıfta okuyan öğrencilerden daha fazla içtepisel karar verdikleri belirlenmiştir. Ayrıca annesi okur-yazar olan öğrencilerin bağımlı karar verme stratejisini daha fazla kullandıkları, babası lise-üniversite mezunu olmayan öğrencilerin bağımlı karar verme stratejisini kullandıkları belirlenmiş, ailesinden kararları konusunda destek alan öğrencilerin ise mantıklı karar verme stratejisini kullandıkları saptanmıştır.

Kurt (2016) araştırmasında, ortaöğretimde eğitim gören öğrencilerin karar verme stratejilerini bazı değişkenler bakımından incelemiştir. 473 öğrencinin katıldığı çalışmada, erkeklerin karar vermede özsaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiş, yaş, okul, en çok yaşanan yer, ailenin gelir düzeyi ve anne-baba eğitim düzeyi bakımından fark olduğu belirlenmiştir. Ayrıca okul spor faaliyetlerine katılan öğrencilerin öz saygı ve kaçınan karar verme düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte öğrencilerin düşüncelerini açıkça söyleyebilme ve yaptığı ya da yapmak istemediklerini kendi iradesi ile karar verebilmenin bağımsız karar verme açısından önemli olduğu belirlenmiştir.

Karakoç (2009) ilköğretimde görev yapan yöneticilerin yaratıcılık becerileri ile karar verme stratejilerini incelemek amacıyla araştırmasını yürütmüştür. 215 eğitim yöneticisinin katıldığı çalışmada, yöneticilerin yaratıcılık beceri düzeyleri ile içtepesel, bağımlı ve kararsız karar verme stratejileri arasında olumsuz ilişkinin olduğu saptanmıştır.

Şahin (2013) yürüttüğü çalışmada, yöneticilerin yaş, cinsiyet, medeni durum, branş, öğrenim düzeyi, ünvan, görev süresi, çalışma süresi, okul türü, okuldaki idareci, öğretmen ve öğrenci sayısı, liderlik ve karar stratejileri bakımından eğitim alıp almama ve gelir düzeyine göre farklılığını incelemiş, liderlik davranışı ile karar verme stratejisi bakımından ilişkiye bakmıştır. 161 yöneticinin katıldığı çalışmada, liderlik davranışlarının yapıyı kurma ve anlayış gösterme alt boyutları ile karar stratejilerinin mantıklı/sistemik karar verme alt ölçeği arasında olumlu yönde manidar bir ilişki bulunmuş, içtepesel ve kararsızlık alt ölçekleriyle negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca medeni durum, ünvan, çocuk, öğrenci sayısı, branş, okul türü, karar verme eğitimine katılma ve cinsiyet değişkenlerinin karar verme stratejileri üzerinde etkisi olduğu belirlenmiştir.

Şahin (2010) gerçekleştirdiği araştırmada, son sınıfta öğrenim gören lise öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklere göre mesleki olgunluk düzeyleri ile karar verme stratejilerini incelemiş, mesleki olgunluk ile karar verme stratejisi arasındaki ilişkiye bakmıştır. Araştırmada 452 öğrenci örneklemini oluşturmuştur. Araştırmada öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin artmasıyla birlikte İçtepisel, bağımlı ve kararsız karar stratejilerini daha az tercih ettikleri tespit edilmiştir. Bununla birlikte öğrencilerin karar stratejileri ile sosyo-demografik özellikleri arasında fark olduğu saptanmıştır.

Çitak (2015) tip 1 diyabetli adolesanların anne-baba tutumlarını ve karar verme stratejilerini belirlemek için 110 kişi ile çalışmasını yürütmüştür. Araştırmada elde edilen bulgular, adolesanların en fazla kararsızlık, en az ise bağımlı karar verme stratejisini kullandıkları şeklindedir. Ayrıca ailede kaçınıcı çocuk bulunduğu, aile gelir düzeyi, okul başarısı, sağlık algısı, diyabet kontrol ve hastanede yatma sıklığı değişkenleri ile karar verme stratejileri arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte anne-baba tutumunun karar verme stratejisini etkilemediği saptanmıştır.

Arın (2006) gerçekleştirmiş araştırmada, liselerde görev yapan yöneticileri liderlik davranışları, karar verme stratejileri ile problem çözme becerileri bakımından incelemiş ve aralarındaki ilişkiye bakmıştır. 448 kişinin örneklemini oluşturduğu araştırma sonucunda, yöneticilerin öğretim liderliği davranışlarını yerine getirdikleri, mantıklı karar verme stratejilerini kullandıkları ve problem çözme becerilerinin yeterli olduğu bulunmuştur. Ayrıca öğretim liderliği, karar verme stratejileri ve problem çözme becerileri kıdem, branş ve cinsiyet sosyo-demografik özellikleri bakımından anlamlı farklar olduğu tespit edilmiştir.

Deniz (2002) araştırmasında üniversite öğrencilerinin baskın ben durumlarına, cinsiyete, sınıf düzeyine ve üniversite giriş puan türüne göre sosyal beceri düzeylerini ve karar verme stratejilerini incelemiştir. Ayrıca sosyal beceri düzeyi ile karar verme stratejileri arasındaki ilişkiye bakmıştır. Araştırmaya 486 öğrenci katılmış, kararsız ve içtepisel karar verme stratejileri ile baskın ben durumları arasında anlamlı fark olduğu tespit etmiştir. Bununla birlikte kız öğrencilerin mantıklı karar verme stratejileri, 1. sınıf öğrencilerin bağımsız karar verme stratejileri ve sözel puan türüne göre üniversiteye yerleşen öğrencilerin ise mantıklı karar verme stratejileri daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca bağımsız karar verme stratejisi ile sosyal beceri arasında pozitif ilişkiye rastlanmış, mantıklı karar verme stratejisi ile sosyal beceri arasında da pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

2.8.2 Karar Verme Stratejileri ile İlgili Yurtdışında Yapılmış Çalışmalar

Eastwood, Snook ve Luther, K. (2012) gerçekleştirdikleri araştırmada, karar verme stratejilerine yönelik akılcı ve sezgisel tutumları incelemek amacıyla 80 üniversite öğrencileriyle çalıştılar. Çalışmada akılcı stratejinin en yüksek puanı aldığı tespit edildi. Bununla birlikte tam akılcı stratejilerin sezgisel stratejilerden daha yüksek olduğu görüldü.

Shin ve Kelly (2015), çalışmalarında kariyer kararı vermede yaşanan zorlukları ve direnci incelemek amacıyla 346 üniversite öğrencisi ile çalıştı. Araştırmada elde edilen bulgulara göre direnç faktörünün, karar sürecinin başında karşılaşılan sorunlardan çok sürecin sonunda yaşanan sorunlarda etkisi olduğu tespit edildi. Bununla birlikte karar verme sürecinin farklı evrelerinde farklı karar verme stratejileri kullanıldığı görüldü. Ayrıca erteleme davranışının en güçlü karar verme

sorunu olduğu tespit edilerek, karar verme sürecinin her aşamasında önemli olduğu saptandı.

Latalova ve Pıllarik (2015) gerçekleştirdikleri araştırmada, özgür irade ve algılanan duygusal zekanın kadınlarda kariyer seçiminde kullandıkları karar verme stratejileri üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Yaşları 19 ile 25 yaş arasında olan üniversite 1. sınıfa devam eden 173 Slovakyalı kız öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırma sonucunda kariyer kararı vermede, algılanan duygusal zekanın ve özgür iradenin karar verme stratejilerini etkilediği tespit edilmiştir.

Passanisi ve Pace (2017) araştırmalarında işlevsiz dürtüsellik ve uygun olmayan karar stratejilerinin kumar bağımlılığı riski ile ilişkisini incelemek amacıyla, yaşları 20 ile 24 arasında değişen 222 gönüllü genç yetişkin İtalyan ile çalışmışlardır. Araştırmada plansız dürtüsellik ile kumar oynama isteği arasında ilişki bulunmuş, dürtüsellik özelliği taşıyan genç yetişkinlerin uygun olmayan karar verme biçimlerini benimseyerek patolojik kumar oynamaya yatkın oldukları saptanmıştır. Ayrıca erteleme kararı vermenin, dikkatli dürtüsellik ile kumar oynama isteği arasında da ilişkiye rastlanmıştır.

Eggert ve Bögeholz (2010) sürdürülebilir kalkınma ile ilgili durumlarda Öğrencilerin karar verme stratejilerini kullanmasını ölçen bir test aracı geliştirmek amacıyla, 12-19 yaş aralığında Almanya'da öğrenim gören 436 ortaokul öğrencisi ile çalışmalarını gerçekleştirmişlerdir. Araştırmada geliştirilen ölçme aracının yeterli olduğu ve farklı yaş gruplarında kullanılabilir olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca eğitim yılının artması ile karar verme yetkinliğinin arttığı da saptanmıştır.

Govan, Patrick ve Yen (2006) gerçekleştirmiş oldukları araştırmalarında, lise son sınıf öğrencilerinin liseden sonra üniversite seçimlerinde karar verme stratejilerini nasıl oluşturduklarını incelemişlerdir. Araştırmanın verileri ABD'de

öğrenim gören 70722 öğrencinin vermiş olduğu yanıtlara göre toplanmıştır. Araştırmada lise son sınıf öğrencilerinin sınırlı bilgi ve sınırlı hesaplama yetenekleriyle karar verdikleri ve bu doğrultuda üniversite seçimi yaptıkları tespit edilmiştir.

DuBois vd. (2016), araştırmacıların karşılaştığı zor durumlarda kullandıkları karar verme stratejilerini incelemek amacıyla araştırmalarda karar alma ölçüsünü çeşitli değişkenlere göre (yaş cinsiyet deneyim yılı, araştırma türü ve ırk) incelemiştir. Çalışmanın örneklemini ABD’de çalışan 300 araştırmacıdan oluşmaktadır. Araştırmada karar alma ölçüsünün narsisizm, kinizm, ahlaki ayrılma ve uyumdan kopma ile anlamlı ölçüde negatif yönde ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ana dilde İngilizce konuşmanın ve düşük narsisizm seviyesinin araştırmalarda karar alma seviyesini artırmakta olduğu saptanmıştır.

Bölüm 3

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeliyle, evreniyle, araştırmaya katılan katılımcıları oluşturan örneklemeyle, veri toplama araçlarıyla, verileri toplama süreciyle, ve verilerin analiz süreciyle ilgili açıklamalar yer almaktadır.

3.1 Araştırmanın Modeli

Araştırma, betimsel araştırma modelinden tarama yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler nicel araştırma desenlerinde yer alan ilişkisel tarama kullanılarak toplanmıştır.

Karasar (2004), ilişkisel tarama modelini iki veya daha fazla değişkenin aralarındaki değişimin varlığı, değişkenler arasındaki ilişkiyi ve değişkenler arasındaki değişimin derecesini belirlemeyi amaçlayan tarama modeli şeklinde tanımlamaktadır.

3.2 Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evreni Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet liselerinde, 2015-2016 yılında öğrenim gören 11858 lise öğrencilerinden oluşmaktadır.

Çalışmanın örnekleme seçilirken Lefkoşa, Gazimağusa, Girne, Güzelyurt ve iskele bölgelerine bağlı 19 resmi genel lisede ve 12 mesleki teknik lisede öğrenim gören öğrenciler, rastlantısal örnekleme türlerinden basit rastgele örnekleme yöntemi kullanılmıştır. 318 erkek ve 549 kız öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilen araştırmanın örneklemini 867 öğrenci oluşturmaktadır.

3.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak, geliştirilecek olan “Kişisel Bilgi Formu”, Heppner ve Peterson (1982) tarafından geliştirilip Türkçeye uyarlama çalışması Şahin, Şahin ve Heppner (1993) tarafından yapılan “Problem Çözme Envanteri” ve Kuzgun (1992)’un geliştirmiş olduğu “Karar Stratejileri Ölçeği” kullanılmıştır.

3.3.1 Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu, öğrencilerin, cinsiyet, sınıf, ailenin gelir düzeyi, ailenin eğitim durumu ve yaşadıkları yer olmak üzere 5 soru içermektedir.

3.3.2 Problem Çözme Envanteri (PÇE)

Heppner ve Peterson (1982) geliştirmiş olduğu, Şahin, Şahin ve Heppner (1993) ise Türkçe uyarlama çalışmasını yapmış olduğu Problem Çözme Envanterinde, 1-6 arası puan alan 6’lı likert tipi 35 madde yer almaktadır. Envanter aceleci yaklaşım, düşünen yaklaşım, kaçınan yaklaşım, değerlendirici yaklaşım, kendine güvenli yaklaşım ve planlı yaklaşım olmak üzere toplam 6 faktör içermektedir. Envanterden elde edilebilecek minimum puan 32, maksimum puan ise 192’dir ve elde edilen puan yükseldikçe problem çözme becerisi konusunda yetersizliği ifade etmektedir. Ölçeğin güvenirlik kat sayısı 0,88’dir (Oğuztürk, Akça, ve Şahin, 2011; Pamuk, 2012).

Problem Çözme Envanterinde yer alan 9, 22. ve 29. maddeler puanlama dışında tutulmaktadır. Toplam puan alınacağı durumlarda 1, 2, 3, 4, 13, 14, 15, 17, 21, 25, 26. ve 30. Maddeler ters çevrilerek hesaplanmaktadır. Toplam puanın alınmayacağı durumlarda ise bu puanlar ters çevrilmeden hesaplanmaktadır.

Ölçeğe ait alt ölçekler;

1. **Aceleci Yaklaşım (A. Y):** 13, 14, 15, 17, 21, 25, 26, 30. ve 32. maddeler aceleci yaklaşımı ölçmek amacıyla kullanılmaktadır.
2. **Düşünen Yaklaşım (D. Y):** 18, 20, 31, 33. ve 35. maddeler düşünen yaklaşımı ölçmek amacıyla kullanılmaktadır.
3. **Kaçıngan Yaklaşım (K. Y):** 1, 2, 3. ve 4. maddeler kaçıngan yaklaşımı ölçmek amacıyla kullanılmaktadır.
4. **Değerlendirici Yaklaşım (D. Y):** 6, 7. ve 8. maddeler değerlendirici yaklaşımı ölçmek amacıyla kullanılmaktadır.
5. **Kendine Güvenli Yaklaşım (K. Y):** 5, 23, 24, 27, 28. ve 34. maddeler kendine güvenli yaklaşımı ölçmek amacıyla kullanılmaktadır.
6. **Planlı Yaklaşım (P. Y):** 10, 12, 16. ve 19. maddeler planlı yaklaşımı ölçmek amacıyla kullanılmaktadır (Sahin, Sahin ve Heppner, 1993).

3.3.3 Karar Stratejileri Ölçeği (KSÖ)

Kuzgun (1992) tarafından geliştirilen Karar Stratejileri Ölçeği, 5'li Likert tipi 40 maddeden oluşmaktadır. Ölçek "bağımlı karar verme", "mantıklı karar verme", "içtepisel karar verme" ve "kararsız" olmak üzere her biri 10 madde içeren 4 alt ölçekten oluşmaktadır. Alt ölçeklerden alınabilecek en düşük puan 10, en yüksek puan 50'dir. Alt ölçekte artan puan bireyin hangi karar verme stratejisini kullandığını göstermektedir. Ölçeğin test tekrar-test güvenilirliği korelasyon katsayısı alt ölçeklere göre; içtepisel karar verme 0.81, mantıklı karar verme 0.80, bağımsız karar verme 0.52 ve kararsızlık için 0.86 şeklinde hesaplanmıştır. Ölçeğin içtutarlılığını belirlemek amacıyla Cronbach Alpha katsayısı ise içtepisel karar verme için 0.74, mantıklı karar verme için 0.72, bağımsız karar verme için 0.55 ve kararsızlık için 0.70 olarak hesaplanmıştır (Akıntuğ ve Birol, 2011; Köksal ve Gazioğlu, 2007).

Ölçekte yer alan 10, 19, 22, 25, 30. ve 31. maddeler tersten puanlanmaktadır.

Alt ölçekler ise;

1. İçtepesel Karar Verme (İ. K): 1, 11, 15, 17, 18, 21, 26, 28, 32. ve 35. maddeler içtepesel davranma alt ölçeğini ölçmek amacıyla kullanılmaktadır ve seçenekler üzerinde yeterince düşünmeden içten geldiği gibi davranma şeklini açıklamaktadır.

2. Mantıklı/Sistematik Karar Verme (M. K): 2, 3, 6, 9, 27, 29, 33, 34, 38. ve 40. maddeler mantıklı/sistematik karar verme alt ölçeğini ölçmek amacıyla kullanılan maddeler olup seçenekler hakkında yeterince bilgi toplanarak her bir seçeneğin avantajları ve dezavantajları incelenerek karar vermeyi açıklamaktadır.

3. Bağımlı Karar Verme (B. K): 4, 10, 12, 14, 19, 22, 25, 30, 31. ve 37. maddeler bağımlı karar verme alt ölçeğini hesaplamak amacıyla kullanılmakta ve kararları sürekli diğer bireylere danışarak vermeyi açıklamaktadır.

4. Kararsız Karar Verme (K. K): 5, 7, 8, 13, 16, 20, 23, 24, 36. ve 39. maddeler kararsız karar verme alt ölçeğini hesaplamak amacıyla kullanılmakta ve verilen kararın sık sık değiştirmeyi açıklamaktadır (Karaçay, 2015).

3.4 Verilerin Toplanma Süreci

Araştırma, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yer alan ve Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Genel Ortaöğretim Dairesi Müdürlüğü ile Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Mesleki Teknik Öğretim Dairesi Müdürlüğüne bağlı tüm liselerde (Gazimağusa'ya bağlı 19 Mayıs Türk Maarif Koleji ile Lefkoşa'ya bağlı Türk Maarif Koleji müdürlerinden izin alınmamıştır) gerçekleştirilmiştir. Gerekli izinler Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Genel Ortaöğretim Dairesi Müdürlüğünden ve Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Mesleki Teknik Öğretim Dairesi Müdürlüğünden

alındıktan sonra, 2015-2016 eğitim öğretim döneminde Nisan-Mayıs aylarında veriler toplanmıştır.

Araştırmada veriler etik ilkelere uyularak toplanıp gizlilik, saygı ve gönüllülük ilkelerine uyulmuştur. Veri toplama araçları uygulanmadan önce okul müdürlerinden izin alınmış, ardından görevli okul psikolojik danışmanlarıyla görüşülerek uygun görülen sınıflarda öğretmenler ve öğrencilere gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra ölçekler gönüllü katılımcılara dağıtılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu, Problem Çözme Envanteri ve Karar Stratejileri Ölçeği toplam 1162 öğrenciye uygulanmıştır. Bireysel farklılıklar da dikkate alındığında ölçeklerin uygulanma süresi 25-35 dakika olarak hesaplanmıştır. 295 ölçekte eksik ve hatalı olmasından dolayı elenerek hesaplanmaya dahil edilmemiş, 867 ölçek ile veri analizli gerçekleştirilmiştir.

3.5 Verilerin İstatistiksel Analizi

Çalışmada nicel veriler Sosyal Bilimler İstatistik Paket Programı 20.0 ile değerlendirilip, belirlenen amaç ve problemlere uygun olarak istatistiksel analizler gerçekleştirilip Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu (Basit Doğrusal Korelasyon) ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır.

3.6 Verilerin Analiz Süreci

Araştırmada lise öğrencilerinin problem çözme beceri düzeylerini ve karar verme stratejilerini belirlemek amacıyla betimsel istatistik işlemi gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada problem çözme envanterinin toplam puanları ve alt ölçek puanları ile karar verme ölçeğinin alt ölçek puanları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı Analizi gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada ğrencilerin problem çözme toplam puanlı ve alt ölçek puanları ile karar verme stratejileri alt ölçek puanları ile sosyo-demografik değişkenlere göre farkına bakmak için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır.

Bölüm 4

BULGULAR

Bu çalışmada araştırmannın problem cümlelerini cevaplamak için gerçekleştirilen analizler sonucunda ortaya çıkan bulgulara yer verilmiştir. İlk olarak ergenlerin problem çözme becerilerinde aldıkları puanlara ve alt ölçeklere ait puanlarının bulgularına yer verilmiştir.

4.1 KKTC Lise Öğrencilerinin Problem Çözme Beceri Düzeylerine İlişkin Bulguların Analizi

KKTC lise öğrencilerinin problem çözme beceri düzeylerine ilişkin aritmetik ortalama, standart sapma minimum ve maximum değerleri Tablo 1’de verilmektedir.

Tablo 1: Ergenlerin PÇE toplam puanları, PÇE alt ölçekleri (Aceleci Yaklaşım, Düşünen Yaklaşım, Kaçınan Yaklaşım, Değerlendirici Yaklaşım, Kendine Güvenli Yaklaşım ve Planlı Yaklaşım) Puanlarının Betimsel İstatistiksel Değerleri

	N	$\bar{X}$	SS	Min	Max
PÇE Toplam	867	96,06	19,5	37	173
Aceleci Y.	867	31,37	7,8	9	54
Düşünen Y.	867	13,47	5,05	5	30
Kaçınan Y.	867	16,09	4,63	4	44
Değerlendirici Y.	867	8,03	3,17	3	18
Kendine G. Y.	867	13,97	5,26	5	42
Planlı Y.	867	10,51	4,02	4	22

Tablo 1 incelendiğinde ergenlerin sırasıyla problem çözme envanterinin toplam puanları ($\bar{X}_{\text{toplam puan}} = 96,06$), aceleci yaklaşım ($\bar{X}_{\text{aceleci yaklaşım}} = 31,37$), kaçınan yaklaşım ($\bar{X}_{\text{kaçınan yaklaşım}} = 16,09$), kendine güvenli yaklaşım ($\bar{X}_{\text{kendine güvenli yaklaşım}} = 13,97$), düşünen yaklaşım ($\bar{X}_{\text{düşünen yaklaşım}} = 13,47$), planlı yaklaşım ($\bar{X}_{\text{planlı yaklaşım}} = 10,51$) ve değerlendirici yaklaşım ($\bar{X}_{\text{değerlendirici yaklaşım}} = 8,03$) düzeylerine sahip olduğu görülmüştür.

4.2 KKTC Lise Öğrencilerinin Karar Verme Düzeylerine İlişkin Bulguların Analizi

KKTC lise öğrencilerinin karar verme düzeylerine ilişkin aritmetik ortalama, standart sapma minimum ve maximum değerleri Tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 2: Ergenlerin Karar Verme Stratejileri Alt Ölçekleri (Mantıklı/Sistemik Karar Verme, İçtepişel Karar Verme, Bağımlı Karar Verme ve Kararsız Karar Verme) Puanlarının Betimsel İstatistiksel Değerleri

	N	$\bar{X}$	SS	Min	Max
Mantıklı	867	22,94	4,59	10,00	38,00
İçtepişel	867	28,64	4,09	16,00	59,00
Bağımlı	867	28,65	4,09	16,00	59,00
Kararsız	867	26,61	5,21	11,00	40,00

Tablo 2 incelendiğinde ergenlerin sırasıyla bağımlı karar verme ($\bar{X}_{\text{bağımlı karar verme}} = 28,65$), içtepişel karar verme ($\bar{X}_{\text{içtepişel karar verme}} = 28,64$), kararsız karar verme ($\bar{X}_{\text{kararsız karar verme}} = 26,61$) ve mantıklı/sistemik karar verme ($\bar{X}_{\text{mantıklı/sistemik karar verme}} = 22,94$) düzeylerine sahip olduğu görülmüştür.

4.3 Ergenlerdeki Problem Çözme Becerileri İle Karar Verme Stratejileri Arasında Anlamlı Bir İlişki Olup Olmadığına Dair Bulguların Analizi

Tablo 3: Ergenlerin problem çözme becerileri ölçeğinin toplam puanları, problem çözme becerileri alt ölçekleri ve karar verme stratejileri envanterinin alt ölçekleri arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı sonuçları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1 PÇE Toplam	-										
2 Aceleci Y.	,544**	-									
3 Düşünen Y.	,766**	-,187**	-								
4 Kaçınan Y.	-,579**	,402**	-,287**	-							
5 Değerlendirici Y.	,528**	-,008	435**	-,202**	-						
6 Kendine G. Y	,679**	-,023	,553**	-,234**	,369**	-					
7 Planlı Y.	,679**	-,035	,598**	-,279**	,339**	,621**	-				
8 Mantıklı	,446**	-,185**	,430**	-,224**	,325**	,301**	,293**	-			
9 İçtepesel	-,283**	,376**	-,192**	,262**	,005	-,059	-,075*	-,03	-		
10 Bağımlı	-,317**	,01	-,250**	,121**	-,186**	-,323**	-,402**	-,091**	-,011	-	
11 Kararsız	-,345**	,284**	-,205**	,220**	-,002	-,247**	-,280**	,092**	,384**	,299**	-

*p<,05 **p<,01

Ergenlerin PÇE toplam puanı ile PÇE alt ölçeklerinin ve KSÖ alt ölçek puanları arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik yapılan istatistiksel işlemlerin anlamlı olduğu görülmüştür. Tablo 3 incelendiğinde PÇE toplam puan ile aceleci yaklaşım arasında ,544 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=,544$, $p<,01$). PÇE toplam puan ile düşünen yaklaşım arasında ,766 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=,766$, $p<,01$). PÇE toplam puan ile kaçınan yaklaşım arasında -,579 düzeyinde negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=-,579$, $p<,01$). PÇE toplam

puan ile değerlendirici yaklaşım arasında ,528 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=,528, p<,01$). PE toplam puan ile kendine güvenli yaklaşım arasında ,679 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=,679, p<,01$). PE toplam puan ile planlı yaklaşım arasında ,679 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=,679, p<,01$). PE toplam puan ile mantılı/sistemik karar verme arasında ,446 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=,446, p<,01$). PE toplam puan ile içtepisel karar verme arasında -,283 düzeyinde negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=-,283, p<,01$). PE toplam puan ile bağımlı karar verme arasında -,271 düzeyinde negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=-,271, p<,01$). PE toplam puan ile kararsız karar verme arasında -,345 düzeyinde negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=-,345, p<,01$).

Aceleci yaklaşım ile düşünen yaklaşım arasında -,187 düzeyinde negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=-,187, p<,01$). Aceleci yaklaşım ile kaçıngan yaklaşım arasında ,402 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=,402, p<,01$). Aceleci yaklaşım ile değerlendirici yaklaşım arasında -,008 düzeyinde anlamlı bir ilişkiye rastlanamamıştır ($r=-,008, p>,05$). Aceleci yaklaşım ile kendine güvenli yaklaşım arasında -,023 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($r=-,023, p>,05$). Aceleci yaklaşım ile planlı yaklaşım arasında -,035 düzeyinde anlamlı bir ilişki saptanamamıştır ($r=-,035, p>,05$). Aceleci yaklaşım ile mantıklı/sistemik karar verme arasında -,185 düzeyinde negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=-,185, p<,01$). Aceleci yaklaşım ile içtepisel karar verme arasında ,376 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=,376, p<,01$). Aceleci yaklaşım ile bağımlı karar verme arasında ,01 düzeyinde anlamlı bir ilişkiye rastlanamamıştır ($r=,01, p>,05$). Aceleci yaklaşım ile kararsız karar verme arasında ,284 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=,284, p<,01$).

Düşünen yaklaşım ile kaçınan yaklaşım arasında $-.287$ düzeyinde negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=-.287$, $p<.01$). Düşünen yaklaşım ile değerlendirici yaklaşım arasında $.435$ düzeyinde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r=.435$, $p<.01$). Düşünen yaklaşım ile kendine güvenli yaklaşım arasında $.553$ düzeyinde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r=.553$, $p<.01$). Düşünen yaklaşım ile planlı yaklaşım alt ölçeği arasında $.598$ düzeyinde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r=.598$, $p<.01$). Düşünen yaklaşım ile mantıklı/sistemik karar verme arasında $.430$ düzeyinde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r=.430$, $p<.01$). Düşünen yaklaşım ile içtepesel karar verme arasında $-.192$ düzeyinde negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r=-.192$, $p<.01$). Düşünen yaklaşım ile bağımlı karar verme arasında $-.250$ düzeyinde negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r=-.250$, $p<.01$). Düşünen yaklaşım ile kararsız karar verme arasında $-.205$ düzeyinde negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r=-.205$, $p<.01$).

Kaçınan yaklaşım ile değerlendirici yaklaşım arasında $-.202$ düzeyinde negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r=-.202$, $p<.01$). Kaçınan yaklaşım ile kendine güvenli yaklaşım arasında $-.234$ düzeyinde negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r=-.234$, $p<.01$). Kaçınan yaklaşım ile planlı yaklaşım arasında $-.279$ düzeyinde negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r=-.279$, $p<.01$). Kaçınan yaklaşım ile mantıklı/sistemik karar verme arasında $-.224$ düzeyinde negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r=-.224$, $p<.01$). Kaçınan yaklaşım ile içtepesel karar verme arasında $.262$ düzeyinde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r=.262$, $p<.01$). Kaçınan yaklaşım ile bağımlı karar verme arasında $.121$ düzeyinde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r=.121$, $p<.01$). Kaçınan yaklaşım ile kararsız karar verme arasında $.220$ düzeyinde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r=.220$, $p<.01$).

Değerlendirici yaklaşım ile kendine güvenli yaklaşım arasında ,369 düzeyinde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r=,369$, $p<,01$). Değerlendirici yaklaşım ile planlı yaklaşım arasında ,339 düzeyinde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r=,339$, $p<,01$). Değerlendirici yaklaşım ile mantıklı/sistemik karar verme arasında ,325 düzeyinde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r=,325$, $p<,01$). Değerlendirici yaklaşım ile içtepesel karar verme arasında ,005 düzeyinde anlamlı bir ilişki saptanamamıştır ($r=,005$, $p<,01$). Değerlendirici yaklaşım ile bağımlı karar verme arasında -186 düzeyinde negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r=-186$, $p<,01$). Değerlendirici yaklaşım ile kararsız karar verme arasında ,002 düzeyinde anlamlı bir ilişkiye rastlanamamıştır ($r=,002$, $p>,05$).

Kendine güvenli yaklaşım ile planlı yaklaşım arasında ,621 düzeyinde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r=,621$, $p<,01$). Kendine güvenli yaklaşım ile mantıklı/sistemik karar verme arasında ,301 düzeyinde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r=,301$, $p<,01$). Kendine güvenli yaklaşım ile içtepesel karar verme arasında -,059 düzeyinde negatif yönlü düşük bir ilişki tespit edilmiştir ($r=,059$, $p<,01$). Kendine güvenli yaklaşım ile bağımlı karar verme arasında -,323 düzeyinde negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r=,323$, $p<,01$). Kendine güvenli yaklaşım ile kararsız karar verme arasında -247 düzeyinde negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r=,301$, $p<,01$).

Planlı yaklaşım ile mantıklı/sistemik karar verme arasında ,293 düzeyinde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r=,293$, $p<,01$). Planlı yaklaşım ile içtepesel karar verme arasında -075 düzeyinde düşük düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r=-,075$, $p<,01$). Planlı yaklaşım ile bağımlı karar verme arasında -,402 düzeyinde negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r=-,402$, $p<,01$). Planlı

yaklaşım ile kararsız karar verme arasında $-.280$ düzeyinde negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r=-.280, p<.01$).

Mantıklı/sistemik karar verme ile içtepesel karar verme arasında $-.03$ düzeyinde anlamlı bir ilişki saptanamamıştır ($r=-.03, p>.05$). Mantıklı/sistemik karar verme ile bağımlı karar verme arasında $-.091$ düzeyinde negatif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=-.091, p<.01$). Mantıklı/sistemik karar verme ile kararsız karar verme arasında $-.092$ düzeyinde negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=-.092, p<.01$).

İçtepesel karar verme ile bağımlı karar verme arasında $-.011$ düzeyinde anlamlı bir ilişki saptanamamıştır ($r=-.03, p>.05$). İçtepesel karar verme ile kararsız karar verme arasında $.384$ düzeyinde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r=.384, p<.01$). Bağımlı karar verme ile kararsız karar verme arasında $.299$ düzeyinde anlamlı bir ilişki görülmüştür ($r=.299, p<.01$).

4.4 Ergenlerin Problem Çözme Becerileri Ölçeğinin Toplam Puanları İle Problem Çözme Becerileri Ölçeğinin Alt Ölçekleri Puanlarının Sosyo-demografik Değişkenlere Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine Dair Bulguların Analizi

Bu bölümde ergenlerin problem çözme becerileri puanlarının bazı sosyo-demografik değişkenlere göre (cinsiyet, sınıf, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, aile gelir düzeyi ve yaşanan yer) farklılık gösterip göstermediğine yönelik istatistiksel bulgular yer almaktadır.

Tablo 4: Problem çözme becerileri ölçeğinin toplam puanları ile problem çözme becerileri ölçeğinin alt ölçek puanlarının cinsiyete göre ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	Min	Max
PÇE Toplam	Erkek	318	95,32	19,11	34	173
	Kız	549	96,49	19,73	43	156
Aceleci Y.	Erkek	318	31,59	7,47	11	54
	Kız	549	31,24	7,99	9	53
Düşünen Y.	Erkek	318	13,66	5,16	5	30
	Kız	549	13,37	4,98	5	27
Kaçıngan Y.	Erkek	318	16,02	4,3	4	24
	Kız	549	16,12	4,8	5	44
Değerlendirici Y.	Erkek	318	8,3	3,14	3	8
	Kız	549	7,88	3,18	3	18
Kendine G. Y.	Erkek	318	13,39	5,11	5	30
	Kız	549	14,32	5,31	5	42
Planlı Y.	Erkek	318	10,34	4,1	4	22
	Kız	549	10,6	3,97	4	21

4.4.1 Problem Çözme Becerileri Ölçeğinin Toplam Puanları İle Problem Çözme Becerileri Ölçeğinin Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Tabloları

Tablo 5: Problem Çözme Becerilerinin Toplam Puanlarının Cinsiyete Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplararası	274,898	1	274,898	0,722	0,396
PÇE Toplam	Gruplariçi	328812,609	864	380,570		
	Toplam	329087,507	865			

Tablo 5'e göre ergenlerin problem çözme envanteri toplam puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark ($F_{(1,864)} = 0,722, p > ,05$) görülmemiştir. Buna göre problem çözme envanteri toplam puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 6: Ergenlerin Aceleci Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplararası	23,504	1	23,504	0,386	0,535
Aceleci Y.	Gruplariçi	52681,668	865	60,904		
	Toplam	52705,172	866			

Tablo 6'ya göre ergenlerin aceleci yaklaşım puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark ($F_{(1,865)} = 0,386, p >,05$) görülmemiştir. Buna göre aceleci yaklaşım puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 7: Ergenlerin Düşünen Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplararası	18,501	1	18,531	0,726	0,395
Düşünen Y.	Gruplariçi	22093,346	865	25,541		
	Toplam	22111,878	866			

Tablo 7'ye göre ergenlerin düşünen yaklaşım puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark ($F_{(1,865)} = 0,726, p >,05$) görülmemiştir. Buna göre düşünen yaklaşım puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 8: Ergenlerin Kaçınan Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplararası	2,561	1	2,561	0,119	0,730
Kaçınan Y.	Gruplariçi	18538,871	865	21,432		
	Toplam	18541,433	866			

Tablo 8'e göre ergenlerin kaçınan yaklaşım puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark ($F_{(1,865)} = 0,119, p >,05$) görülmemiştir. Buna göre kaçınan yaklaşım puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 9: Ergenlerin Değerlendirici Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın	Kareler	sd	Kareler	F	P
	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
	Gruplararası	37,127	1	37,127	3,696	0,55
Değerlendirici Y.	Gruplariçi	8688,094	865	10,044		
	Toplam	8725,220	866			

Tablo 9'a göre ergenlerin değerlendirici yaklaşım puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark ($F_{(1,865)} = 3,696$, $p > ,05$) görülmemiştir. Buna göre değerlendirici yaklaşım puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 10: Ergenlerin Kendine Güvenli Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın	Kareler	sd	Kareler	F	P
	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
	Gruplararası	171,681	1	171,681	6,249	0,013
Kendine G. Y.	Gruplariçi	23765,761	865	27,475		
	Toplam	23937,442	866			

Tablo 10'a göre ergenlerin kendine güvenli yaklaşım puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark ($F_{(1,865)} = 6,249$, $p < ,05$) görülmüştür. Bu fark, betimsel istatistik tablosu olan Tablo 4 incelendiğinde kız öğrencilerin ($\bar{X} = 14,32$)

kendine güvenli yaklaşım alt ölçek puan ortalamalarının erkek öğrencilerin ise ($\bar{X} = 13,39$) kendine güvenli yaklaşım puan ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgular doğrultusunda kız öğrencilerin kendine güvenli yaklaşım puanlarının erkek öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 11: Ergenlerin Planlı Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre ANOVA Analizi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Planlı Y.	Gruplararası	13,029	1	13,029	0,807	0,369
	Gruplarıçi	13953,430	864	16,150		
	Toplam	13966,458	865			

Tablo 11'a göre ergenlerin planlı yaklaşım puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark ($F_{(1,864)} = 0,807$, $p > ,05$) görülmemiştir. Buna göre planlı yaklaşım puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 12: Problem çözme becerileri ölçeğinin toplam puanları ile problem çözme becerileri ölçeğinin alt ölçek puanlarının sınıfa göre ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri

	Sınıf	N	$\bar{X}$	SS	Min	Max
PÇE Toplam	9	211	102,01	16,7	60	138
	10	184	95,67	20,18	34	156
	11	260	94,14	18,59	46	142
	12	212	92,83	21,35	43	173
Aceleci Y.	9	211	31,21	6,78	15	50
	10	184	30,57	7,86	9	54
	11	260	30,17	7,87	10	48
	12	212	33,67	8,17	11	53

Düşünen Y.	9	211	14,93	5,03	5	25
	10	184	13,08	4,79	5	25
	11	260	12,57	4,72	5	27
	12	212	13,46	5,38	5	30
Kaçınan Y.	9	211	15,1	4,44	4	24
	10	184	16,24	5,21	5	44
	11	260	16,07	4,55	5	24
	12	212	16,93	4,16	6	24
Değerlendirici Y.	9	211	8,37	2,98	3	15
	10	184	7,85	3,15	3	16
	11	260	7,78	3,35	3	18
	12	212	8,15	3,14	3	18
Kendine G. Y.	9	211	15,54	5,03	5	42
	10	184	14,01	4,4	5	27
	11	260	12,93	4,72	5	28
	12	212	13,68	5,61	5	30
Planlı Y.	9	211	11,82	3,98	4	20
	10	184	9,99	3,78	4	22
	11	260	9,86	3,91	4	21
	12	212	10,43	4,1	4	21

4.4.2 Problem Çözme Becerileri Ölçeğinin Toplam Puanları İle Problem Çözme Becerileri Ölçeğinin Alt Ölçek Puanlarının Sınıflara Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Tabloları

Tablo 13: Ergenlerin PÇE Toplam Puanlarının Sınıflara Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın	Kareler	sd	Kareler	F	P
	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
	Gruplararası	10656,437	3	3552,146	9,616	0,00
PÇE Toplam	Gruplariçi	318431,070	862	364,410		
	Toplam	328087,507	865			

Tablo 13'e göre ergenlerin PÇE toplam puanları sınıf değişkenine göre anlamlı bir fark ($F_{(3,862)} = 9,616$, $p < ,05$) görülmüştür. Bu fark, betimsel istatistik tablosu olan Tablo 12 incelendiğinde 9. sınıfların ($\bar{X} = 102,01$) PÇE toplam puan ortalamalarının, 10. sınıflara ($\bar{X} = 95,67$) ve 11. sınıflara ($\bar{X} = 94,14$) ve 12. sınıflara ($\bar{X} = 82,83$) kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgular doğrultusunda 9. sınıfların PÇE toplam puanlarının 10. sınıflardan, 11. sınıflardan ve 12. Sınıflardan daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 14: Ergenlerin Aceleci Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Sınıflara Göre ANOVA Analizi Sonuçları

	Varyansın	Kareler	sd	Kareler	F	P
	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
	Gruplararası	1597,605	3	532,535	8,992	0,000
Aceleci Y.	Gruplariçi	51107,567	863	59,221		
	Toplam	52705,172	866			

Tablo 14'e göre ergenlerin aceleci yaklaşım puanları sınıf değişkenine göre anlamlı bir fark ($F_{(3,863)} = 8,992$, $p < ,05$) görülmüştür. Bu fark, betimsel istatistik tablosu olan Tablo 12 incelendiğinde 12. sınıfların ($\bar{X} = 33,67$) aceleci yaklaşım puan ortalamalarının 9. sınıflara ($\bar{X} = 31,21$), 10. sınıflara ($\bar{X} = 30,57$) ve 11. sınıflara ($\bar{X} = 30,17$) kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgular doğrultusunda 12. Sınıfların aceleci yaklaşım puanlarının 9. sınıflardan, 10. sınıflardan ve 11. sınıflardan daha yüksek olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 15: Ergenlerin Düşünen Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Sınıflara Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın	Kareler	sd	Kareler	F	P
	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
	Gruplararası	699,079	3	233,026	9,392	0,00
Düşünen Y.	Gruplariçi	21412,799	863	24,812		
	Toplam	22111,878	866			

Tablo 15'e göre ergenlerin düşünen yaklaşım puanları sınıf değişkenine göre anlamlı bir fark ($F_{(3,863)} = 9,392$, $p < ,05$) görülmüştür. Bu fark, betimsel istatistik tablosu olan Tablo 12 incelendiğinde 9. Sınıfların ($\bar{X} = 14,93$) düşünen yaklaşım paun ortalamalarının, 12. sınıflara ($\bar{X} = 13,46$), 10. sınıflara ($\bar{X} = 13,08$) ve 11. sınıflara ($\bar{X} = 12,57$) kıyasla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu bulgulara göre 9. Sınıfların düşünen yaklaşım puanlarının 12. sınıflardan, 10. sınıflardan ve 11. sınıflardan daha yüksek olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 16: Ergenlerin Kaçınan Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Sınıflara Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın	Kareler	sd	Kareler	F	P
	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
Kaçınan Y.	Gruplararası	361,849	3	120,616	5,726	0,01
	Gruplariçi	18179,583	863	21,066		
	Toplam	18541,433	866			

Tablo 16'ya göre ergenlerin kaçınan yaklaşım puanları sınıf değişkenine göre anlamlı bir fark ($F_{(3,863)}= 5,726$, $p<,05$) görülmüştür. Bu fark, betimsel istatistik tablosu olan Tablo 12 incelendiğinde 12. sınıfların ($\bar{X}=16,93$) kaçınan yaklaşım puan ortalamalarının 10. sınıflara ($\bar{X}=16,24$), 11. sınıflara ($\bar{X}=16,07$) ve 9. sınıflara ($\bar{X}=15,01$) kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgular doğrultusunda 12. sınıfların kaçınan yaklaşım puanlarının 10. sınıflardan, 11. sınıflardan ve 9. sınıflardan daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 17: Ergenlerin Değerlendirici Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Sınıflara Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın	Kareler	sd	Kareler	F	P
	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
Değerlendirici Y.	Gruplararası	51,286	3	17,095	1,701	0,165
	Gruplariçi	8673,935	863	10,051		
	Toplam	8725,220	866			

Tablo 17'ye göre ergenlerin değerlendirici yaklaşım puanları sınıf değişkenine göre manidar bir farklılık ($F_{(3,863)}= 1,701$, $p>,05$) görülmemiştir.

Sonuçlar doğrultusunda değerlendirici yaklaşım puanlarının sınıfa göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 18: Ergenlerin Kendine Güvenli Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Sınıflara Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplararası	832,350	3	277,450	10,363	0,00
Kendine G. Y.	Gruplariçi	23105,091	863	26,773		
	Toplam	23937,442	866			

Tablo 18'e göre ergenlerin kendine güvenli yaklaşım puanları sınıf değişkenine göre anlamlı bir fark ($F_{(3,863)} = 10,363$, $p < ,05$) görülmüştür. Bu fark, betimsel istatistik tablosu olan Tablo 12 incelendiğinde, 9. sınıfların ($\bar{X} = 15,54$) kendine güvenli yaklaşım puan ortalamalarının 10. sınıflara ($\bar{X} = 14,01$), 12. sınıflara ($\bar{X} = 13,68$) ve 11. sınıflara ($\bar{X} = 12,93$) kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Bulgulara göre 9. sınıfların kendine güvenli yaklaşım puanlarının 10. sınıflardan, 12. sınıflardan ve 11. sınıflardan daha yüksek olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 19: Ergenlerin Planlı Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Sınıflara Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplararası	523,759	3	174,586	11,195	0,00
Planlı Y.	Gruplariçi	13442,699	862	15,595		
	Toplam	13966,458	865			

Tablo 19'a göre ergenlerin planlı yaklaşım puanları sınıf değişkenine göre anlamlı bir fark ($F_{(3,862)}= 11,195$, $p<,05$) görülmüştür. Bu fark, betimsel istatistik tablosu olan Tablo 12 incelendiğinde, 9. sınıfların ($\bar{X} =11,82$) planlı yaklaşım puan ortalamalarının 12. sınıflara ($\bar{X} =10,43$), 10. sınıflara ($\bar{X} =9,99$) ve 11. sınıflara ($\bar{X} =9,86$) kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Bulgulara göre 9. sınıfların planlı yaklaşım puanlarının 12. sınıflardan, 10. sınıflardan ve 11. sınıflardan daha yüksek olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 20: Problem çözme becerileri ölçeğinin toplam puanları ile problem çözme becerileri ölçeğinin alt ölçek puanlarının anne eğitim düzeyine göre ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri

	Anne Eğitim Düz.	N	$\bar{X}$	SS	Min	Max
PÇE Toplam	Okur Yazar-İlkokul	345	96,04	19,25	43	146
	Ortaokul	141	94,1	18,41	46	137
	Lise	294	97,58	21,39	34	173
	Üniversite ve Üstü	87	94,17	14,81	56	124
Aceleci Y.	Okur Yazar-İlkokul	345	31,52	8,19	12	53
	Ortaokul	141	31,25	7,27	11	47
	Lise	294	31,34	8,05	9	54
	Üniversite ve Üstü	87	31,06	6,12	17	46
Düşünen Y.	Okur Yazar-İlkokul	345	13,41	5,38	5	27
	Ortaokul	141	12,8	4,84	5	24
	Lise	294	13,98	4,9	5	30
	Üniversite ve Üstü	87	13,11	4,4	6	25
Kaçıngan Y.	Okur Yazar-İlkokul	345	16	4,41	4	24
	Ortaokul	141	16,4	4,44	5	24
	Lise	294	15,94	5,11	5	44
	Üniversite ve Üstü	87	16,37	3,98	5	24
Değerlendirici	Okur Yazar-İlkokul	345	8,01	3,27	3	16

Y.	Ortaokul	141	7,69	3	3	17
	Lise	294	8,16	3,17	3	18
	Üniversite ve Üstü	87	8,23	3,07	3	18
	Kendine G. Y.	Okur Yazar-İlkokul	345	14,19	5,51	5
Kendine G. Y.	Ortaokul	141	13,57	4,58	5	27
	Lise	294	14,11	5,39	5	42
	Üniversite ve Üstü	87	13,35	4,79	5	24
	Planlı Y.	Okur Yazar-İlkokul	345	10,55	4,21	4
Planlı Y.	Ortaokul	141	10,08	3,89	4	20
	Lise	294	10,82	3,94	4	22
	Üniversite ve Üstü	87	9,96	3,6	4	18

4.4.3 Problem Çözme Becerileri Ölçeğinin Toplam Puanları İle Problem Çözme Becerileri Ölçeğinin Alt Ölçek Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Tabloları

Tablo 21: Ergenlerin Problem Çözme Envanteri Toplam Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın	Kareler	sd	Kareler	F	P
	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
PÇE Toplam	Gruplararası	1528,892	3	509,631	1,341	0,260
	Gruplariçi	327558,615	862	379,998		
	Toplam	239087,507	865			

Tablo 21'e göre ergenlerin problem çözme envanteri toplam puanları, anne eğitim düzeyi değişkenine göre manidar bir farklılık ($F_{(3,862)} = 1,341$, $p > ,05$)

görülmemiştir. Sonuçlar doğrultusunda problem çözme envanteri puanlarının anne eğitim düzeyine göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 22: Ergenlerin Aceleci Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın	Kareler	sd	Kareler	F	P
	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
	Gruplararası	20,364	3	6,788	0,111	0,954
Aceleci Y.	Gruplariçi	53684,808	863	61,048		
	Toplam	52705,172	866			

Tablo 22'ye göre ergenlerin aceleci yaklaşım puanları, anne eğitim düzeyi değişkenine göre manidar bir farklılık ($F_{(3,863)} = 0,111$, $p > ,05$) görülmemiştir. Sonuçlar doğrultusunda aceleci yaklaşım puanlarının anne eğitim düzeyine göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 23: Ergenlerin Düşünen Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın	Kareler	sd	Kareler	F	P
	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
	Gruplararası	154,688	3	51,563	2,027	0,109
DüşünenY.	Gruplariçi	21957,189	863	25,443		
	Toplam	22111,878	866			

Tablo 23'e göre ergenlerin düşünen yaklaşım puanları, anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir fark ($F_{(3,863)} = 2,027$, $p > ,05$) görülmemiştir. Buna göre

düşünen yaklaşım puanlarının anne eğitim düzeyine göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 24: Ergenlerin Kaçınan Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın	Kareler	sd	Kareler	F	P
	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
	Gruplararası	28,301	3	9,434	0,440	0,725
Kaçınan Y.	Gruplarıçi	18513,131	863	21,452		
	Toplam	18541,433	866			

Tablo 24'e göre ergenlerin kaçınan yaklaşım puanları, anne eğitim düzeyi değişkenine göre manidar bir farklılık ($F_{(3,863)} = 0,440$, $p > ,05$) görülmemiştir. Sonuçlar doğrultusunda kaçınan yaklaşım puanlarının anne eğitim düzeyine göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 25: Ergenlerin Değerlendirici Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın	Kareler	sd	Kareler	F	P
	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
	Gruplararası	25,718	3	8,573	0,850	0,467
Değerlendirici Y.	Gruplarıçi	8699,502	863	10,081		
	Toplam	8725,220	866			

Tablo 25'e göre ergenlerin değerlendirici yaklaşım puanları, anne eğitim düzeyi değişkenine göre manidar bir farklılık ($F_{(3,863)} = 0,850$, $p > ,05$) görülmemiştir.

Sonuçlar doğrultusunda değerlendirici yaklaşım puanlarının anne eğitim düzeyine göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 26: Ergenlerin Kendine Güvenli Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplararası	75,509	3	25,170	0,910	0,435
Kendine G. Y.	Gruplariçi	23861,933	863	27,650		
	Toplam	23937,442	866			

Tablo 26'ya göre ergenlerin kendine güvenli yaklaşım puanları, anne eğitim düzeyi değişkenine göre manidar bir farklılık ($F_{(3,863)} = 0,910, p >,05$) görülmemiştir. Sonuçlar doğrultusunda kendine güvenli yaklaşım puanlarının anne eğitim düzeyine göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 27: Ergenlerin Planlı Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplararası	79,978	3	26,659	1,655	0,175
Planlı Y.	Gruplariçi	13886,481	862	16,110		
	Toplam	13966,458	865			

Tablo 27'ye göre ergenlerin planlı yaklaşım puanları, anne eğitim düzeyi değişkenine göre manidar bir farklılık ($F_{(3,862)} = 1,655, p >,05$) görülmemiştir.

Sonuçlar doğrultusunda planlı yaklaşım puanlarının anne eğitim düzeyine göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 28: Problem çözme becerileri ölçeğinin toplam puanları ile problem çözme becerileri ölçeğinin alt ölçek puanlarının baba eğitim düzeyine göre ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri

	Baba Eğitim Düz.	N	$\bar{X}$	SS	Min	Max
PÇE Toplam	Okur Yazar-İlkokul	274	97,01	17,69	34	146
	Ortaokul	174	95,64	20,79	46	137
	Lise	318	96,81	20,89	43	173
	Üniversite ve Üstü	101	91,85	16,89	46	126
Aceleci Y.	Okur Yazar-İlkokul	274	31,45	7,5	12	54
	Ortaokul	174	32,03	7,81	15	53
	Lise	318	30,89	8,31	9	50
	Üniversite ve Üstü	101	31,47	6,89	17	48
Düşünen Y.	Okur Yazar-İlkokul	274	13,41	5,06	5	27
	Ortaokul	174	13,98	5,63	5	25
	Lise	318	13,5	4,97	5	30
	Üniversite ve Üstü	101	12,7	4,06	5	25
Kaçıngan Y.	Okur Yazar-İlkokul	274	15,66	4,3	4	24
	Ortaokul	174	16	4,43	6	24
	Lise	318	16,31	5,03	5	44
	Üniversite ve Üstü	101	16,63	4,4	8	24
Değerlendirici Y.	Okur Yazar-İlkokul	274	8,12	3,43	3	17
	Ortaokul	174	7,5	2,74	3	14
	Lise	318	8,28	3,26	3	18
	Üniversite ve Üstü	101	7,91	2,77	3	17
Kendine G. Y.	Okur Yazar-İlkokul	274	14,48	5,38	5	28
	Ortaokul	174	14,14	5,08	5	26

	Lise	318	14,03	5,38	5	42
	Üniversite ve Üstü	101	12,71	4,44	5	25
Planlı Y.	Okur Yazar-İlkokul	274	10,57	3,99	4	21
	Ortaokul	174	10,78	4,3	4	22
	Lise	318	10,55	3,97	4	21
	Üniversite ve Üstü	101	9,7	3,68	4	18

4.4.4 Problem Çözme Becerileri Ölçeğinin Toplam Puanları İle Problem Çözme Becerileri Ölçeğinin Alt Ölçek Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Tabloları

Tablo 29: Ergenlerin Problem Çözme Envanteri Toplam Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplararası	2248,438	3	749,479	1,977	0,116
PÇE Toplam	Gruplariçi	326839,069	862	379,164		
	Toplam	329087	865			

Tablo 29'a göre ergenlerin problem çözme envanteri toplam puanları, baba eğitim düzeyi değişkenine göre manidar bir farklılık ($F_{(3,862)} = 1,977$, $p > ,05$) görülmemiştir. Sonuçlar doğrultusunda problem çözme envanteri toplam puanlarının baba eğitim düzeyine göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 30: Ergenlerin Aceleci Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın	Kareler	sd	Kareler	F	P
	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
	Gruplararası	153,457	3	51,152	0,840	0,472
Aceleci Y.	Gruplariçi	52551,715	863	60,894		
	Toplam	52705,172	866			

Tablo 30'a göre ergenlerin aceleci yaklaşım puanları, baba eğitim düzeyi değişkenine göre manidar bir farklılık ($F_{(3,863)} = 0,840$, $p > ,05$) görülmemiştir. Sonuçlar doğrultusunda aceleci yaklaşım puanlarının baba eğitim düzeyine göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 31: Ergenlerin Düşünen Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın	Kareler	sd	Kareler	F	P
	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
	Gruplararası	106,391	3	35,464	1,391	0,244
Düşünen Y.	Gruplariçi	22005,487	863	25,499		
	Toplam	22111,878	866			

Tablo 31'e göre ergenlerin düşünen yaklaşım puanları, baba eğitim düzeyi değişkenine göre manidar bir farklılık ($F_{(3,863)} = 1,391$, $p > ,05$) görülmemiştir. Sonuçlar doğrultusunda düşünen yaklaşım puanlarının baba eğitim düzeyine göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 32: Ergenlerin Kaçınan Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın	Kareler	sd	Kareler	F	P
	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
	Gruplararası	91,478	3	30,493	1,426	0,234
Kaçınan Y.	Gruplariçi	18449,955	863	21,379		
	Toplam	18541,433	866			

Tablo 32'ye göre ergenlerin kaçınan yaklaşım puanları, baba eğitim düzeyi değişkenine göre manidar bir farklılık ($F_{(3,863)} = 1,426$, $p > ,05$) görülmemiştir. Sonuçlar doğrultusunda kaçınan yaklaşım puanlarının baba eğitim düzeyine göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 33: Ergenlerin Değerlendirici Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın	Kareler	sd	Kareler	F	P
	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
	Gruplararası	71,854	3	23,951	2,389	0,068
Değerlendirici Y.	Gruplariçi	8653,367	863	10,027		
	Toplam	8725,220	866			

Tablo 33'e göre ergenlerin değerlendirici yaklaşım puanları, baba eğitim düzeyi değişkenine göre manidar bir farklılık ($F_{(3,863)} = 2,389$, $p > ,05$) görülmemiştir. Buna göre değerlendirici yaklaşım puanlarının baba eğitim düzeyine göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 34: Ergenlerin Kendine Güvenli Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın	Kareler	sd	Kareler	F	P
	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
	Gruplararası	384,458	3	128,153	4,696	0,003
Kendine G. Y.	Gruplariçi	23552,983	863	27,292		
	Toplam	23937,442	866			

Tablo 34'e göre ergenlerin kendine güvenli yaklaşım puanları baba eğitim düzeyine göre manidar bir farklılık ($F_{(3,862)} = 4,696$, $p < ,05$) görülmüştür. Görünen fark, betimsel istatistik tablosu olan Tablo 28 incelendiğinde, baba eğitim düzeyi okuryazar-ilkokul ($\bar{X} = 14,48$) eğitim düzeyinde olan öğrencilerin kendine güvenli yaklaşım puan ortalamalarının ortaokul ($\bar{X} = 14,14$), lise ($\bar{X} = 14,03$) ve üniversite-üstü ($\bar{X} = 12,71$) düzeyinde olanlara kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Bulgular doğrultusunda kendine güvenli yaklaşım puanları, baba eğitim düzeyi okuryazar ve ilkokul düzeyinde olan öğrencilerin baba eğitim düzeyi ortaokul, lise ve üniversite-üniversite üstü olan öğrencilerden daha yüksek olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 35: Ergenlerin Planlı Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın	Kareler	sd	Kareler	F	P
	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
	Gruplararası	80,366	3	26,789	1,663	0,173
Planlı Y.	Gruplariçi	13886,092	862	16,109		
	Toplam	13966,458	865			

Tablo 35'e göre ergenlerin planlı yaklaşım puanları, baba eğitim düzeyi değişkenine göre manidar bir farklılık ($F_{(3,862)}= 1,663$, $p>,05$) görülmemiştir. Sonuçlar doğrultusunda planlı yaklaşım puanlarının baba eğitim düzeyine göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 36: Problem çözme becerileri ölçeğinin toplam puanları ile problem çözme becerileri ölçeğinin alt ölçek puanlarının aile gelir düzeyine göre ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri

	Aile Gelir Düzeyi	N	$\bar{X}$	SS	Min	Max
PÇE Toplam	1290TL ve Altı	61	96,42	17,3	60	125
	1290TL-3000TL	460	95,78	19,08	43	146
	3000TL-5856TL	246	95,23	19,56	34	148
	5856TL-8000TL	56	95,92	21,08	55	156
	8000TL-10000TL	29	92,48	16,65	63	137
	10000TL ve Üstü	15	116	28,35	71	173
Aceleci Y.	1290TL ve Altı	61	32,51	6,55	20	44
	1290TL-3000TL	460	31,56	7,91	10	53
	3000TL-5856TL	246	31,14	7,93	11	54
	5856TL-8000TL	56	30,96	8,22	9	44
	8000TL-10000TL	29	31,07	6,13	20	46
	10000TL ve Üstü	15	26,66	7,64	11	37
Düşünen Y.	1290TL ve Altı	61	14,01	5,32	5	27
	1290TL-3000TL	460	13,43	4,87	5	25
	3000TL-5856TL	246	13,16	5,12	5	26
	5856TL-8000TL	56	13,53	4,96	6	24
	8000TL-10000TL	29	12,27	4,09	7	25
	10000TL ve Üstü	15	19,8	6,4	5	30
Kaçınan Y.	1290TL ve Altı	61	15,74	4,27	6	24
	1290TL-3000TL	460	16,03	4,38	6	24
	3000TL-5856TL	246	16,65	5,03	5	44

	5856TL-8000TL	56	15,23	4,5	5	23
	8000TL-10000TL	29	15,89	4,15	7	24
	10000TL ve Üstü	15	13,26	6,26	4	23
Değerlendirici Y.	1290TL ve Altı	61	8,64	3,67	3	17
	1290TL-3000TL	460	7,89	3,05	3	18
	3000TL-5856TL	246	7,97	3,11	3	17
	5856TL-8000TL	56	8,21	3,28	3	17
	8000TL-10000TL	29	8,69	3,52	3	14
	10000TL ve Üstü	15	9,13	4,35	3	18
Kendine G. Y.	1290TL ve Altı	61	15,24	5,59	5	26
	1290TL-3000TL	460	14,01	5,28	5	42
	3000TL-5856TL	246	13,7	4,84	5	27
	5856TL-8000TL	56	13,36	5,53	6	28
	8000TL-10000TL	29	13,07	5,36	5	22
	10000TL ve Üstü	15	16,46	7,48	6	30
Planlı Y.	1290TL ve Altı	61	11,34	4,18	4	20
	1290TL-3000TL	460	10,41	4,06	4	22
	3000TL-5856TL	246	10,63	4,03	4	19
	5856TL-8000TL	56	10,11	3,4	4	18
	8000TL-10000TL	29	8,52	2,92	4	17
	10000TL ve Üstü	15	13,33	3,69	4	17

4.4.5 Problem Çözme Becerileri Ölçeğinin Toplam Puanları İle Problem Çözme Becerileri Ölçeğinin Alt Ölçek Puanlarının Aile Gelir Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Tabloları

Tablo 37: Ergenlerin Problem Çözme Envanteri Toplam Puanlarının Aile Gelir Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplararası	7166,054	5	1433,211	3,839	0,002
PÇE Toplam	Gruplariçi	321921,453	860	374,327		
	Toplam	329087,507	865			

Tablo 37'ye göre ergenlerin problem çözme envanteri toplam puanları aile gelir düzeyine göre anlamlı bir fark ($F_{(5,860)} = 3,839$, $p < ,05$) görülmüştür. Bu fark, betimsel istatistik tablosu olan Tablo 36 incelendiğinde, aile gelir düzeyi 10000TL ve üstü ($\bar{X} = 116,00$) olan öğrencilerin problem çözme envanteri toplam puanlarının, 1290TL ve altı ($\bar{X} = 96,42$), 1290TL-3000TL ($\bar{X} = 95,78$), 3000TL-5856TL ($\bar{X} = 95,23$), 5856TL-8000TL ($\bar{X} = 95,92$) ve 8000TL-10000TL ($\bar{X} = 92,48$) arasında olanlara kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Bulgulara göre problem çözme envanteri toplam puanlarının aile gelir düzeyi 10000TL ve üzeri olan öğrencilerin aile gelir düzeyi 1290TL ve altı, 1290TL-3000TL, 3000TL-5856TL, 5856TL-8000TL ve 8000TL-10000TL arası olan öğrencilerden daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 38: Ergenlerin Aceleci Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Aile Gelir Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın	Kareler	sd	Kareler	F	P
	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
	Gruplararası	455,014	5	91,003	1,500	0,187
Aceleci Y.	Gruplariçi	52250,158	861	60,685		
	Toplam	52705,172	866			

Tablo 38'e göre ergenlerin aceleci yaklaşım puanları, aile gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir fark ($F_{(5,861)} = 1,500$, $p > ,05$) görülmemiştir. Buna göre aceleci yaklaşım puanlarının aile gelir düzeyine göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 39: Ergenlerin Düşünen Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Aile Gelir Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın	Kareler	sd	Kareler	F	P
	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
	Gruplararası	684,745	5	136,949	5,503	0,000
Düşünen Y.	Gruplariçi	21427,133	861	24,886		
	Toplam	22111,878	866			

Tablo 39'a göre ergenlerin düşünen yaklaşım puanları aile gelir düzeyine göre anlamlı bir fark ($F_{(5,861)} = 5,503$, $p < ,05$) görülmüştür. Bu fark, betimsel istatistik tablosu olan Tablo 36 incelendiğinde, aile gelir düzeyi 10000TL ve üstü ($\bar{X} = 19,08$) olan öğrencilerin düşünen yaklaşım puanlarının, 1290TL ve altı ($\bar{X} = 14,01$), 5856TL-8000TL ($\bar{X} = 13,53$), 1290TL-3000TL ($\bar{X} = 13,43$), 3000TL-5856TL ($\bar{X} = 13,16$) ve 8000TL-10000TL ($\bar{X} = 12,27$) arasında olanlara kıyasla daha yüksek

olduğu görülmektedir. Bulgulara göre düşünen yaklaşım puanlarının aile gelir düzeyi 10000TL ve üzeri olan öğrencilerin aile gelir düzeyi, 1290TL ve altı, 5856TL-8000TL, 1290TL-3000TL, 3000TL-5856TL, ve 8000TL-10000TL arası olan öğrencilerden daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 40: Ergenlerin Kaçınan Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Aile Gelir Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplararası	247,341	5	49,468	2,328	0,041
Kaçınan Y.	Gruplariçi	18294,091	861	21,247		
	Toplam	18541,433	866			

Tablo 40'a göre ergenlerin kaçınan yaklaşım puanları aile gelir düzeyine göre anlamlı bir fark ($F_{(5,861)} = 2,328$, $p < ,05$) görülmüştür. Bu fark, betimsel istatistik tablosu olan Tablo 36 incelendiğinde aile gelir düzeyi 3000TL-5856TL ($\bar{X} = 16,65$) arasında olan öğrencilerin kaçınan yaklaşım puanlarının, 1290TL-3000TL ($\bar{X} = 16,03$), 8000TL-10000TL ($\bar{X} = 15,89$), 1290TL ve altı ($\bar{X} = 15,74$), 5856TL-8000TL ($\bar{X} = 15,23$) ve 10000TL ve üstü ($\bar{X} = 13,26$) olanlara kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bulgulara göre kaçınan yaklaşım puanlarının aile gelir düzeyi 3000TL-5856TL arasında olan öğrencilerin, 1290TL-3000TL, 8000TL-10000TL, 1290TL ve altı, 5856TL-8000TL, 10000TL ve üzeri olan öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 41: Ergenlerin Değerlendirici Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Aile Gelir Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın	Kareler	sd	Kareler	F	P
	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
Değerlendirici Y.	Gruplararası	66,385	5	13,277	1,320	0,253
	Gruplariçi	8658,835	861	10,057		
	Toplam	8725,220	866			

Tablo 41'e göre ergenlerin değerlendirici yaklaşım puanları, aile gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir fark ($F_{(5,861)} = 1,320$, $p > ,05$) görülmemiştir. Buna göre değerlendirici yaklaşım puanlarının aile gelir düzeyine göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 42: Ergenlerin Kendine Güvenli Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Aile Gelir Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın	Kareler	sd	Kareler	F	P
	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
Kendine G. Y.	Gruplararası	254,751	5	50,950	1,852	0,100
	Gruplariçi	23682,691	861	27,506		
	Toplam	23937,442	866			

Tablo 42'ye göre ergenlerin kendine güvenli yaklaşım puanları, aile gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir fark ($F_{(5,861)} = 1,852$, $p > ,05$) görülmemiştir. Buna göre kendine güvenli yaklaşım puanlarının aile gelir düzeyine göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 43: Ergenlerin Planlı Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Aile Gelir Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın	Kareler	sd	Kareler	F	P
	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
	Gruplararası	294,685	5	58,937	3,707	0,003
Planlı Y.	Gruplariçi	13671,773	860	15,897		
	Toplam	13966,458	865			

Tablo 43'e göre ergenlerin planlı yaklaşım puanları aile gelir düzeyine göre anlamlı bir fark ($F_{(5,860)} = 3,707$, $p < ,05$) görülmüştür. Bu fark, betimsel istatistik tablosu olan Tablo 35 incelendiğinde aile gelir düzeyi 10000TL ve üstü ($\bar{X} = 13,33$) olan öğrencilerin planlı yaklaşım puanlarının, 1290TL ve altı ($\bar{X} = 11,34$), 3000TL-5856TL ($\bar{X} = 10,63$), 1290TL-3000TL ($\bar{X} = 10,41$), 5856TL-8000TL ($\bar{X} = 10,11$) ve 8000TL-10000TL ($\bar{X} = 8,52$) arasında olanlara kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bulgulara göre planlı yaklaşım puanlarının aile gelir düzeyi 10000TL ve üstü olan öğrencilerin, 1290TL ve altı, 3000TL-5856TL, 1290TL-3000TL, 5856TL-8000TL ve 8000TL-10000TL arasında olan öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 44: Problem çözme becerileri ölçeğinin toplam puanları ile problem çözme becerileri ölçeğinin alt ölçek puanlarının yaşanılan yere göre ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri

	Bölge	N	$\bar{X}$	SS	Min	Max
PÇE Toplam	Gazimağusa	218	98,13	17,89	46	138
	Lefkoşa	310	94,21	19,29	34	142
	Girne	160	98,99	21,49	49	173
	İskele	96	91,66	17,45	52	123
	Güzelyurt	83	97,01	21,34	47	148

Aceleci Y.	Gazimağusa	218	29,19	7,51	11	48
	Lefkoşa	310	32,07	7,58	10	54
	Girne	160	32	7,52	9	53
	İskele	96	31,06	7,95	13	46
	Güzelyurt	83	32,97	8,74	13	50
Düşünen Y.	Gazimağusa	218	13,14	4,34	5	23
	Lefkoşa	310	13,27	5,1	5	26
	Girne	160	14,27	5,55	6	30
	İskele	96	12,25	5,07	5	25
	Güzelyurt	83	14,99	5,08	5	27
Kaçıngan Y.	Gazimağusa	218	15,2	4,71	5	24
	Lefkoşa	310	16,37	4,38	5	24
	Girne	160	15,75	4,41	4	24
	İskele	96	15,96	3,98	6	23
	Güzelyurt	83	18,12	5,64	9	44
Değerlendirici Y.	Gazimağusa	218	7,91	2,99	3	17
	Lefkoşa	310	7,65	3,16	3	18
	Girne	160	8,52	3,03	3	18
	İskele	96	8,21	3,52	3	17
	Güzelyurt	83	8,62	3,37	3	16
Kendine G. Y.	Gazimağusa	218	13,59	4,78	5	42
	Lefkoşa	310	13,93	5,28	5	28
	Girne	160	15,35	5,69	5	30
	İskele	96	12,31	5,03	5	26
	Güzelyurt	83	14,46	5,15	5	25
Planlı Y.	Gazimağusa	218	10,47	3,93	4	22
	Lefkoşa	310	10,45	3,81	4	19
	Girne	160	11,07	4,61	4	21
	İskele	96	9,29	4,14	4	20
	Güzelyurt	83	11,12	3,34	4	18

4.4.6 Problem Çözme Becerileri Ölçeğinin Toplam Puanları İle Problem Çözme Becerileri Ölçeğinin Alt Ölçek Puanlarının Yaşanılan Yere Göre Tek Yönlü

Varyans Analizi Tabloları

Tablo 45: Ergenlerin Problem Çözme Envanteri Toplam Puanlarının Yaşanılan Yere Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplararası	5282,304	4	1320,576	3,511	0,07
PÇE Toplam	Gruplariçi	323805,203	861	376,080		
	Toplam	329087,507	865			

Tablo 45'e göre ergenlerin problem çözme envanteri toplam puanları, yaşanılan yer değişkenine göre anlamlı bir fark ($F_{(4,861)} = 3,511$, $p > ,05$) görülmemiştir. Buna göre problem çözme envanteri toplam puanlarının yaşanılan yere göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 46: Ergenlerin Aceleci Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Yaşanılan Yere Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplararası	1441,253	4	360,313	6,059	0,000
Aceleci Y.	Gruplariçi	51263,919	862	59,471		
	Toplam	52705,172	866			

Tablo 46'ya göre ergenlerin aceleci yaklaşım puanları yaşanılan yere göre anlamlı bir fark ($F_{(4,862)} = 6,059$, $p < ,05$) görülmüştür. Bu fark, betimsel istatistik

tablosu olan Tablo 44 incelendiğinde, yaşanan yer Güzelyurt ($\bar{X} = 32,97$) olan öğrencilerin aceleci yaklaşım puan ortalamalarının, Lefkoşa ($\bar{X} = 32,07$), Girne ($\bar{X} = 32,00$), İskele ($\bar{X} = 31,06$) ve Gazimağusa ($\bar{X} = 29,19$) olanlara kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Bulgular doğrultusunda aceleci yaklaşım puanları, yaşanan yer Güzelyurt olan öğrencilerin yaşanan yer Lefkoşa, Girne, İskele ve Gazimağusa olan öğrencilerden daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 47: Ergenlerin Düşünen Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Yaşanılan Yere Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın	Kareler	sd	Kareler	F	P
	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
	Gruplararası	477,618	4	119,405	4,758	0,001
Düşünen Y.	Gruplarıçi	21634,260	862	25,098		
	Toplam	22111,878	866			

Tablo 47'ye göre ergenlerin düşünen yaklaşım puanları yaşanan yere göre anlamlı bir fark ($F_{(4,862)} = 4,758$, $p < ,05$) görülmüştür. Bu fark, betimsel istatistik tablosu olan Tablo 44 incelendiğinde, yaşanan yer Güzelyurt ($\bar{X} = 14,99$) olan öğrencilerin aceleci yaklaşım puan ortalamalarının, Girne ($\bar{X} = 14,27$), Lefkoşa ($\bar{X} = 13,27$), Gazimağusa ($\bar{X} = 13,14$) ve İskele ($\bar{X} = 12,25$) olanlara kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Bulgular doğrultusunda düşünen yaklaşım puanları, yaşanan yer Güzelyurt olan öğrencilerin yaşanan yer Girne, Lefkoşa, Gazimağusa ve İskele olan öğrencilerden daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 48: Ergenlerin Kaçınan Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Yaşanılan Yere Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın	Kareler	sd	Kareler	F	P
	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
	Gruplararası	544,869	4	136,217	6,525	0,000
Kaçınan Y.	Gruplariçi	17996,564	862	20,878		
	Toplam	18541,433	866			

Tablo 48'e göre ergenlerin kaçınan yaklaşım puanları yaşanılan yere göre anlamlı bir fark ($F_{(4,862)} = 6,525$, $p < ,05$) görülmüştür. Bu fark, betimsel istatistik tablosu olan Tablo 44 incelendiğinde, yaşanılan yer Güzelyurt ($\bar{X} = 18,12$) olan öğrencilerin kaçınan yaklaşım puan ortalamalarının, Lefkoşa ($\bar{X} = 16,37$), İskele ($\bar{X} = 15,96$) Girne ($\bar{X} = 15,75$) ve Gazimağusa ($\bar{X} = 15,20$) olanlara kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Bulgular doğrultusunda kaçınan yaklaşım puanları, yaşanılan yer Güzelyurt olan öğrencilerin yaşanılan yer Lefkoşa, İskele, Girne ve Gazimağusa olan öğrencilerden daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 49: Ergenlerin Değerlendirici Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Yaşanılan Yere Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın	Kareler	sd	Kareler	F	P
	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
	Gruplararası	119,911	4	29,978	3,003	0,018
Değerlendirici Y.	Gruplariçi	8605,309	862	9,983		
	Toplam	8725,220	866			

Tablo 49'a göre ergenlerin değerlendirici yaklaşım puanları yaşanılan yere göre anlamlı bir fark ($F_{(4,862)} = 3,003$, $p < ,05$) görülmüştür. Bu fark, betimsel istatistik

tablosu olan Tablo 44 incelendiğinde, yaşanan yer Güzelyurt ($\bar{X}=8,62$) olan öğrencilerin değerlendirici yaklaşım puan ortalamalarının, Girne ($\bar{X}=8,52$), İskele ($\bar{X}=8,21$), Gazimağusa ($\bar{X}=7,91$) ve Lefkoşa ($\bar{X}=7,65$), olanlara kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Bulgular doğrultusunda değerlendirici yaklaşım puanları, yaşanan yer Güzelyurt olan öğrencilerin yaşanan yer Girne, İskele, Gazimağusa ve Lefkoşa olan öğrencilerden daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 50: Ergenlerin Kendine Güvenli Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Yaşanılan Yere Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın	Kareler	sd	Kareler	F	P
	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
	Gruplararası	623,637	4	155,909	5,765	0,000
Kendine G. Y.	Gruplarıçi	23313,805	862	27,046		
	Toplam	23937,442	866			

Tablo 50'ye göre ergenlerin kendine güvenli yaklaşım puanları yaşanan yere göre anlamlı bir fark ($F_{(4,862)}=5,765$, $p<,05$) görülmüştür. Bu fark, betimsel istatistik tablosu olan Tablo 44 incelendiğinde, yaşanan yer Girne ($\bar{X}=15,35$), olan öğrencilerin kendine güvenli yaklaşım puan ortalamalarının, Güzelyurt ($\bar{X}=14,46$), Lefkoşa ($\bar{X}=13,93$), Gazimağusa ($\bar{X}=13,59$) ve İskele ($\bar{X}=12,31$), ve olanlara kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Bulgular doğrultusunda kendine güvenli yaklaşım puanları, yaşanan yer Girne olan öğrencilerin yaşanan yer Güzelyurt, Lefkoşa, Gazimağusa ve İskele olan öğrencilerden daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 51: Ergenlerin Planlı Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Yaşanılan Yere Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplararası	225,945	4	56,486	3,540	0,007
Planlı Y.	Gruplarıçi	13740,513	861	15,959		
	Toplam	13966,458	865			

Tablo 51'e göre ergenlerin planlı yaklaşım puanları yaşanılan yere göre anlamlı bir fark ($F_{(4,861)} = 3,540$, $p < ,05$) görülmüştür. Bu fark, betimsel istatistik tablosu olan Tablo 44 incelendiğinde, yaşanılan yer Güzelyurt ($\bar{X} = 11,12$) olan öğrencilerin planlı yaklaşım puan ortalamalarının, Girne ($\bar{X} = 11,07$), Gazimağusa ($\bar{X} = 10,47$), Lefkoşa ($\bar{X} = 10,45$) ve İskele ($\bar{X} = 9,29$) olanlara kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Bulgular doğrultusunda planlı yaklaşım puanları, yaşanılan yer Güzelyurt olan öğrencilerin yaşanılan yer Girne, Gazimağusa, Lefkoşa ve İskele olan öğrencilerden daha yüksek olduğu söylenebilir.

4.5 Ergenlerin Karar Stratejileri Ölçeğinin Alt Ölçekleri Puanlarının Sosyo-demografik Değişkenlere Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine Dair Bulguların Analizi

Bu bölümde ergenlerin karar stratejileri alt ölçek puanlarının bazı sosyo-demografik değişkenlere göre (cinsiyet, sınıf, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, aile gelir düzeyi ve yaşanılan yer) farklılık gösterip göstermediğine yönelik istatistiksel bulgular yer almaktadır.

Tablo 52: Karar stratejileri ölçeğinin alt ölçek puanlarının cinsiyete göre ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	Min	Max
Mantıklı	Erkek	318	23,13	4,43	10	38
	Kız	549	22,78	4,64	12	37
İçtepesel	Erkek	318	16,78	3,48	9	25
	Kız	549	16,61	3,59	7	27
Bağımlı	Erkek	318	28,46	3,76	18	38
	Kız	549	28,75	4,27	16	59
Kararsız	Erkek	318	27,3	5,39	13	40
	Kız	549	26,17	5,05	11	38

4.5.1 Karar Stratejileri Ölçeğinin Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre Tek

Yönlü Varyans Analizi Tabloları

Tablo 53: Ergenlerin Mantıklı/Sistematik Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Mantıklı	Gruplararası	19,161	1	19,161	0,908	,341
	Gruplariçi	18235,717	864	21,106		
	Toplam	18254	865			

Tablo 53'e göre ergenlerin mantıklı/sistematik karar verme puanları, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark ($F_{(1,864)} = 0,908$, $p > ,05$) görülmemiştir. Buna göre mantıklı/sistematik karar verme puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 54: Ergenlerin İçtepsel Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
İçtepsel	Gruplararası	5,039	1	5,039	0,400	0,527
	Gruplariçi	10873,257	863	12,599		
	Toplam	10878,296	864			

Tablo 54'e göre ergenlerin içtepsel karar verme puanları, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark ($F_{(1,863)} = 0,400$, $p > ,05$) görülmemiştir. Buna göre içtepsel karar verme puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 55: Ergenlerin Bağımlı Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın	Kareler	sd	Kareler	F	P
	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
	Gruplararası	16,872	1	16,872	1,007	0,316
Bağımlı	Gruplariçi	14471,295	864	16,749		
	Toplam	14488,167	865			

Tablo 55'e göre ergenlerin bağımlı karar verme puanları, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark ($F_{(1,864)} = 1,007$, $p > ,05$) görülmemiştir. Buna göre bağımlı karar verme puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 56: Ergenlerin Kararsız Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın	Kareler	sd	Kareler	F	P
	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
	Gruplararası	240,884	1	240,884	8,948	0,003
Kararsız	Gruplariçi	23284,902	865	26,919		
	Toplam	23525,785	866			

Tablo 56'ya göre ergenlerin kararsız karar verme puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark ($F_{(1,865)} = 8,948$, $p < ,05$) görülmüştür. Bu fark, betimsel istatistik tablosu olan Tablo 52 incelendiğinde, erkek öğrencilerin ($\bar{X} = 27,3$) kararsız karar verme puanlarının kız öğrencilerin ($\bar{X} = 26,17$) kararsız karar verme puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu bulgular doğrultusunda erkek öğrencilerin kararsız karar verme puanlarının kız öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 57: Karar stratejileri ölçeğinin alt ölçek puanlarının sınıflara göre ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri

	Sınıf	N	$\bar{X}$	SS	Min	Max
Mantıklı	9	211	24,1	4,1	14	34
	10	184	22,83	4,39	10	33
	11	260	22,28	4,67	12	37
	12	212	22,59	4,79	13	38
İçtepesel	9	211	16,57	3,45	9	27
	10	184	16,46	3,7	7	25
	11	260	16,84	3,42	8	25
	12	212	16,75	3,67	9	25
Bağımlı	9	211	27,68	3,82	16	38
	10	184	29,26	5,02	18	59
	11	260	28,79	3,64	20	38
	12	212	28,88	3,86	20	37
Kararsız	9	211	25,93	4,6	15	40
	10	184	26,83	4,96	15	36
	11	260	26,47	5,46	13	39
	12	212	27,15	5,58	11	40

4.5.2 Karar Stratejileri Ölçeğinin Alt Ölçek Puanlarının Sınıflara Göre Tek

Yönlü Varyans Analizi Tabloları

Tablo 58: Ergenlerin Mantıklı Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Sınıflara Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplararası	477,104	3	159,035	7,711	0,00
Mantıklı	Gruplariçi	17777,773	862	20,624		
	Toplam	18254,878	865			

Tablo 58'e göre ergenlerin mantıklı sistematik karar verme puanları sınıf değişkenine göre anlamlı bir fark ($F_{(3,862)} = 7,711$, $p < ,05$) görülmüştür. Bu fark, betimsel istatistik tablosu olan Tablo 57 incelendiğinde 9. sınıfların ($\bar{X} = 24,1$) mantıklı sistematik karar verme puan ortalamalarının 10. sınıflara ($\bar{X} = 22,83$), 12. sınıflara ($\bar{X} = 22,59$) ve 11. sınıflara ($\bar{X} = 22,28$) kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgular doğrultusunda 9. sınıfların mantıklı sistematik karar verme puanlarının 10. sınıflardan, 12. sınıflardan ve 11. sınıflardan daha yüksek olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 59: Ergenlerin İçtepsel Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Sınıflara Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplararası	18,858	3	6,286	0,498	0,683
İçtepsel	Gruplariçi	10859,438	861	12,613		
	Toplam	10878,296	864			

Tablo 59'a göre ergenlerin içtepesel verme puanları, sınıf değişkenine göre manidar bir farklılık ($F_{(3,861)} = 0,498$, $p > ,05$) görülmemiştir. Sonuçlar doğrultusunda içtepesel karar verme puanlarının sınıflara göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 60: Ergenlerin Bağımlı Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Sınıflara Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplararası	283,944	3	9,648	5,744	0,001
Bağımlı	Gruplarıçi	14204,223	862	16,478		
	Toplam	14488,167	865			

Tablo 60'a göre ergenlerin bağımlı karar verme puanları sınıf değişkenine göre manidar bir farklılık ($F_{(3,862)} = 5,744$, $p < ,05$) görülmüştür. Görülen fark, betimsel istatistik tablosu olan Tablo 57 incelendiğinde 10. sınıfların ($\bar{X} = 29,26$) bağımlı karar verme puan ortalamalarının, 12. sınıflara ($\bar{X} = 28,88$), 11. sınıflara ($\bar{X} = 28,79$) ve 9. sınıflara ($\bar{X} = 27,68$) kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgular doğrultusunda 10. sınıfların bağımlı karar verme puanlarının 12. sınıflardan, 11. sınıflardan ve 9. sınıflardan daha yüksek olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 61: Ergenlerin Kararsız Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Sınıflara Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplararası	141,600	3	47,200	1,742	0,157
Kararsız	Gruplarıçi	23384,185	863	27,096		
	Toplam	23525,785	866			

Tablo 61'e göre ergenlerin kararsız karar verme puanları, sınıf değişkenine göre manidar bir farklılık ($F_{(3,863)} = 0,157$, $p > ,05$) görülmemiştir. Sonuçlar doğrultusunda kararsız karar verme puanlarının sınıflara göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 62: Karar stratejileri ölçeğinin alt ölçek puanlarının anne eğitim düzeyine göre ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri

	Anne Eğitim Düz.	N	$\bar{X}$	SS	Min	Max
Mantıklı	Okur Yazar-İlkokul	345	22,94	4,84	12	36
	Ortaokul	141	22,71	4,06	12	33
	Lise	294	22,91	4,5	10	38
	Üniversite ve Üstü	87	23,1	4,44	14	33
İçtepesel	Okur Yazar-İlkokul	345	16,56	3,65	7	27
	Ortaokul	141	16,81	2,91	9	24
	Lise	294	16,55	3,68	8	25
	Üniversite ve Üstü	87	17,33	3,58	9	25
Bağımlı	Okur Yazar-İlkokul	345	28,63	4,5	16	59
	Ortaokul	141	27,94	4,55	18	38
	Lise	294	28,66	3,44	20	36
	Üniversi	87	29,79	3,41	22	36
Kararsız	Okur Yazar-İlkokul	345	26,22	4,92	13	38
	Ortaokul	141	26,76	5,26	11	40
	Lise	294	26,81	5,29	13	40
	Üniversite ve Üstü	87	26,98	5,84	14	39

4.5.3 Karar Stratejileri Ölçeğinin Alt Ölçek Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Tabloları

Tablo 63: Ergenlerin Mantıklı/Sistematik Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın	Kareler	sd	Kareler	F	P
	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
	Gruplararası	11,528	3	3,843	0,182	0,909
Mantıklı	Gruplariçi	18243,349	862	21,164		
	Toplam	18254,878	865			

Tablo 63'e göre ergenlerin mantıklı sistematik karar verme puanları, anne eğitim düzeyi değişkenine manidar bir farklılık ($F_{(3,862)} = 0,182$, $p > ,05$) görülmemiştir. Sonuçlar doğrultusunda mantıklı sistematik karar verme puanlarının anne eğitim düzeyine göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 64: Ergenlerin İçtepesel Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın	Kareler	sd	Kareler	F	P
	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
	Gruplararası	48,364	3	16,121	1,282	0,279
İçtepesel	Gruplariçi	10829,932	861	12,578		
	Toplam	10878,296	864			

Tablo 64'e göre ergenlerin içtepesel karar verme puanları, anne eğitim düzeyi değişkenine göre manidar bir farklılık ($F_{(3,861)} = 1,282$, $p > ,05$) görülmemiştir.

Sonuçlar doğrultusunda içtepesel karar verme puanlarının anne eğitim düzeyine göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 65: Ergenlerin Bağımlı Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplararası	184,310	3	61,437	3,702	0,011
Bağımlı	Gruplarıçi	14303,857	862	16,594		
	Toplam	14488,167	865			

Tablo 65'e göre ergenlerin bağımlı karar verme puanları anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark ($F_{(3,862)} = 3,702, p < ,05$) görülmüştür. Bu fark, betimsel istatistik tablosu olan Tablo 62 incelendiğinde, anne eğitim düzeyi üniversite ve üstü ($\bar{X} = 29,79$) eğitim düzeyinde olan öğrencilerin bağımlı karar verme puan ortalamalarının lise ($\bar{X} = 28,66$), okur yazar-ilkokul ($\bar{X} = 28,63$) ve ortaokul ($\bar{X} = 27,94$) düzeyinde olanlara kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Bulgular doğrultusunda bağımlı karar verme puanları, anne eğitim düzeyi üniversite ve üstü düzeyinde olan öğrencilerin anne eğitim düzeyi lise, okur yazar-ilkokul ve ortaokul düzeyinde olan öğrencilerden daha yüksek olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 66: Ergenlerin Kararsız Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplararası	63,357	3	21,119	0,777	0,507
Kararsız	Gruplarıçi	23462,428	863	27,187		
	Toplam	23525,785	866			

Tablo 66'ya göre ergenlerin kararsız karar verme puanları, anne eğitim düzeyi değişkenine göre manidar bir farklılık ($F_{(3,863)} = 0,777, p > ,05$) görülmemiştir. Sonuçlar doğrultusunda kararsız karar verme puanlarının anne eğitim düzeyine göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 67: Karar stratejileri ölçeğinin alt ölçek puanlarının baba eğitim düzeyine göre ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri

	Baba Eğitim Düz.	N	$\bar{X}$	SS	Min	Max
Mantıklı	Okur Yazar-İlkokul	274	22,79	4,34	10	36
	Ortaokul	174	23,83	4,6	12	34
	Lise	318	22,62	4,73	12	28
	Üniversite ve Üstü	101	22,56	4,37	12	31
İçtepsel	Okur Yazar-İlkokul	274	16,71	3,62	7	27
	Ortaokul	174	16,81	3,44	9	25
	Lise	318	16,45	3,6	8	24
	Üniversite ve Üstü	101	17,01	3,37	8	25
Bağımlı	Okur Yazar-İlkokul	274	27,96	3,74	16	37
	Ortaokul	174	29,02	4,91	17	59
	Lise	318	28,69	3,94	18	38
	Üniversi	101	29,69	3,64	22	38
Kararsız	Okur Yazar-İlkokul	274	26,17	5,23	11	38
	Ortaokul	174	26,37	4,82	13	40
	Lise	318	26,9	5,19	14	40
	Üniversite ve Üstü	101	27,08	5,73	17	39

4.5.4 Karar Stratejileri Ölçeğinin Alt Ölçek Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Tabloları

Tablo 68: Ergenlerin Mantıklı/Sistematik Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplararası	184,252	3	61,417	2,930	0,33
Mantıklı	Gruplariçi	18070,625	862	20,964		
	Toplam	18254,878	865			

Tablo 68'e göre ergenlerin mantıklı sistematik karar verme puanları, baba eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir fark ($F_{(3,862)} = 2,930$, $p > ,05$) görülmemiştir. Buna göre mantıklı sistematik karar verme puanlarının baba eğitim düzeyine göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 69: Ergenlerin İçtepesel Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplararası	31,078	3	10,359	0,822	0,482
İçtepesel	Gruplariçi	10847,218	861	12,598		
	Toplam	10878,296	864			

Tablo 69'a göre ergenlerin içtepesel karar verme puanları, baba eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir fark ($F_{(3,861)} = 0,822$, $p > ,05$) görülmemiştir. Buna

içtepesel karar verme puanlarının baba eğitim düzeyine göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 70: Ergenlerin Bağımlı Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın	Kareler	sd	Kareler	F	P
	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
	Gruplararası	262,688	3	87,563	5,306	0,001
Bağımlı	Gruplarıçi	14225,479	862	16,503		
	Toplam	14488,167	865			

Tablo 70'e göre ergenlerin bağımlı karar verme puanları baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark ($F_{(3,862)} = 5,306$, $p < ,05$) görülmüştür. Bu fark, betimsel istatistik tablosu olan Tablo 67 incelendiğinde, baba eğitim düzeyi üniversite ve üstü ($\bar{X} = 29,69$) eğitim düzeyinde olan öğrencilerin bağımlı karar verme puan ortalamalarının ortaokul ($\bar{X} = 29,02$), lise ($\bar{X} = 28,69$) ve okur yazar-ilkokul ($\bar{X} = 27,96$) düzeyinde olanlara kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Bulgular doğrultusunda bağımlı karar verme puanları, baba eğitim düzeyi üniversite ve üstü düzeyinde olan öğrencilerin baba eğitim düzeyi ortaokul, lise ve okur yazar-ilkokul düzeyinde olan öğrencilerden daha yüksek olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 71: Ergenlerin Kararsız Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın	Kareler	sd	Kareler	F	P
	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
	Gruplararası	93,606	3	31,202	1,149	0,328
Kararsız	Gruplarıçi	23432,180	863	27,152		
	Toplam	23525,785	866			

Tablo 71'e göre ergenlerin kararsız karar verme puanları, baba eğitim düzeyi değişkenine göre manidar bir farklılık ($F_{(3,863)} = 1,149, p > ,05$) görülmemiştir. Sonuçlar doğrultusunda kararsız karar verme puanlarının baba eğitim düzeyine göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 72: Karar stratejileri ölçeğinin alt ölçek puanlarının aile gelir düzeyine göre ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri

	Aile Gelir Düz.	N		SS	Min	Max
Mantıklı	1290TL ve Altı	61	22,21	4,61	13	36
	1290TL-3000TL	460	23,11	4,46	12	34
	3000TL-5856TL	246	22,6	4,67	10	37
	5856TL-8000TL	56	23,41	4,49	12	32
	8000TL-10000TL	29	22,14	4,12	14	28
	10000TL ve Üstü	15	24,46	6,28	16	38
İçtepesel	1290TL ve Altı	61	16,65	3,2	10	27
	1290TL-3000TL	460	16,86	3,55	7	25
	3000TL-5856TL	246	16,59	3,46	9	25
	5856TL-8000TL	56	15,66	3,93	8	23
	8000TL-10000TL	29	17,45	3,47	12	25
	10000TL ve Üstü	15	14,66	4,03	10	24
Bağımlı	1290TL ve Altı	61	28,13	3,84	16	37
	1290TL-3000TL	460	28,31	4,42	17	59
	3000TL-5856TL	246	29,03	3,53	18	38
	5856TL-8000TL	56	29,64	3,88	19	36
	8000TL-10000TL	29	30,14	3,77	20	36
	10000TL ve Üstü	15	28	3,21	23	32
Kararsız	1290TL ve Altı	61	25,62	5,33	14	38
	1290TL-3000TL	460	26,62	5,03	11	38
	3000TL-5856TL	246	27,08	5,22	15	40
	5856TL-8000TL	56	26,41	6,03	14	36
	8000TL-10000TL	29	25,38	5,71	19	39
	10000TL ve Üstü	15	24,53	4,31	17	32

4.5.5 Karar Stratejileri Ölçeğinin Alt Ölçek Puanlarının Aile Gelir Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Tabloları

Tablo 73: Ergenlerin Mantıklı/Sistematik Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Aile Gelir Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplararası	174,771	5	29,554	1,404	0,220
Mantıklı	Gruplariçi	18107,107	860	21,055		
	Toplam	18254,878	865			

Tablo73'e göre ergenlerin mantıklı sistematik karar verme puanları, aile gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir fark ($F_{(5,860)} = 1,404, p >,05$) görülmemiştir. Buna göre mantıklı sistematik karar verme puanlarının aile gelir düzeyine göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 74: Ergenlerin İçtepesel Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Aile Gelir Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplararası	155,279	5	31,056	2,488	0,030
İçtepesel	Gruplariçi	10723,017	859	12,438		
	Toplam	18254,878	864			

Tablo 74'e göre ergenlerin içtepesel karar verme puanları aile gelir düzeyine göre anlamlı bir fark ($F_{(5,859)} = 2,488, p <,05$) görülmüştür. Bu fark, betimsel istatistik tablosu olan Tablo 72 incelendiğinde, aile gelir düzeyi 8000TL-10000TL ($\bar{X}$

=17,45) olan öğrencilerin içtepisel karar verme puanlarının, 1290TL-3000TL ($\bar{X}$ =16,86), 1290TL ve altı ($\bar{X}$ =16,65), 3000TL-5856TL ($\bar{X}$ =16,59), 5856TL-8000TL ($\bar{X}$ =15,66) ve 10000TL ve üstü ($\bar{X}$ =14,66) arasında olanlara kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Bulgulara göre içtepisel karar verme puanlarının aile gelir düzeyi 8000TL-10000TL olan öğrencilerin aile gelir düzeyi 1290TL-3000TL, 1290TL ve altı, 3000TL-5856TL, 5856TL-8000TL ve 10000TL ve üstü arası olan öğrencilerden daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 75: Ergenlerin Bağımlı Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Aile Gelir Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplararası	232,171	5	46,434	2,801	0,016
Bağımlı	Gruplariçi	14255,997	860	16,577		
	Toplam	14488,167	865			

Tablo 75'e göre ergenlerin bağımlı karar verme puanları aile gelir düzeyine göre anlamlı bir fark ($F_{(5,860)} = 2,801$, $p < ,05$) görülmüştür. Bu fark, betimsel istatistik tablosu olan Tablo 72 incelendiğinde, aile gelir düzeyi 8000TL-10000TL ($\bar{X}$ =30,14) olan öğrencilerin bağımlı karar verme puanlarının, 5856TL-8000TL ($\bar{X}$ =29,64), 3000TL-5856TL ($\bar{X}$ =29,03), 1290TL-3000TL ($\bar{X}$ =28,31), 1290TL ile altı ($\bar{X}$ =28,13) ve 10000TL ile üstü ($\bar{X}$ =28,00) arasında olanlara kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Bulgulara göre bağımlı karar verme puanlarının aile gelir düzeyi 8000TL-10000TL olan öğrencilerin aile gelir düzeyi 5856TL-8000TL, 3000TL-5856TL, 1290TL-3000TL, 1290TL ile altı ve 10000TL ve üstü arası olan öğrencilerden daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 76: Ergenlerin Kararsız Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Aile Gelir Düzeyine Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplararası	225,367	5	45,073	1,666	0,140
Kararsız	Gruplariçi	23300,418	861	27,062		
	Toplam	23525,785	866			

Tablo 76'ya göre ergenlerin kararsız karar verme puanları, aile gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir fark ($F_{(5,861)} = 1,666, p > ,05$) görülmemiştir. Buna göre kararsız karar verme puanlarının aile gelir düzeyine göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 77: Karar stratejileri ölçeğinin alt ölçek puanlarının yaşanılan yere göre ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri

	Bölge	N		SS	Min	Max
Mantıklı	Gazimağusa	218	23,39	4,72	12	37
	Lefkoşa	310	22,28	4,22	10	36
	Girne	160	22,95	4,98	13	38
	İskele	96	23,1	4,88	13	34
	Güzelyurt	83	23,7	3,89	16	32
İçtepesel	Gazimağusa	218	16,65	3,49	8	27
	Lefkoşa	310	17	3,52	9	25
	Girne	160	15,91	3,86	8	25
	İskele	96	16,89	2,87	11	24
	Güzelyurt	83	16,7	3,74	7	24
Bağımlı	Gazimağusa	218	28,76	3,82	16	38
	Lefkoşa	310	28,54	3,59	18	36
	Girne	160	28,55	4,09	20	37
	İskele	96	28,89	4,32	19	37
	Güzelyurt	83	28,62	5,95	20	59
Kararsız	Gazimağusa	218	26,39	4,79	13	39
	Lefkoşa	310	26,61	5,58	11	40
	Girne	160	26,57	5,45	15	39
	İskele	96	27,35	4,99	14	38
	Güzelyurt	83	26,14	4,52	19	34

4.5.6 Karar Stratejileri Ölçeğinin Alt Ölçek Puanlarının Yaşanılan Yere Göre

Tek Yönlü Varyans Analizi Tabloları

Tablo 78: Ergenlerin Mantıklı/Sistematik Karar Verme Alt Ölçek Puanlarının Yaşanılan Yere Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın	Kareler	sd	Kareler	F	P
	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
	Gruplararası	232,390	4	58,097	2,776	0,026
Mantıklı	Gruplariçi	18022,488	861	20,932		
	Toplam	18254,878	865			

Tablo 78'e göre ergenlerin mantıklı sistematik karar verme puanları yaşanılan yere göre anlamlı bir fark ($F_{(4,861)} = 2,776$, $p < ,05$) görülmüştür. Bu fark, betimsel istatistik tablosu olan Tablo 77 incelendiğinde, yaşanılan yer Güzelyurt ($\bar{X} = 23,7$) olan öğrencilerin mantıklı sistematik karar verme puan ortalamalarının, Gazimağusa ($\bar{X} = 23,39$), İskele ($\bar{X} = 23,10$), Girne ($\bar{X} = 22,95$) ve Lefkoşa ($\bar{X} = 22,28$) olanlara kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Bulgular doğrultusunda mantıklı sistematik karar verme puanları, yaşanılan yer Güzelyurt olan öğrencilerin yaşanılan yer Gazimağusa, İskele, Girne ve Lefkoşa olan öğrencilerden daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 79: Ergenlerin İçtepesel Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Yaşanılan Yere Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın	Kareler	sd	Kareler	F	P
	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması		
	Gruplararası	125,009	4	31,252	2,499	0,41
İçtepesel	Gruplariçi	10753,287	860	12,504		
	Toplam	10878,296	864			

Tablo79'a göre ergenlerin içtepesel karar verme puanları, yaşanan yere göre anlamlı bir fark ($F_{(4,860)} = 2,499, p >,05$) görülmemiştir. Buna göre içtepesel karar verme puanlarının yaşanan yere göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 80: Ergenlerin Bağımlı Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Yaşanılan Yere Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplararası	14,287	4	3,572	0,212	0,932
Bağımlı	Gruplarıçi	14473,881	861	16,811		
	Toplam	14488,167	865			

Tablo 80'e göre ergenlerin bağımlı karar verme puanları, yaşanan yere göre anlamlı bir fark ($F_{(4,861)} = 0,212, p >,05$) görülmemiştir. Buna göre bağımlı karar verme puanlarının yaşanan yere göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 81: Ergenlerin Kararsız Yaklaşım Alt Ölçek Puanlarının Yaşanılan Yere Göre ANOVA Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplararası	82,943	4	20,736	0,762	0,550
Kararsız	Gruplarıçi	23442,843	862	27,196		
	Toplam	23525,785	866			

Tablo 81'e göre ergenlerin kararsız karar verme puanları, yaşanan yere göre anlamlı bir fark ($F_{(4,862)} = 0,762, p >,05$) görülmemiştir. Buna göre kararsız karar verme puanlarının yaşanan yere göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Bölüm 5

TARTIŞMA VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmanın beş problemi üzerinde durularak bulgulara ilişkin tartışma ve sonuçlar sunulmaktadır:

5.1 KKTC Lise Öğrencilerinin Problem Çözme Beceri Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Çalışmada problem çözme envanterinden elde edilen bulgular ışığında ergenlerin problem çözme beceri düzeylerine ilişkin toplam puanlarından ve alt ölçek puanlarından farklı bulgular elde edilmiştir. Buna göre problem çözme becerileri envanterinin toplam puanının yüksek olması, problem çözme becerisinde etkili çözümler üretilmediği anlamına geldiğinden KKTC’de öğrenim gören lise öğrencilerinin problem çözme beceri düzeylerinin düşük olduğu söylenebilir. Bununla birlikte KKTC’de öğrenim gören ergenlerin PÇE’nin alt ölçeklerinden en sıklıkla kullanılan en az tercih edilene sırasıyla; aceleci yaklaşım, kaçınan yaklaşım, kendine güvenli yaklaşım, düşünen yaklaşım, planlı yaklaşım ve değerlendirici yaklaşım şeklindedir. Aceleci ve kaçınan yaklaşımın daha sık tercih edilmesi problemler karşısında etkili çözümler üretmediklerini destekler niteliktedir. Aynı zamanda aceleci ve kaçınan yaklaşımın daha sık kullanılmasıyla birlikte ergenlik dönemindeki bireylerin sosyal ilişkiler, aile, kariyer seçimi ve yaşamlarında karşılaştıkları önemli durumlarda doğru ve etkili kararlar vermelerini etkileyebilmektedir. Kendine güvenli yaklaşım, güvenli yaklaşım ve değerlendirici yaklaşımı daha az tercih etmeleri ise karşılaştıkları problemler karşısında yeterince

düşünüp değerlendirmeden ve kendinden emin olmadan hareket etmelerine neden olabilir. Batıgün ve Şahin (2003) 14-62 yaş arası bireylerle gerçekleştirdikleri araştırmalarında, 14-24 yaş aralığındaki bireylerin problem çözme becerilerinin yetersiz olduğu bulgularına ulaşmıştır. Bu araştırmanın bulguları da, Batıgün ve Şahin (2003) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın bulguları ile benzer niteliktedir.

5.2 KKTC Lise Öğrencilerinin Karar Verme Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Araştırma bulgularına göre KKTC'ye bağlı liselerde öğrenim gören ergenlerin karar verme stratejileri ölçeğinin alt ölçekleri incelendiğinde sırasıyla; bağımlı karar verme, içtepsel karar verme, kararsız karar verme ve mantıklı/sistemik karar verme stratejilerini kullandıkları görülmektedir. Bağımlı karar verme ve içtepsel karar verme alt ölçeklerinin birbirlerine çok yakın ve orta düzeyde oldukları görülmektedir. Ek olarak mantıklı/sistemik karar verme ise en az tercih ettikleri stratejidir. Bu durum KKTC liselerinde öğrenim gören ergenlerin kendi kararlarını vermek yerine başkalarının yardımıyla ve aynı zamanda yeterince düşünmeden anlık bir şekilde karar aldıkları söylenebilir. Mantıklı/sistemik karar vermenin en az tercih edilmesi ise lise öğrencilerinin karar almalarını gerektiren durumlar karşısında elde edilecek bilgileri yeterince edinmeden, değerlendirme yapmadan ve sonuçlarını düşünmeden karar almalarını etkileyebilmektedir. Acat ve Dereli (2012) bu araştırmada elde edilen bulguların aksine, araştırmalarında mantıklı/sistemik karar verme stratejisini öğrencilerin daha fazla tercih ettiğini tespit etmiştir. Aynı zamanda Şahin (2010) ise, içtepsel, bağımlı ve kararsız karar verme stratejilerinin daha az kullandıklarını saptamıştır. Bu sonucun nedeni, azınlık gruplarda ve nüfusu kalabalık olmayan toplumlarda bağımlılığın yüksek çıkmasından

kaynaklanmaktadır (Kağan, 1999). Bir diğer nedeni ise anne-babanın karar verme stratejilerinin benimsenmesinden kaynaklanıyor olabilir.

5.3 Ergenlerdeki Problem Çözme Becerileri İle Karar Verme Stratejileri Arasında Anlamlı Bir İlişki Olup Olmadığına Dair Bulguların Tartışma ve Yorumu

Uygulanan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı Analiz sonucunda, ergenlerin PÇE toplam puanı, PÇE alt ölçeklerinin puanları ve KSÖ alt ölçek puanları arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu görülmüştür.

PÇE toplam puanı ile PÇE kaçınan alt ölçeği hariç tüm alt ölçekler ve mantıklı/sistemik karar verme alt ölçeği arasında manidar bir ilişkiye rastlanmıştır. PÇE toplam puan ile kaçınan yaklaşım, içtepesel karar verme, bağımlı karar verme ve kararsız karar verme alt ölçekleri arasında ise negatif yönlü anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır. PÇE toplam puanının artması, problem çözmedeki yetersizliği gösterdiğinden öğrencilerin karşılaştıkları sorunlar karşısında kararsız kaldıkları, diğer bireylere danışmak zorunda kaldıkları ve bilgi eksikliği ile hareket ettiklerine işaret edebilmektedir. Bu durumda problem çözme becerileri yetersiz olan öğrencilerin problemler karşısında problemi anlamaya çalıştıkları, sonuçları inceledikleri, kendilerini yeterli buldukları, bilgileri değerlendirerek çözüme ulaştıkları ve sistemik adımlarla hareket ettikleri varsayılmakla birlikte, aynı zamanda akla gelen ilk çözüme başvurdukları da düşünülebilir. Bununla birlikte problem çözmede yetersiz olan öğrencilerin içlerinden geldiği gibi davranmadan, diğer bireylerin fikirlerine ihtiyaç duymadan ve kararsızlık yaşamadan karar verdikleri de görülmektedir.

Acelecı yaklaşım alt ölçeği ile düşünen yaklaşım, kaçınan yaklaşım, içtepesel ve kararsız karar verme alt ölçekleri aralarında olumlu yönde manidar ilişki

bulunurken, düşünen yaklaşım ve mantıklı/sistemik karar verme alt ölçekleri arasında negatif yönlü anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Değerlendirici yaklaşım, kendine güvenli yaklaşım, planlı yaklaşım ve bağımlı karar verme alt ölçekleri arasında ise bir ilişkiye rastlanamamıştır. Sonuçlar doğrultusunda problem karşısında aklına gelen ilk yolu deneyen öğrencilerin, problemin sonuçlarını düşünerek ve yetersiz bilgi toplayarak problemi çözmeye çalıştıkları, içlerinden geldiği gibi karar verdikleri ve kararsızlık yaşadıkları görülmektedir. Bir başka deyişle; öğrencilerin sorunlar karşısında çözüm üretmek için çaba harcamak yerine, sorunlardan kaçtıkları ya da net bir çözüm üretmedikleri düşünülebilir. Bununla birlikte, problemler karşısında yeterince düşünen ve mantıklı kararlar alan bireylerin ani kararlardan kaçındıkları varsayılabilir.

Düşünen yaklaşım alt ölçeği ile değerlendirici yaklaşım, kendine güvenli yaklaşım, planlı yaklaşım ve mantıklı/sistemik karar verme alt ölçekleri arasında manidar bir ilişki tespit edilmiştir. Düşünen yaklaşım alt ölçeği ile kaçınan yaklaşım, içtepisel karar verme, bağımlı karar verme kararsız karar verme alt ölçekleri arasında ise negatif yönlü bir ilişkiye rastlanmıştır. Bulgular ışığında problem karşısında ayrıntılı düşünen öğrencilerin aynı zamanda kendilerine güvendikleri, verileri inceleyerek problemin çözümüne ulaştıkları ve ayrıntılı hesaplamalar yaparak karar verdikleri görülmektedir. Yine ayrıntılı düşünen öğrencilerin yetersiz bilgiler ile problemi çözmeye çalışmadıkları, içlerinden geldiği gibi karar vermedikleri, diğer bireylere ihtiyaç duymadan ve kararsızlık yaşamadan karar verdikleri de görülebilmektedir. Bu durumda karşısına çıkan engelleri aşmak için, kendinden emin, planlı ve sistemik bir şekilde hareket eden bireylerin engelleri detaylı bir şekilde incelediği varsayılabilir. Karar vermenin getirdiği stres karşısında ergenlik dönemindeki bireylerin kendi çözüm yollarını üretmek yerine

diğer bireylere ihtiyaç duymaları, stres yaratan durumdan uzaklaşma ihtiyacıyla birlikte yeterince düşünmeden hareket ettikleri varsayılabılır.

Kaçınan yaklaşım alt ölçeği ile içtepisel, bağımlı ve kararsız karar verme alt ölçekleri arasında manidar bir ilişkiye rastlanmıştır. Bunun aksine, değerdendirici yaklaşım, kendine güvenli yaklaşım ve mantıklı sistematik karar verme alt ölçekleri arasında negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Problem karşısında yeterli bilgi toplamayı düşünmeyen ergenlerin içlerinden geldiği gibi ve kararsızlık yaşadıkları görülmektedir. Aynı zamanda yeterli bilgi toplamayı düşünmeyen ergenlerin, çözümün sonuçlarını yeterince düşünmedikleri, kendilerine yeterince güvenmedikleri ve seçenekleri doğru şekilde elemeyen karar verdikleri görülebilmektedir. Ergenlik döneminin getirdiği karmaşık dönemde sorun yaratan durumlarla uğraşmak yerine ilginin başa bir yere yönelmesi, erteleme davranışlarını da beraberinde getirebilmektedir. Böylece ertelenen sorunlar karşısında ergen bireyler ani kararlar vermek durumunda kalabilmekte veya kararsızlık yaşayarak diğer bireylerin fikirlerine ihtiyaç duyabilmektedirler.

Değerdendirici yaklaşım alt ölçeği ile kendine güvenli yaklaşım, planlı yaklaşım ve mantıklı karar verme alt ölçekleri arasında anlamlı ilişki bulunurken, bağımlı karar verme alt ölçeği arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Değerdendirici yaklaşım alt ölçeği ile içtepisel ve kararsız alt ölçekleri arasında ise manidar bir ilişkiye rastlanamamıştır. Sonuçlar doğrultusunda çözüm için tüm seçenekleri ayrıntılı bir şekilde değerdendiren öğrencilerin kendilerine inandıkları, çözüm için planlı bir şekilde seçenekler üzerinde durdukları ve karar verirken seçenekleri iyice değerdendirerek karar verdikleri görülmektedir. Bununla birlikte seçenekleri iyice değerdendiren öğrencilerin diğer bireylerin fikirlerine daha az ihtiyaç duydukları da saptanmıştır. Bu durum, yaşamlarında zorluk yaratan

durumları dikkatlice inceleyen lise öğrencilerinin aynı zamanda planlı bir şekilde sorunu çözmeye yöneldiklerini, mantık çerçevesinde hareket ettiklerini ve kendinden emin bir şekilde soruna yöneldikleri anlamına gelebilmektedir. Ayrıca, sorunları iyice değerlendiren ergenlerin ani kararlar almadıkları ve başkalarının kendileri yerine fikir üretmelerine ihtiyaç duymadıkları düşünülebilir.

Kendine güvenli yaklaşım alt ölçeği ile planlı yaklaşım ve mantıklı/sistemik karar verme alt ölçekleri arasında anlamlı bir ilişki görülürken, kararsız karar verme ve bağımlı karar verme alt ölçekleri arasında negatif yönlü manidar bir ilişki bulunmuştur. Kendine güvenli yaklaşım alt ölçeğiyle içtepisel karar verme alt ölçeği arasında ise negatif yönlü düşük bir ilişki tespit edilmiştir. Bulgular ışığında çözüm için kendini yeterli bulan ergenlerin, soruna planlı bir şekilde yanıştığı ve seçenekleri değerlendirerek karar verdikleri saptanmıştır. Yine çözüm için kendini yeterli gören ergenlerin kararsızlık yaşamadıkları ve daha az diğer bireylerin fikirlerine ihtiyaç duydukları tespit edilmiştir. Bir başka deyişle, attığı adımlardan emin olan lise öğrencilerinin aynı zamanda planlı bir şekilde hareket ettikleri, yeterince bilgi sahibi olduktan sonra sorunu çözmeye yöneldikleri söylenebilir. Bununla birlikte kendinden emin hareket eden bireylerin daha az kararsızlık yaşadıkları ve başka bireylerin yardımına daha az ihtiyaç duydukları düşünülebilir.

Planlı yaklaşım alt ölçeği ile mantıklı/sistemik karar verme alt ölçeği arasında anlamlı bir ilişki bulunmuş, bağımlı karar verme ve kararsız karar verme alt ölçekleri ile negatif yönlü anlamlı ilişki görülmüştür. Planlı yaklaşım alt ölçeği ile içtepisel karar verme alt ölçeği arasında ise düşük düzeyde negatif yönlü ilişki tespit edilmiştir. Bu durumda, probleme dikkatlice yaklaşan ergenlerin seçenekleri eleyerek arar aldıkları, diğer bireylere ihtiyaçlarının olmadığı, kararsızlık yaşamadıkları ve ani kararlar vermedikleri görülmektedir.

Mantıklı/sistematiik karar verme alt ölçeği ile kararsız karar verme alt ölçeği arasında manidar bir ilişki tespit edilirken, bağımlı karar verme alt ölçeği arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki görölmüştür. Mantıklı/sistematiik karar verme alt ölçeği ile içtepiisel karar verme alt ölçeği arasında ise manidar bir ilişki saptanamamıştır. Sonuçlara göre seçenekleri iyice inceleyerek karar veren öğrencilerin kararsızlık yaşadıkları ve diğer bireylerin düşüncelerine daha az ihtiyaç duyarak karar verdikleri görölmektedir. Başka bir deyişle, karar gerektiren durumlar karşısında yeterince bilgi toplayıp avantaj ve dezavantajları iyice değerlendirerek hareket eden ergenlerin daha az kararsızlık yaşadıkları ve başkalarının yardımına daha az ihtiyaç duydıkları düşünölebilir.

İçtepiisel karar verme alt ölçeği ile kararsız karar verme alt ölçeği arasında manidar bir ilişki bulunmuş, bağımlı karar verme alt ölçeği ile ilişkiye rastlanamamıştır. Bulgular doğrultusunda içinden geldiği gibi, düşünmeden karar veren öğrencilerin kararsızlık yaşadıkları görölmektedir. Yeterince düşünmeden karar veren ergen bireylerin aynı zamanda kararsız kaldıkları ve kararsızlıktan kurtulmak için akla gelen ilk seğeneğe yöneldikleri de düşünölebilir.

Bağımlı karar verme alt ölçeği ile kararsız karar verme alt ölçeği arasında ise manidar bir ilişki görölmüştür. Bu durumda, diğer bireylerin fikirleri doğrultusunda karar alan ergenlerin daha fazla kararsızlık yaşadıkları görölmektedir. Bir diğer değişle, diğer bireylere danışarak karar veren ergenlerin, daha sık kararsızlık yaşadıkları veya kararsızlıktan kurtulmak için diğer bireylerin fikirlerine ihtiyaç duydıkları varsayılabılır.

5.4 Ergenlerin Problem Çözme Becerileri Ölçeğinin Toplam Puanları İle Problem Çözme Becerileri Ölçeğinin Alt Ölçekleri Puanlarının Sosyo-demografik Değişkenlere Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine Dair Bulguların Tartışma ve Yorumu

Tek yönlü varyans analizi sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda PÇE toplam puan ve PÇE alt ölçeklerinin sosyo-demografik değişkenlere göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

KKTC'ye bağlı liselerde öğrenim gören ergenlerin kendine güvenli yaklaşım alt ölçek puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark görülmüştür. Kız öğrencilerin kendine güvenli yaklaşım alt ölçek puanlarının erkek öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu araştırmadaki bulguların aksine, Ünüvar (2003) erkek öğrencilerin kendine güvenli yaklaşımı erkeklerin daha fazla kullandığını saptamıştır.

Kız öğrencilerin kendine güvenli yaklaşımı tercih etmelerinin altında şema terapinin erken dönem uyumsuz şemalarından başarısızlık şeması olduğu düşünülebilir. Başarısızlık şemasına sahip bireyler akran çevresine göre kendilerini yetersiz olarak algılamakta ve kendilerini beceriksiz, bilgisiz ve başarısız algılamaktadırlar (Rafaeli, Bernstein & Young, 2011/2012). KKTC'ye bağlı liselerde öğrenim gören kız öğrencilerin kendine güvenli yaklaşımı daha fazla tercih etmelerinin nedeni, ataerkil bir toplumda erkeklerin daha başarılı oldukları düşüncesini kabul ederek, kendilerinin de başarılı ve yeterli olduklarına yönelik uyum geliştirmiş olmaları ve buna uygun olarak kendilerine daha fazla güvendikleri varsayılabilir.

KKTC'de öğrenim gören lise öğrencilerinin aceleci yaklaşım alt ölçeği puanlarında sınıflara göre anlamlı bir fark görülmüştür. 12. sınıfların aceleci

yaklaşım alt ölçek puanlarının 9. sınıflardan, 10. sınıflardan ve 11. sınıflardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu çalışma bulgularının aksine, Doğan (2009) aceleci yaklaşım alt ölçeği puanlarında sınıflara göre bir fark tespit edememiştir. 12. sınıf öğrencilerinin aceleci yaklaşımı daha fazla kullanmalarının nedeni, lisenin bitiyor olması ve önlerinde birçok seçeneğin var olmasından dolayı oluşan karmaşanın getirdiği aceleci davranma eğilimi olduğu varsayılabılır.

Elde edilen bulgular doğrultusunda 12. sınıfların kaçınan yaklaşım alt ölçek puanlarının 10. sınıflardan, 11. sınıflardan ve 9. sınıflardan daha yüksek olduğu söylenebilir. Güzel (2014) ise bu araştırmada olduğu gibi kaçınan yaklaşım alt ölçek puanları ile sınıf değişkeni arasında fark bulurken, bu araştırmadan farklı olarak kaçınan yaklaşımı 10. sınıfların 9, 11. ve 12. sınıflardan daha fazla kullandığını saptamıştır. 12. sınıfların kaçınan yaklaşımı daha fazla tercih etmelerinin altında, meslek seçimi ve lise sonrası dönem ile ilgili kaygıların artmasından dolayı daha kaçınan davranışlar sergiliyor olmaları olabilir.

9. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin düşünen yaklaşım alt ölçeğinden aldıkları puanların diğer sınıflardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Çeşit (2011) araştırmasında bu araştırmaya benzer şekilde düşünen yaklaşım alt ölçeği ile sınıf değişkeni arasında bir fark bulmuş ancak bu araştırmadan farklı olarak 12. sınıfların düşünen yaklaşımı daha fazla kullandıklarını tespit etmiştir. Benzer şekilde 9. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin kendine güvenli ve planlı yaklaşım alt ölçek puanlarının diğer sınıflardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Korkut (2002) gerçekleştirdiği araştırmasında, bu sonuçları destekleyen şekilde yaşları daha küçük olan ergenlerin problem çözme becerileri bakımından daha başarılı olduklarını tespit etmiştir. 9. sınıfların düşünen yaklaşımı daha fazla tercih etmelerinin nedeni son sınıf öğrencileri gibi karmaşık bir döneme henüz girmemiş olmaları veya bilgilerin henüz artmadığı

bir dönemde olduklarından daha fazla düşünmeye ihtiyaçları olduğundan kaynaklanabilir. Bununla birlikte 9. Sınıfta öğrenim gören lise öğrencilerinin kendine güvenli ve planlı yaklaşımlarını daha fazla kullanmaları, daha az başarısızlık deneyimiyle karşılaşmalarından ve daha az gelecek kaygısı taşımalarından kaynaklanıyor olduğu varsayılabilir.

Araştırmada PÇE toplam puan ve PÇE alt ölçeklerinin anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır. Gölgeleyen (2011) de gerçekleştirdiği araştırmada bu bulgulara benzer bir sonuç elde etmiştir. KKTC'ye bağlı liselerde öğrenim gören ergenlerin anne eğitim düzeyine göre bir farkın oluşmaması KKTC'deki okuryazarlık düzeyinin yüksek olmasından kaynaklanabilir (<http://www3.csgb.gov.tr/csgbPortal/diyih.portal?page=ulkeler&id=kktc> Erişim tarihi: 15.01.2017).

Elde edilen bulgulara göre kendine güvenli yaklaşım alt ölçek puanları, baba eğitim düzeyi okur-yazar ve ilköğretim düzeyinde olan öğrencilerin baba eğitim düzeyi ortaokul, lise ve üniversite-üniversite üstü olan öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Çalışmada elde edilen bulguların aksine Gökbüzoğlu (2008), Gölgeleyen (2011) ve Kutlu (2014) gerçekleştirdikleri araştırmalarında problem çözme becerileri ile baba eğitim düzeyi arasında bir ilişki bulamamıştır. Baba eğitim düzeyi okur-yazar ve ilköğretim olan öğrencilerin kendine güvenli yaklaşım alt ölçek puanlarının daha yüksek olmasının nedeni şema terapinin erken dönem uyumsuz şemalarından başarısızlık şeması olduğu düşünülebilir. Başarısızlık şemasına sahip bireyler akran çevresine göre kendilerini yetersiz olarak algılamakta ve kendilerini beceriksiz, bilgisiz ve başarısız algılamaktadırlar (Rafaeli, Bernstein & Young, 2011/2012).

Babanın eğitim seviyesinin düşük olmasıyla öğrencilerin kendilerini daha az yeterli hissetmelerine ve buna karşılık başarılı, bilgili ve becerikli olabilmek adına uyum geliştirmelerine neden olmuş olabilir. Dolayısıyla baba eğitim düzeyi düşük olan öğrenciler, kendine güvenli yaklaşımı daha fazla kullanarak kendilerini geliştirip daha başarılı hissettikleri varsayılabilir.

Bulgulara göre problem çözme envanteri toplam puanlarının aile gelir düzeyi 10000TL ve üzeri olan öğrencilerin aile gelir düzeyi 1290TL ve altı, 1290TL-3000TL, 3000TL-5856TL, 5856TL-8000TL ve 8000TL-10000TL arası olan öğrencilerden daha yüksek olduğu söylenebilir. Problem çözme envanteri toplam puanlarının yüksek olması, problem çözümedeki başarısızlığa işaret ettiğinden aile gelir düzeyi 10000 ve üzeri olan öğrencilerin sorunlar karşısında etkili çözüm yolları üretemedikleri düşünülebilir. Bu durum aile gelir düzeyinin artmasıyla olanakları da artan öğrencilerin aynı zamanda sorunlarından daha fazla kaçmalarına veya aile beklentilerinin artmasıyla daha fazla sorunun oluşmasına neden olabilir. Yılmaz (2016) gerçekleştirdiği araştırmada problem çözme becerileri ile aile gelir düzeyi arasında anlamlı bir fark bulmuştur.

Araştırma sonuçlarına göre, düşünen yaklaşım alt ölçek puanlarının aile gelir düzeyi 10000TL ve üzeri olan öğrencilerin aile gelir düzeyi, 1290TL ve altı, 5856TL-8000TL, 1290TL-3000TL, 3000TL-5856TL, ve 8000TL-10000TL arası olan öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Aile gelir düzeyi 10000TL ve üzeri olan öğrencilerin düşünen yaklaşımı ağırlıklı olarak kullanmalarının nedeni ailenin sunduğu olanakların daha fazla olmasıyla birlikte problemlerin de artması ve buna bağlı olarak sorunlar karşısında daha fazla düşünmeye ihtiyaç duyulduğu varsayılabilir. Kat (2009) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ise bulguların aksinde aceleci yaklaşım alt ölçeği ile gelir düzeyi ile anlamlı bir saptamıştır.

Bulgulara göre kaçınan yaklaşım alt ölçek puanlarının, aile gelir düzeyi 3000TL-5856TL arasında olan öğrencilerin, 1290TL-3000TL, 8000TL-10000TL, 1290TL ve altı, 5856TL-8000TL, 10000TL ve üzeri olan öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Kaçınan yaklaşımı kullanan öğrencilerin ortalama aile gelir düzeyine sahip olmaları, olanakların ne çok fazla ne de çok az olmasından kaynaklanabilir. Böylece karşılaştığı problemleri çözmek için olanakları sınırlı olan, ancak elinde bir takım seçenekleri olan öğrencilerin daha fazla kaçınan davranışlar sergilediği varsayılabilir. Araştırma bulgularının aksine Gölgeleyen (2011) ise aile gelir düzeyine göre anlamlı bir fark bulamamıştır.

Elde edilen bulgular ışığında, planlı yaklaşım alt ölçek puanlarının aile gelir düzeyi 10000TL ve üstü olan öğrencilerin, 1290TL ve altı, 3000TL-5856TL, 1290TL-3000TL, 5856TL-8000TL ve 8000TL-10000TL arasında olan öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Aile gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin planlı yaklaşımı kullanmalarının nedeni yüksek standartların ve beklentilerin getirdiği zorluklara karşı geliştirilen bir yaklaşım olabilir. Kutlu (2014) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ise bu araştırma sonuçlarının aksine problem çözme becerileri ile aile gelir düzeyi arasında anlamlı bir farklılık saptanamamıştır.

Araştırma sonuçlarına göre, aceleci yaklaşım ve kaçınan yaklaşım alt ölçeklerinin puanları, yaşanan yer Güzelyurt olan öğrencilerin diğer bölgelere oranda yüksek olduğu görülmektedir. Güzelyurt bölgesinde yaşayan öğrencilerin, bilişsel davranışçı terapinin çaresizlik temel inancına uygun bir şekilde aceleci ve kaçınan yaklaşımı benimsedikleri varsayılabilir. Çaresizlik temel inancına sahip bireyler kendilerini kapana kısılmış, diğerlerine kıyasla daha zayıf, yetersiz ve sıkışmış algılamaktadırlar (Türkçapar, 2008; Beck, 2015).

Güzelyurt bölgesinin küçük bir bölge olması, diğer şehirlere oranla daha az olanaklarının olması ve ergenlik dönemindeki genç nüfus için sosyal faaliyetlerin yetersiz olduğu düşünüldüğünde, bu bölgede yaşayan ergenlerin çaresizlik temel inancına sahip olabilecekleri ve buna bağlı olarak problemlerin çözümünde kaçınan ve aceleci davranabilecekleri varsayılabilir.

Güzelyurt bölgesinde yaşayan öğrencilerin aynı zamanda düşünen yaklaşım, değerlendirici yaklaşım ve planlı yaklaşım alt ölçeklerinden aldıkları puanlar diğer bölgelere oranla daha yüksek çıkmıştır. Güzelyurt bölgesinde yaşayan öğrencilerin sosyal faaliyetlerinin diğer bölgelere oranla daha az olması, aile ve akran ilişkilerinin daha fazla gelişmesine katkı sağlamış olabilir. Diğer bir deyişle problemler karşısında yeterince düşünmeye, problemleri değerlendirmeye, çözüme yönelik planlara daha fazla zaman ayırdıkları ve çevrelerinden daha fazla destek aldıkları varsayılabilir.

Araştırma verilerine göre PÇE'nin kendine güvenli yaklaşım alt ölçek puanları, yaşanılan yer Girne olan öğrencilerin yaşanılan yer Güzelyurt, Lefkoşa, Gazimağusa ve İskele olan öğrencilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Girne bölgesinin yaşam standartlarının daha fazla olması, sosyal aktivitelerin ergenler bakımından yeterli düzeyde olması ve ergenler bireyler için bir çok olanağın bulunmasından dolayı Girne bölgesinde yaşayan öğrencilerin sorunlara özgüven seviyeleri daha yüksek yaklaştıkları düşünülebilir. Ertek (2014) tarafından gerçekleştirilen araştırma sonuçlarında da problem çözme becerileri ile yaşanılan yer değişkeni bakımından anlamlı farklar olduğu görülmüştür.

5.5 Ergenlerin Karar Stratejileri Ölçeğinin Alt Ölçekleri Puanlarının Sosyo-demografik Değişkenlere Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine Dair Bulguların Tartışma ve Yorumu

Tek yönlü varyans analizi sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda KSÖ alt ölçeklerinin sosyo-demografik değişkenlere göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

KKTC Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet liselerinde, 2015-2016 yılında öğrenim gören lise öğrencilerinden edinilen veriler ışığında, erkek öğrencilerin kararsız karar verme alt ölçek puanlarının kız öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırma bulgularından farklı olarak Karaçay (2015) ise kararsız karar verme alt ölçeğinden kızların daha yüksek puan aldıklarını saptamıştır. Bu durum şema terapinin erken dönem uyumsuz şemalarından bağımlılık/yetersizlik şemasıyla açıklanabilir. Bağımlılık/yetersizlik şemasına sahip bireyler, günlük sorunların üstesinden gelemeyecekleri, sorunlara çözümler bulamayacakları ve iyi kararlar veremeyecekleri düşüncesini taşırlar (Rafaeli, Bernstein & Young, 2011/2012). Erkek öğrencilerin kararsız karar verme stratejilerini daha fazla kullanmaları, ataerkil toplumun getirdiği beklentileri karşılamanın getirdiği karmaşadan kaynaklandığı varsayılabilir.

Çalışmada elde edilen bulgulara göre karar verme stratejileri ile sınıf değişkeni incelendiğinde 9. sınıfların mantıklı sistematik karar verme alt ölçek puanlarının 10. sınıflardan, 12. sınıflardan ve 11. sınıflardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Benzer şekilde Akıntuğ ve Birol (2011) KKTC'de gerçekleştirdikleri araştırmalarında, 9. sınıfların mantıklı karar verme stratejisini en fazla kullandıklarını saptamıştır. Bu durum 9. sınıfa devam eden öğrencilerin daha az gelecek kaygısı yaşadıkları ve karar vermeleri gereken konuların daha az karmaşık olmasından

kaynaklanıyor olabilir. Başka bir deyişle gelecek kaygısının az olması ve karar gerektiren konuların karmaşık olmayışının etkisiyle, karar gerektiren durum hakkında yeterince bilgi toplanarak hareket edildiği düşünülebilir.

Çalışma bulgularına göre bağımlı karar verme stratejisini 10. sınıfların diğer sınıflara oranla daha fazla kullandıkları görülmektedir. Araştırma sonuçları ile benzer şekilde, Karaçay (2015) tarafından gerçekleştirilen araştırmada da 10. Sınıfların bağımlı karar verme stratejisini daha fazla kullandıkları görülmüştür. Bu durum şema terapinin erken dönem uyumsuz şemalarından onay arayıcılık/kabul arayıcılık şemasıyla açıklanabilir. Onay/kabul arayıcılık şemasına sahip bireyler diğer insanların onayına ve kabulüne ihtiyaç duyarak, diğer bireylere uyum gösterme davranışlarında bulunurlar (Rafaeli, Bernstein & Young, 2011/2012). KKTC liselerinde öğrenim gören 10. sınıf öğrencilerinin bağımlı karar verme stratejisini daha fazla kullanmaları, diğer bireylerin kabulüne daha fazla ihtiyaç duydukları anlamına gelebilir. Bir diğer ifadeyle 10. sınıfın bir geçiş dönemi olduğu varsayılırsa kararlarını alırken diğer bireylerin görüş ve onayını alma ihtiyaçlarının daha fazla olduğu söylenebilir.

Anne eğitim düzeyine göre karar verme stratejileri incelendiğinde, anne eğitim düzeyi üniversite ve üzeri olan lise öğrencilerinin diğer anne eğitim düzeylerine kıyasla bağımlı karar verme stratejisini daha fazla kullandıkları görülmektedir. Taşgıt (2012) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ise karar verme düzeyi ile anne eğitim düzeyi arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bağımlı karar verme stratejisi şema terapinin erken dönem uyumsuz şemalarından onay arayıcılık/kabul arayıcılık şemasıyla benzerlik göstermektedir. Onay/kabul arayıcılık şemasına sahip bireyler diğer insanların onayına ve kabulüne ihtiyaç duyarak, diğer bireylere uyum gösterme davranışlarında bulunurlar (Rafaeli,

Bernstein & Young, 2011/2012). Eğitim seviyesi yüksek olan annelerin, ergenlik dönemindeki çocuklarına beklentilerini daha fazla yansıtıyor olabilirler. Böylece anne eğitim seviyesi yüksek olan ergenler annelerinin beklentilerine yönelik hareket edebilirler.

Araştırma bulgularına göre bağımlı karar verme alt ölçek puanları, baba eğitim düzeyi üniversite ve üstü düzeyinde olan öğrencilerin baba eğitim düzeyi ortaokul, lise ve okuryazar-ilkokul düzeyinde olan öğrencilerden daha yüksek olduğu söylenebilmektedir. Karaçay (2015) bu araştırmadan farklı olarak baba eğitim düzeyi okuryazar ve okuryazar olmayan öğrencilerin bağımlı karar verme stratejisini kullandıklarını saptamıştır. Lise öğrencilerinin baba eğitim düzeyinin artmasıyla birlikte bağımlı karar verme stratejilerini kullanmaları, eğitim seviyesi yüksek babaların çocuklarına yükledikleri sorumlulukların ve beklentilerin fazla olmasından kaynaklanabilir.

Bulgular bakıldığında, aile gelir düzeyi 8000TL-10000TL arasında olan öğrencilerin içtepsel ve bağımlı karar verme stratejilerini kullandıkları görülmektedir. Araştırmanın aksine, Aktaş (2016) tarafından gerçekleştirilen araştırmada aile gelir düzeyi bakımından bir fark bulunamamıştır. Bu durum aile gelir düzeyinin ortalamanın üstünde olmasıyla birlikte, ailenin çocuklarına sundukları olanakların da artmasına neden olabilir. Ailenin sunduğu olanakların artması, karar gerektiren durumların çoğalması anlamına gelebileceğinden seçenekler üzerinde yeterince düşünülmeden ve ailenin ya da çevrenin onayına ihtiyaç duyularak karar verildiği düşünülebilir.

Yaşanılan yer değişkenine göre mantıklı sistematik karar verme alt ölçek puanları, yaşanılan yer Güzelyurt olan öğrencilerin yaşanılan yer Gazimağusa, İskele, Girne ve Lefkoşa olan öğrencilerden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu

durum Güzelyurt bölgesinin diğer bölgelere oranla nüfusunun daha az olmasından kaynaklanabilir. Bir başka deyişle ergenlik dönemindeki bireylerin karar gerektiren durumlar karşısında başka işlerle meşgul olmaktan çok, karar gerektiren durumlar hakkında daha detaylı düşünerek bilgi toplama sürecine girmeleri şeklinde açıklanabilir.

Bölüm 6

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmanın amacı KKTC Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet liselerinde öğrenim gören ergenlerin problem çözme becerileriyle karar verme stratejilerinin belirlenmesi ve aralarındaki ilişkiyi incelemektir. Bununla birlikte liselerde öğrenim gören öğrencilerin problem çözme becerilerinin ve karar verme stratejilerinin sosyo-demografik değişkenlere göre (cinsiyet, sınıf, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, aile gelir düzeyi ve yaşanılan bölge) farkını incelemeyi amaçlamaktadır.

6.1 Sonuçlar

- KKTC liselerinde öğrenim gören ergenlerin problem çözme becerilerinde yetersiz oldukları görülmüştür. Problem çözme envanterinin alt ölçeklerinden en fazla kullanılan en az kullanılan sırası ile şu şekildedir; aceleci, düşünen, kaçınan, değerlendirici, kendine güvenli ve planlı yaklaşım.
- Ergenlerin karar verme strateji düzeylerine ilişkin bulgularda en fazla bağımlı karar verme stratejisini kullandıkları, daha sonra ise sırasıyla içtepisel, kararsız ve mantıklı/sistemik karar verme stratejilerini kullandıkları tespit edilmiştir.
- Problem çözme becerileri envanteri ile karar verme stratejisi arasında manidar bir korelasyon bulunmuştur.
  - Problem çözme envanteri toplam puanı ile düşünen, değerlendirici, kendine güvenli, planlı yaklaşım ve mantıklı/sistemik karar verme alt ölçekleri arasında

anlamli bir iliŒki bulunmuŒ, kaçınan yaklaŒım, içtepisel, bağımlı ve kararsız karar verme alt ölçekleri arasında ise ter yönde manidar bir korelasyon tespit edilmiŒtir.

○ Aceleci yaklaŒım alt leği ile kaçınan yaklaŒım, içtepisel ve kararsız karar verme arasında manidar bir iliŒki tespit edilmiŒ, dŒünen yaklaŒım ile mantıklı sistematik karar verme alt ölçekleri arasında ters yönde manidar bir korelasyon grlmŒtr. Ayrıca değerlendirici yaklaŒım, kendine güvenli yaklaŒım, planlı yaklaŒım ve bağımlı karar verme alt ölçekleri arasında anlamli bir iliŒkiye rastlanamamıŒtır.

○ DŒünen yaklaŒım alt leği ile değerlendirici, kendine güvenli, planlı yaklaŒım ve mantıklı/sistematik karar verme alt ölçekleri arasında manidar bir iliŒki bulunmuŒ, kaçınan yaklaŒım, içtepisel, bağımlı ve kararsız karar verme alt ölçekleri arasında ters yönlü manidar bir iliŒki saptanmıŒtır.

○ Kaçınan yaklaŒım alt leği ile içtepisel, bağımlı ve kararsız karar verme alt ölçekleri arasında manidar bir korelasyon bulunmuŒ, değerlendirici, kendine güvenli, planlı yaklaŒım ve mantıklı/sistematik karar verme alt ölçekleri arasında ters yönde manidar bir korelasyon tespit edilmiŒtir.

○ Değerlendirici yaklaŒım alt leği ile kendine güvenli, planlı ve mantıklı/sistematik karar verme alt ölçekleri arasında manidar bir korelasyon saptanmıŒ, bağımlı karar verme alt leği arasında ters yönlü manidar bir korelasyon grlmŒtr. İçtepisel ve kararsız karar verme alt ölçekleriyle ise manidar bir iliŒkiye rastlanamamıŒtır.

○ Kendine güvenli yaklaŒım alt leği ile planlı yaklaŒım ve mantıklı/sistematik karar verme alt ölçekleri arasında manidar bir korelasyon bulunmuŒ, içtepisel, bağımlı ve kararsız karar verme alt ölçekleri arasında ters yönde manidar bir korelasyon saptanmıŒtır.

- Planlı yaklaşım alt ölçeği ile mantıklı/sistemik karar verme alt ölçeği arasında manidar bir korelasyon bulunmuş, içtepesel, bağımlı ve kararsız karar verme alt ölçekleri arasında ters yönlü anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır.
- Mantıklı/sistemik alt ölçeği ile bağımlı ve kararsız karar verme alt ölçekleri arasında ters yönlü manidar bir ilişki bulunurken, içtepesel karar verme alt ölçeği arasında manidar bir ilişkiye rastlanamamıştır.
- İçtepesel ile kararsız karar verme alt ölçeği arasında manidar bir ilişki görülmüş, bağımlı karar verme alt ölçeği arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanamamıştır.
- Bağımlı ile kararsız karar verme alt ölçeği arasında olumlu yönde manidar bir farklılığa rastlanmıştır.
- Lise öğrencilerinin problem çözme becerileri toplam puanları ile alt ölçeklerinden elde edilen bulgular doğrultusunda sosyo-demografik değişkenlere göre bazı farklar bulunmuştur;
  - Cinsiyet değişkenine göre kendine güvenli yaklaşımı kız öğrencilerin daha fazla kullandığı bulunmuştur. Aceleci, düşünen, kaçınan, değerlendirici ve planlı yaklaşım alt ölçeklerinin ise cinsiyet değişkeniyle manidar bir farkı bulunamamıştır.
  - Sınıf değişkenine göre problem çözme envanteri toplam puanından 9. sınıfların daha yüksek puan aldığı tespit edilmiştir. Aceleci yaklaşım alt ölçeğinden 12. sınıflar, düşünen yaklaşım alt ölçeğinden 9. sınıflar, kaçınan yaklaşım alt ölçeğinden 12. sınıflar, kendine güvenli yaklaşım alt ölçeğinden 9. sınıflar ve planlı yaklaşım alt ölçeğinden 9. sınıflar daha yüksek puanlar elde ettiği saptanmıştır. Sınıf değişkeni ile değerlendirici yaklaşım alt ölçeği arasında manidar bir fark bulunamamıştır.

- Anne eğitim düzeyi değişkeni ile problem çözme envanteri ve alt ölçekleri arasında manidar bir farklılığa rastlanamamıştır.
- Baba eğitim düzeyi değişkeni ile kendine güvenli yaklaşım alt ölçeği arasında manidar bir ilişkiye rastlanmıştır, bu sonuca göre baba eğitim düzeyi okuryazar-ilkokul düzeyinde olan öğrencilerin kendine güvenli yaklaşım alt ölçeğini daha fazla kullandıkları tespit edilmiştir. Baba eğitim düzeyi ile aceleci, düşünen, kaçınan, değerlendirici ve planlı yaklaşım alt ölçekleri arasında manidar bir farka rastlanamamıştır.
- Aile gelir düzeyi değişkenine göre, 10000TL ve üstü aile gelir düzeyine sahip öğrencilerin PÇE toplam puanları daha yüksek çıkmıştır. düşünen yaklaşım alt ölçeği ile 10000TL ve üstü, kaçınan yaklaşım alt ölçeği ile 3000TL-5856TL arası ve planlı yaklaşım alt ölçeği ile 10000TL ve üstü aile gelir düzeyi arasında manidar bir fark tespit edilmiştir. Aceleci, değerlendirici ve kendine güvenli yaklaşım alt ölçekleri ile aile gelir düzeyi arasında anlamlı bir farka rastlanamamıştır.
- Yaşanılan yer değişkenine göre Güzelyurt bölgesinde yaşayan öğrencilerin aceleci yaklaşımı, düşünen yaklaşımı, kaçınan yaklaşımı, değerlendirici yaklaşımı ve planlı yaklaşımı kullandıkları tespit edilmiştir. Girne bölgesinde yaşayan öğrencilerin ise kendine güvenli yaklaşımı kullandıkları saptanmıştır.
- Lise öğrencilerinin karar stratejileri ölçeğinin alt ölçeklerinden elde edilen bulgular doğrultusunda sosyo-demografik değişkenlere göre bazı farklar bulunmuştur;
- Cinsiyet değişkenine göre kız öğrencilerin kararsız karar verdikleri tespit edilmiştir. Mantıklı, içtepisel, ve bağımlı karar verme alt ölçeklerinin ise cinsiyet değişkeniyle anlamlı bir farkı bulunamamıştır.

- Sınıf değişkenine göre mantıklı/sistematiğ karar verme stratejilerini 9. Sınıfların kullandığı, bağımlı karar verme stratejisini ise 10. Sınıfların daha fazla kullandığı görölmüştür. Sınıf değişkeniyle içtepiyel ve kararsız karar verme alt ölçekleri arasında manidar bir fark bulunamamıştır.
- Anne eğitim düzeyi üniversite ve üstü olan öğrencilerin bağımlı karar verme stratejisini kullandıkları saptanmıştır. Anne eğitim düzeyi değişkeni ile mantıklı/sistematiğ, içtepiyel ve kararsız karar verme alt ölçekleri arasında manidar bir fark bulunamamıştır.
- Baba eğitim düzeyi üniversite ve üstü olan öğrencilerin bağımlı karar verme stratejisini kullandıkları saptanmıştır. Baba eğitim düzeyi değişkeni ile mantıklı/sistematiğ karar verme, içtepiyel ve kararsız karar verme alt ölçekleri arasında manidar bir farka rastlanamamıştır.
- Aile gelir düzeyi 8000TL-10000TL arasında olan öğrencilerin içtepiyel ve bağımlı karar verme stratejilerini kullandıkları tespit edilmiştir. Aile gelir düzeyi ile mantıklı/sistematiğ ve kararsız karar verme alt ölçekleri arasında manidar bir fark saptanamamıştır.
- Yaşanılan yer değişkenine göre Güzelyurt bölgesine yaşayan öğrencilerin mantıklı/sistematiğ karar verme stratejisini kullandıkları saptanmış, içtepiyel, bağımlı ve kararsız karar verme alt ölçekleri ile bir farka rastlanamamıştır.

6.2 Öneriler

- Ergenlerin problem çözme becerilerinin düşük ve bağımlı karar verme stratejisinin daha fazla kullandıkları düşünöldüğünde, KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı tarafınca okullarda öğrencilerin bu becerilerini geliştirmelerine yönelik önleyici rehberlik kapsamında müdahale programları oluşturulabilir.

- Öğrencilerin problem çözme ve karar verme konularında farkındalıklarını artırmak adına okullarda seminerler düzenlenebilir.
- Ergenlik dönemindeki bireylerin ailelerinden de rahatlıkla etkilenebilecekleri düşünüldüğünde, KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı tarafınca problem çözme ve karar verme konularında ailelerin bilgi ve farkındalıklarını artırmaya yönelik çalışmalar yürütülebilir.
- Okullardaki psikolojik danışmanlık hizmetleri, öğrencilere yönelik problem çözme ve karar verme konularında grupla psikolojik danışma oturumları düzenleyebilir.
- Sosyal faaliyetlerin gerçekleştirildiği alanlarda, örneğin KKTC Gençlik ve Spor bakanlığınca düzenlenen gençlik kamplarında veya diğer sosyal aktivitelerde, öğrencilerin problem çözme becerilerini artırmaya ve karar verme stratejilerini geliştirmeye yönelik yaparak yaşayarak öğrenmeye dayalı eğlenceli aktiviteler düzenlenebilir.
- Bu araştırma KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı'na bağlı liselerde gerçekleştirildiğinden, KKTC'deki özel okullara da uygulanarak farklı sonuçlar elde edilebilir.
- Problem çözme becerilerinin ve karar verme stratejilerinin geliştirilmesi amacıyla, KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı ile KKTC'de bulunan üniversitelerin psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümleri işbirliği oluşturarak okullardaki rehberlik müfredatını birlikte geliştirebilirler.

KAYNAKLAR

- Acat, M. B., Dereli, E. (2012). Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Karar Verme Stratejileri ve Akademik Başarılarının Öğrenme Motivasyonlarını Yordama Gücü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. 12 (4), 2661-2678
- Ada, Ş., Dilekmen, M., Alver, B. ve Seçer, İ. (2010). İlk ve Ortaöğretim Okul Yöneticilerinin Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. 16 (2), 153-166.
- Akıntuğ, Y. ve Birol, C. (2011). Lise Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk ve Karar Verme Stratejilerine Yönelik Karşılaştırmalı Analiz. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 41, 01-12.
- Aksan, N. ve Sözer, M. A. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Epistemolojik İnançları ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkiler. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 8 (1), 31-50.
- Aktaş, N. (2016). *Lise Öğrencilerinin Motivasyon Kaynakları ve Karar Verme Stratejileri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Altuntaş, E. A. (2008). *Okul Yöneticilerinin Düşünme Stilleri ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.

- Alver, B. (2005). Psikolojik Danışma ve Rehberlik Eğitimi Alan Öğrencilerin Empatik Beceri ve Karar Verme Stratejilerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi*. 14, 19-34.
- Andiç, S. (2013). *Ergenlik Döneminde Zihni Meşgul Eden Konularla İlişkili Değişkenler: Bağlanma Tarzları, Öz-Şefkat ve Psikolojik Belirtiler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Arın, A. (2006). *Lise Yöneticilerinin Öğretim Liderliği Davranışları ile Kullandıkları Karar Verme Stratejilerini ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki Düzeyi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Arkan, K. (2011). *Sınıf Öğretmenlerinin Problem Çözme Becerisini Kazandırmaya Yönelik Öz-Yeterlikleri ile İlköğretim Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Aytaç, M. ve Gürsakal, N. (2015). *Karar verme*. Bursa: Dora.
- Basut, E. (2006). Stres, Başa Çıkma ve Ergenlik. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*. 13 (1), 31-36. 5 Şubat 2016'da Erişildi, Ulusal veri tabanları.
- Batıgün, A. D. ve Şahin, N. H. (2003). Öfke, Dürtüsellik Ve Problem Çözme Becerilerindeki Yetersizlik Gençlik İntiharlarının Habercisi Olabilir Mi?.

Türk Psikoloji Dergisi. 18 (51). 37-52. 4 Ocak 2016'da Erişildi, Ulusal veri tabanları.

Beck, J., S. (2015). *Bilişsel Davranışçı Terapi: Temelleri Ve Ötesi* (Şahin, M. Çev.) Ankara: Nobel. (Orijinal çalışma 2011 yılında basılmıştır)

Birel, S. (2012). *Lise Öğrencilerinin Bazı Değişkenlere Göre Rekabetçi Tutum, Psikolojik Belirtiler ve Problem Çözme Beceri Düzeyleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ondokuzmayıs Üniversitesi, Samsun.

Carris, M. J., Sheeber, L., ve Howe, S. (1998). Family Rigidity, Adolescent Problem-Solving Deficits, and Suicidal Ideation: A Mediational Model. *Journal of Adolescence*. 21, 459-472.

Çakmakçı, E., Özabacı, N. (2013). Drama Yolu ile Karar Verme Becerisinin Kazandırılması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 12 (44), 18-30.

Çeşit, C. (2011). Sanat Eğitimi Alan ve Almayan Lise Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri ile Benlik Saygı Düzeylerinin İncelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

Çetinkaya, Ş. (2013). Lise Öğrencisi Erkek Ergenlerde Problem Çözme Eğitiminin; Problem Çözme Becerisi, Kişilerarası İlişki Tarzı ve Öfke Kontrolü Üzerine Etkisi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.

- Çiftci, S. (2015). *Ergenlik Dönemindeki Öğrencilerin Asilik Davranışları ile Siber Zorba ve Siber Mağdur Olma Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Fatih Üniversitesi, İstanbul.
- Çiftçi, S. (2015). *Miyokard Enfarktüsü Geçiren Hastalarda Problem Çözme Becerisi ve Psikiyatrik Belirtiler Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Çitak, E. E. (2015). *Tip 1 Diyabetli Adölesanların Algıladıkları Anne-Baba Tutumları ve Karar Verme Stratejileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Çoban, A. E. ve Hamamcı, Z. (2006). Kontrol Odakları Farklı Ergenlerin Karar Stratejileri Açısından İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 14 (2). 393-402.
- Çolakoğlu, O. ve Güçray, S. S. (2012). Çatışma Kuramına Dayalı Olarak Geliştirilen Karar Verme Beceri Eğitimi Psiko-Eğitim Grup Yaşantısının Ergenlerin Karar Verme Stillere Etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. 12 (2). 655-676.
- Çorapçı, A. (2015). *Sınıf Öğretmenlerinin Karar Verme Stilleri ile İş Doyum Düzeylerinin Tespiti*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Karaman.

Danışık, N. D. (2005). *Ergenlerin Sürekli fke fke İfade Tarzları ile Problem zme Becerileri Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

Demirtaş, H. ve Dönmez, B. (2008). Ortaöğretimde Görev Yapan ğretmenlerin Problem zme Becerilerine İlişkin Algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 9 (16), 177-198.

Deniz, M. E. (2002). *niversite ğrencilerinin Karar Verme Stratejileri ve Sosyal Beceri Düzeylerinin TA-Baskın Ben Durumları ve Bazı zlk Niteliklerine Göre Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Dereli, E. ve Acat, M. (2011). Okulöncesi ğretmenliği Bölümü ğrencilerinin Karar Verme Stratejileri ile Sınav Kaygıları Arasındaki İlişki. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 12 (7), 77-87. 15 Ocak 2016'da Erişildi, Ulusal veri tabanları.

Derin, R. (2006). *İlköğretim 8. Sınıf ğrencilerinin Problem zme Becerileri ve Denetim Odağı Düzeyleri ile Akademik Başarıları Arasındaki İlişki (İzmir İl rneklemi)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Develioğlu, M. (2006). *Problem zme Becerileri Yüksek ve Düşük Olan niversite ğrencilerinin Karar Verme Stratejilerinin Bazı Değişkenler Açısından*

İncelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Dietz, L. J., Marshal, M. P., Burton, C. M., Bridge, J. A., Birmaher, B., Kolko, D. ve Duffy, J. N. (2014). Social Problem Solving Among Depressed Adolescents Is Enhanced By Structured Psychotherapies. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. 82 (2), 202-211.

Doğan, U. (2009). *Lise öğrencilerinin duygusal zeka düzeyleri ile problem çözme becerilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Muğla Üniversitesi, Muğla.

DuBois, J. M., Chibnall, J. T., Tait, R. C., Wal, J. S. V., Baldwin, K. A., Antes, A. L. ve Mumford, M. D. (2016). Professional Decision-Making in Research (Pdr): The Validity Of A New Measure. *Sci Eng Ethics*. 22, 391–416. Doi: 10.1007/s11948-015-9667-8

Dündar, S. (2008). Polislerin Umutsuzluk Düzeyleri ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Polis Bilimleri Dergisi*. 10 (3), 77-92.

Eastwood, J., Snook, B. ve Luther, K. (2012). What People Want From Their Professionals: Attitudes Toward Decision-Making Strategies. *Journal of Behavioral Decision Making*. 25, 458–468. Doi: 10.1002/bdm.741

Eggert, S. ve Bögeholz, S. (2010). Students' Use of Decision-Making Strategies with Regard to Socioscientific Issues: An Application of The Rasch Partial Credit Model. *Science Education*. 94, 230-258. Doi: 10.1002/sce.20358

Ercan, G. (2014). *İlkokul ve Ortaokul Yöneticilerinin Kişilik Özellikleri ile Karar Verme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Okan Üniversitesi, İstanbul.

Erden, M. ve Akman, Y. (2008). *Eğitim Psikolojisi Gelişim - Öğrenme - Öğretme*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.

Ertek, Y. (2014). *Bilimsel Süreç Becerileri ile Fizik Öğretim Programında Yer Verilen Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Esen, U. (2012). *Okul Yöneticilerinin Yönetici Kaygı Düzeyleri ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.

Feyzioğlu, S. E. (2008). *Bağlanma Stilleri, Problem Çözme Becerileri ve Hükümlülük Özellikleri Arasındaki İlişkiler*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Ginevra, M. C. ve Nota, L. (2015). *Occupational Gender Stereotypes and Problemsolving In Italian Adolescents*. *British Journal Of Guidance & Counselling*. Doi: 10.1080/03069885.2015.1063584

Govan, G. V., Patrick, S. ve Yen, C.J. (2006). How High School Students Construct Decision-Making Strategies For Choosing Colleges. *College and University Journal*. 81 (3), 19-29.

Gökbüzoğlu, B. (2008). *Ergenlerin Saldırganlık Düzeyleri ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Gölgeleyen, Y. (2011). *Endüstri Meslek Lisesi Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Gözaydın, N., Parlatur, İ., Tekin, T. Ve Zülfikat, H. (1988). *Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük* (8. baskı). Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Güler, A. (2006). *İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Duygusal Zeka Düzeyleri ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

Güzel, C. (2014). *Lise öğrencilerinin matematik kaygı düzeyleri ile problem çözme becerilerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.

Halaç, O. (1978). *Kantitatif Karar Verme Teknikleri (Yöneylem Araştırması)*. İstanbul: Arpaz Matbaacılık.

Hamamcı, Z. ve Çoban, A. E. (2009). Psikodramanın Psikolojik Danışmanların Problem Çözme Becerilerini Algılama Düzeyleri Üzerine Etkisi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 28, 63-74.

Hoxa, G. (2011). *Arnavutluk ve Türkiye'deki Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası İlişki ve Problem Çözme Becerilerinin Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Jaffee, W. B., D'Zurilla, T. J. (2009). Personality, Problem Solving, and Adolescent Substance Use. *Behavior Therapy*. 40, 93–101.

Kağan, S. (1999). *Kıbrıslı ve Türkiyeli üniversite öğrencilerinin kimlik gelişim düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara

Karabulut, E. O. ve Ulucan, H. (2011). Yetiştirme Yurdunda Kalan Öğrencilerin Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 12 (1), 227-238. 16 Haziran 2016'da Erişildi, Ulusal veri tabanları.

Karaçay, N. (2015). *Liseli Ergenlerin Karar Verme Stratejilerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ufuk Üniversitesi, Ankara.

Karakoç, A. R. (2009). *İlköğretim Okullarında Çalışan Eğitim Yöneticilerinin Yaratıcılık Becerileri ile Karar Verme Stratejileri Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

Karasar, N. (2004). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (13. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kat, H. (2009). *Bireysel Sporcularla Takım Sporcularının Stres Düzeyleri ve Problem Çözme Becerilerinin Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.

Kazu, H. ve Ersözlü, Z. N. (2008). Öğretmen Adaylarının Problem Çözme Becerilerinin Cinsiyet, Bölüm ve ÖSS Puan Türüne Göre İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 8 (1), 161-172.

Kışkır, G. (2011). *Öğretmen Adaylarının Bilişötesi Farkındalık Düzeyleri ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Korkut, F. (2002). Lise Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 22. 177-184.

Kozak, M. ve Coşar, Y. (2014). Karar Verme Stratejilerinin Öğrencilerin İşletme Seçimi Üzerindeki Etkisi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*. 23, 341-349. Doi: <http://dx.doi.org/10.11611/JMER284>

Köksal, A., Gazioğlu, A. E. (2007). Ergenlerde Duygusal Zeka ile Karar Verme Stratejileri Arasındaki İlişki. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*. 7, 133-146.

- Kurt, E. (2016). *Ortaöğretim Öğrencilerinin Karar Verme Stratejilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Kurtyılmaz, Y. (2005). *Öğretmen Adaylarının Saldırganlık Düzeyleri ile Akademik Başarıları, İletişim ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkiler*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Kutlu, Z., S. (2014). *Lise 9. Sınıf Öğrencilerinin Zorbalık Düzeylerinin Problem Çözme Becerisi Ve Boyun Eğici Davranışları İle İlişkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Kuzgun, Y. (2005). *PDR'de Kullanılan Ölçekler*. Ankara: Nobel.
- Kuzgun, Y. (2009). *Meslek Rehberliği ve Danışmanlığa Giriş* (4.basım). Ankara: Nobel.
- Kwok, S. Y. C. L. ve Shek, D. T. L. (2009). Social Problem Solving, Family Functioning, and Suicidal Ideation Among Chinese Adolescents in Hong Kong. *Family Therapy*. 36 (3), 147-162.
- Kwok, S. Y. C. L., Yeung, J. W. K., Low, A. Y. T., Lo, H. H. M. ve Tam, C. H. L. (2015). The Roles Of Emotional Competence And Social Problem-Solving İn The Relationship Between Physical Abuse And Adolescent Suicidal İdeation İn China. *Child Abuse & Neglect*. 44, 117–129. Doi: <http://dx.doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.03.020>

- Latalova, V. ve Pırları, L. (2015). Predicting Career Decision-Making Strategies in Women: The Role Of Self-Determination and Perceived Emotional Intelligence. *Studia Psychologica*. 57 (2), 95-114.
- Miller, S. R., Brody G. H. ve Murray, V. M. (2010). Mothers' and Fathers' Responsive Problem Solving with Early Adolescents: Do Gender, Shyness, and Social Acceptance Make a Difference?. *J Child Fam Stud*. 19, 298–307.
Doi: 10.1007/s10826-009-9297-3
- Nazlı, S. (2013). *Hemşirelerde Duygusal Zeka ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Konya İli Örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Oğuztürk, Ö., Akça, F. ve Şahin, G. (2011). Üniversite Öğrencilerinde Umutsuzluk Düzeyi ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Üzerinden İncelenmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*. 14, 173-184.
- Öztürk, A. (1994). *Yöneylem Araştırması*. Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları.
- Öztürk, N., Kutlu, M. ve Atlı, A. (2011). Anne-Baba Tutumlarının Ergenlerin Karar Verme Stratejileri Üzerindeki Etkisi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 12 (2), 45-64.
- Passanisi, A. ve Pace, U. (2017). Decision-Making Strategies Among Young Adult Italian Regular Gamblers. *Personality and Individual Differences*. 105, 24–29.

- Rafaeli, E., Bernstein, D. P., & Young, J. (2012). *Şema Terapi Ayırıcı Özellikler* (Şaşıoğlu, M., Çev.) İstanbul: Psikonet. (Orijinal çalışma 2011 yılında yayımlanmıştır)
- Sahin, N., Sahin, N. H. ve Heppner, P. P. (1993). Psychometric Properties of The Problem Solving Inventory in a Group of Turkish University Students. *Cognitive Therapy and Research*, 17 (4), 379-396.
- Satan, A. (2014). Endüstri Meslek Lisesi Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk ile Karar Stratejileri Arasındaki İlişkinin Analizi. *Eğitim Bilimleri Dergisi*. 40, 133-145. Doi: 10.15285/EBD.2014409746
- Shin, Y. J. ve Kelly, K. R. (2015). Resilience and Decision-Making Strategies As Predictors Of Career Decision Difficulties. *The Career Development Quarterly*. 63, 291-305. Doi: 10.1002/cdq.12029
- Siu, A. M. H. ve Shek, D. T. L. (2010). Social Problem Solving As a Predictor of Well-Being in Adolescents And Young Adults. *Social Indicators Research*. 95, 393–406. Doi:10.1007/s11205-009 9527-5
- Spence, S. H., Sheffield, J. K. ve Donovan, C. L. (2003). Preventing Adolescent Depression: An Evaluation of The Problem Solving For Life Program. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. 71 (1), 3–13. Doi: 10.1037/0022-006X.71.1.3
- Sungur, N. (1997). *Yaratıcı Düşünce*. İstanbul: Evrim Yayınevi.

Şahin, G. (2013). *İlkokul, Ortaokul ve Lise Yöneticilerinin Liderlik Davranışları ile Karar Verme Stratejileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (İstanbul İli Sancaktepe İlçesi Örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

Şahin, K. (2010). *Orta Eğitim Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Karar Verme Stratejileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Şahin, P. (2015). *Hemşirelerin Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Demografik Özellikleri ile İlişkisi. (Adnan Menderes Üniversitesi Uygulama Ve Araştırma Hastanesi Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul.

Şirin, A. ve Güzel A. (2006). Üniversite Öğrencilerinin Öğrenme Stilleri ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. 6 (1). 231-264. 16 Haziran 2016'da Erişildi, Ulusal veri tabanları.

T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı.

<http://www3.cs.gb.gov.tr/cs.gbPortal/diyih.portal?page=ulkeler&id=kktc>,

Erişim Tarihi: 15.01.2017

Taşgit, M. S. (2012). *Üniversite Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Karar Verme Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Karaman.

Tekgöl, N., Dirik, N., Karademirci, E., Bıçakçı B. ve Öngel. K. (2012). Ergen Ebeveynlerinin Ergenlik Hakkındaki Bilgi ve Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Tepecik Eğitim Hastanesi Dergisi*. 22 (1), 59-62.

Tezel, A., Arslan, S., Topal, M., Aydoğan, Ö., Koç, Ç. ve Şenlik, M. (2009). Hemşirelik Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri ve Depresyon Düzeylerinin İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 12 (4), 1-10.

Türkçapar, H., M (2014). *Bilişsel Terapi* (8. Basım). Ankara: HYB.

Türkçapar, Ü. (2007). *Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu Öğrencileri ile Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Öğrencilerinin Strese Karşı Problem Çözme Becerilerinin Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Ulusoy, D., Demir, D. ve Baran, A. (2005). Ergenlik Döneminde İntihar Algısı: Lise Son Sınıf Gençliği Örneği. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. 22 (1), 259-270. 5 Şubat 2016'da Erişildi, Ulusal veri tabanları.

Ünüvar, A. (2003). *Çok Yönlü Algılanan Sosyal Desteğin 15-18 Yaş Arası Lise Öğrencilerinin Problem Çözme Becerisine ve Benlik Saygısına Etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Yarman, A. ve Ünal, A. N. (2015). *Stratejik Karar Verme Boyutunda Bilgi Toplama/İşleme Amaçlı Karar Destek Sistemleri*. Ankara: Nobel.

Yaşar, O. (2016). *Davranışsal Karar Verme, Düşünme, Problem Çözme*. Ankara: Detay.

Yazıcı, H. (2011). *Çağrı Merkezinde Çalışan Müşteri Temsilcilerinin Denetim Odaklarının, Problem Çözme Becerileri ve Tükenmişlik Düzeyleri ile İlişkisinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Yıldırım, A. (2014). *Yeni Türkçe Sözlük, İlkokul ve Ortaokullar için* (2. Baskı). İstanbul: Bilge Kültür Sanat.

Yıldırım, A., Hacıhasanoğlu, R., Karakurt, P. ve Türkleş, S. (2011). Lise Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri ve Etkileyen Faktörler. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. 8 (1), 905-921.

Yılmaz, A. S. (2011). *Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı ve Karar Verme Stillerinin Benlik Saygısı ve Utangaçlık Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Yılmaz, E. (2013). *Lise 9. Ve 10. Sınıf Öğrencilerinin İnternet Bağımlılık Düzeyleri ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Yılmaz, E. (2016). *48-72 Aylık Çocuklara Yönelik Sosyal Problem Çözme Becerileri Ölçeği'nin Geliştirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

EKLER

EK 1: Genel Resmi Liselerde Uygulanan Anketlere Yönelik İzin Belgesi

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI GENEL ORTAÖĞRETİM DAİRESİ MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı: GOÖ.0.00.35-A/15/16-1029

10.03.2016

Sayın Şerifali Dokuzlar, ✓

İlgi: 07.03.2016 tarihli başvurunuz.

Talim ve Terbiye Dairesi Müdürlüğü'nün TTD.0.00.03-12-16/240 sayı ve 10.03.2016 tarihli yazısı uyarınca "Liselerde Öğrenim Gören Ergenlerin Problem Çözme Becerilerinin ve Karar Verme Stratejilerinin İncelenmesi" konulu çalışmanın okulumuz öğrencilerine yönelik uygulanması müdürlüğümüze uygun görülmüştür.

Ancak çalışmayı uygulamadan önce çalışmaya katılacak olanların bağlı bulunduğu okul müdürlüğüyle istişarede bulunulup, çalışmanın hangi okulda ne zaman uygulanacağı birlikte saptanmalıdır.

Çalışmayı uyguladıktan sonra sonuçlarının Talim ve Terbiye Dairesi Müdürlüğü'ne ulaştırılması yasa gereğidir.

Bilgilerinize saygı ile rica ederim.

Hüseyin Kavaz
Müdür

 OB/PC

Tel (90) (392) 228 3136 – 228 8187
Fax (90) (392) 227 8639
E-mail meb@mebnet.net

Lefkoşa-KIBRIS

EK 2: Mesleki Teknik Liselerde Uygulanan Anketlere Yönelik İzin Belgesi

**KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
MESLEKİ TEKNİK ÖĞRETİM DAİRESİ MÜDÜRLÜĞÜ**

Sayı: MTÖ.0.00-13-16/ 681

10 Mart 2016

Sn.Şerifali Dokuzlar
Doğu Akdeniz Üniversitesi,

İlgili yazınızda, müdürlüğümüze bağlı okullarda, öğrenim gören öğrencilere yönelik olarak "Liselerde Öğrenim Gören Ergenlerin, Proplem Çözme Becerilerinin ve Karar verme Strejilerinin İncelenmesi" konulu anket uygulama istemiyle izin talebinde bulundunuz.

Talebinizle ilgili olarak Talim ve Terbiye Dairesi Müdürlüğü 'nce yapılan incelemede, çalışmanın gizlilik ve gönüllük ilkelerine riayet edilerek uygulanması uygun görülmüştür. Ancak uygulanmadan önce ilgili okul müdürlükleri ile istişarede bulunup anketin ne zaman uygulanacağı birlikte saptanmalıdır. Keza, anket yapıldıktan sonra da sonuçlarının Talim ve Terbiye Dairesi Müdürlüğü' ne de ulaştırılması gerekmektedir.

Bilgi edinmenizi ve gereğini saygı ile rica ederim.

Aytaç Şirket
Müdür

 GH/ZL

Tel (90) (392) 228 22 57
Fax (90) (392) 227 87 27
E-Mail meb@mebnet.net

Lefkoşa-KIBRIS